

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ
УДРУЖЕЊЕ ЗА КУЛТУРУ, УМЕТНОСТ И МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ „АДЛИГАТ”
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ”

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредник
Др Небојша Кузмановић

Уредник
Татјана Цавнић

Аутори изложбе и каталога
Љиљана Бубњевић, виши архивист
Ивана Гавриловић, библиотекаар саветник
Др Адам Софронијевић, библиотекаар саветник

Стручни сарадник на изради каталога
Др Борис Булатовић, виши архивист

Организатори изложбе
Архив Војводине
Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат”
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”

© Архив Војводине, 2025.

© Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат”, 2025.

© Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2025.

ШПАНИЈА И ХИСПАНОАМЕРИКА У СРПСКОЈ ИСТОРИЈСКОЈ ШТАМПИ У 19. И 20. ВЕКУ

ESPAÑA E HISPANOAMÉRICA EN LA PRENSA
HISTÓRICA SERBIA EN LOS SIGLOS XIX Y XX

SPAIN AND HISPANIC AMERICA IN SERBIAN
HISTORICAL PRESS IN THE 19TH AND 20TH CENTURIES

Катало́г изложбе поводом 58. Међународно́г конфе́ренца американиста

Нови Сад – Београд, 2025.

ИСТОРИЈА ШПАНИЈЕ И ХИСПАНОАМЕРИКЕ У 19. И 20. ВЕКУ

У светлу вишевековних односа који на најне- посреднији начин повезују историју Шпаније и Хиспаноамерике – чију је природу најадекватније сагледавати унутар оквира „колонизатор– колонизовани”, посредством којег се разоткривају и предочавају основни аспекти свеобухватне шпанске доминације (војна освајања почев од првих деценија 16. века, успостављање политичке и административне контроле, присилна културна и верска асимилација, економска експлоатација природних и људских ресурса, расна политика и институционализована сегрегација), као и тежње за ослобођењем од њене супремације – 19. век је с једне стране обележен дубоким друштвеним и политичким превирањима унутар Шпаније као „метрополе” коју је од њене хиспаноамеричке „периферије” географски и симболички делио Атлантски океан, а с друге стране је маркиран настојањима хиспаноамеричких народа да прекину вековну колонијалну зависност и успоставе властите политичке и друштвене облике егзистенције, чиме је започео сложен и дуготрајан процес деколонизације који ће доцније преобликовати регионалне и светске односе.

Колонијални систем Шпаније у Хиспаноамерици био је заснован на строгој расној и социјалној хијерархији, што је довело до институционализоване расне политике и социјалне сегрегације познате као *sistema de castas*. Овакав поредак је у дугом трајању обликовао друштвене односе у читавом региону, стварајући дубоке неједнакости које су се огледале у правима и ограничењима за различите етничке и

друштвене групе. У средишту тог система налазили су се Шпанци рођени у Европи, на Пиринејском полуострву (*peninsulares*), који су заузимали највише положаје у администрацији, цркви и војсци, док су локални креоли (потомци Европљана рођени у Америци), иако образовани и економски утицајни, били политички маргинализовани и искључени из доношења кључних одлука.

Устанци против шпанске власти крајем 18. и почетком 19. века покренули су управо креоли, локална елита сачињена од земљопоседника, трговаца, правника и официра. Ови покретачи независности налазили су се под снажним утицајем просветитељских идеја које су у то време шириле разум, једнакост, слободу и суверенитет народа као темељне вредности политичког поретка, али и својеврсну форму културног расизма према „непросвећеним” народима (што је био део ширег европског колонијалног дискурса), имајући у виду да су просветитељски аутори неретко третирали неевропске народе као „назадне”, „примитивне” или неспособне да усвоје просвећене форме власти и самостално управљају својим друштвима. У том смислу, просветитељство је допринело формирању хијерархијског односа између „просвећених” и „непросвећених” култура, што је касније служило као аргумент за нове облике искључивања и доминације, чак и у оквиру антиколонијалних покрета. Разуме се, овакви ставови били су широко распрострањени међу европским интелектуалцима тог доба и одражавали су уверење у цивилизацијску хијерархију, а не нужно личну нетрпељивост. Додатно, утицај

Француске револуције (1789) са њеним прокламованим (и умногоме изневереним) слоганима о слободи, једнакости и братству, односно Америчке револуције (1776) као успешног примера ослобођења од колонијалне власти (британске), подстакао је у креолима амбицију да преиспитају и прерасподеле власт у сопственим друштвима. Слабљење Шпаније током Наполеонових ратова у Европи створило је својеврсни политички вакуум и оснажило шансе за остварење ових тежњи, што је временом довело до отворених захтева за потпуном независношћу од метрополе. Насупрот хиспаноамеричком случају, антиколонијалне побуне у Африци су вођене од стране обесправљеног локалног становништва. Такође, требало би апострофирати да је интензивни колонијализам у Африци започео тек у последњим деценијама 19. века, отприлике пола века након што је већина хиспаноамеричких земаља стекла независност.

Креоли су чинили већину вођства покрета, будући да су они представљали најобразованији, најимућнији и најорганизованији слој друштва. Иако су понекад добијали ограничен приступ појединим положајима, они су били систематски искључени из структура власти које су држали пенинсуларци. Најзначајнији лидери ових покрета (махом креоли) били су Симон Боливар (који је имао водећу улогу у ослобођењу Венецуеле, Колумбије, Панаме, Еквадора, Перуа и Боливије), Хосе де Сан Мартин (Аргентина, Чиле, Перу), Мигел Идалго и Хосе Морелос (вође мексичких устанака подржаних углавном од стране нижих слојева), Бернардо О'Хигинс (Чиле) и Франсиско де Миранда (рани покушаји независности у Венецуели). Међутим, у устанцима су учествовали и домороци, мелези и афро-хиспаноамериканци, који су се често налазили на првој линији борбе и чинили значајан сегмент масовних народних покрета. Ипак, ове групе су, упркос свом доприносу, углавном биле искључене из новоуспостављених политичких струк-

тура након стицања независности, што је довело до наставка друштвене неједнакости у новим државама. Уставни системи који су следили, попут Боливаровог боливијског устава из 1826. године, уводили су имовинске и образовне цензусе, чиме су фактички елиминисали већину сиромашног, домородачког и мешовитог становништва, оставивши га на маргинама политичког живота. Тако су нове независне државе, иако формално антиколонијалне, у пракси често репродуковале претходне друштвене хијерархије, а идеали друштвене правде остајали недосегнути.

Првобитни циљеви покрета у почетку су обухватили захтев за већом аутономијом унутар шпанске монархије и локалном контролом економских и политичких интереса, а посебно за уклањањем пенинсулараца са позиција моћи. Временом су се ови захтеви проширили на стварање потпуно суверених република или монархија под управом креолске елите, која је тежила да контролише територије, ресурсе и становништво. У овом смислу, покрети за независност у Хиспаноамерици били су у основи антиколонијалног карактера, усмерени на разбијање формалне политичке и административне контроле Шпаније над хиспаноамеричким територијама. Шире сагледавање ових процеса открива да су они истовремено представљали ране облике антиимперијалистичке борбе, изражавајући тежњу за ослобођењем од свих облика спољне хегемоније – политичке, економске и културне. Док је антиколонијализам тежио окончању формалне власти Шпаније и укидању статуса колонија, антиимперијализам се бавио дубљим питањима неједнакости и економске зависности које су опстајале и након стицања независности. У том смислу, многи нови режими – и у условима одсуства колонијалне „метрополе” – наставили су да фаворизују интересе креолске елите и иностраних политичких и економских субјеката, задржавајући унутрашње облике доминације и хијерархије.

Деветнаести век је за Шпанију представљао период дубоке унутрашње дестабилизације, политичке и економске нестабилности, идеолошких подела и институционалне слабости, као и њеног драстичног пада као глобалне силе. Сам почетак века обележен је драматичним догађајима: инвазијом Наполеонове Француске на Шпанију, приморавањем краља Карла IV и његовог сина Фернанда VII на абдикацију, те постављањем Наполеоновог брата Жозефа Бонапарте на шпански престо 1808. године. Ово наметање власти спољним актом изазвало је снажан отпор становништва и довело до избијања Шпанског рата за независност (1808–1814), током којег су герилски одреди и савезништво са Великом Британијом одиграли кључну улогу у протеривању француских трупа. Истовремено, у позадини војних дејстава одвијали су се важни политички процеси, међу којима је усвајање Устава из Кадиза 1812. представљало прекретницу у историји шпанског либерализма. Међутим, повратак Фернанда VII на власт 1814. означио је рестаурацију апсолутизма: он је укинуо устав, распустио скупштину и обновио апсолутну монархију, што је изазвало велике идеолошке поделе у друштву и далекосежне политичке тензије између заговорника либералних промена и конзервативаца, тј. присталица традиционалне монархије. Ове поделе кулминирале су у серији грађанских сукоба познатих као карлистички ратови (1833–1839, 1846–1849, 1872–1876), који су почели након смрти Фернанда VII и династичког спора око наслеђа престола.

На међународном плану, најдраматичнији удар за шпански престиж и њен положај светске силе представљали су губици колонија у Хиспаноамерици, који су у преовлађујућој мери временски кореспондирани са Наполеоновим ратовима. Иако је крајем 18. века било појединачних побуна против шпанске власти – попут велике индијанске побуне Тупака Амара II у Перуу (1780–1781) или осујећене

завере Хозе Марије Еспање и Мануела Гвала из 1797. године у Каракасу инспирисане примером Француске револуције (док је Франсиско Миранда 1806. предводио неуспелу експедицију из иностранства са намером да покрене устанак у Венецуели) – прави талас устанака за независност отпочео је тек након 1810. године. Овај процес се појавио као директна последица догађаја из 1808. у самој Шпанији, када је династичка криза и Наполеонова окупација довела у питање легитимитет централне власти. У описаним условима институционалне дезинтеграције, први покушаји стварања хунти (сопствених управа) у Хиспаноамерици почели су у периоду између 1808. и 1810. године, међу којима су најзначајније у вицекраљевствима Нова Шпанија (у Мексико Ситију 1808. године), Рио де ла Плата (Монтевидео, Сукре, Ла Паз, Буенос Аирес), Нова Гранада (Богота, Кито) и капетанијама Венецуела (Каракас) и Чиле (Сантјаго). Хунте су представљале привремене политичке органе локалне самоуправе који су настојали да одрже ред и власт док је легитимитет свргнутог и заробљеног краља Фернанда VII био упитан. Иако су бројни међу овим покретима првобитно исказивали лојалност свргнутом шпанском краљу, убрзо су еволуирали у широке покрете за политичко осамостаљивање од Шпаније, у којима је управо креолска класа одиграла кључну идеолошку и војнополитичку улогу. У већини случајева, ране хунте су угушене у раној фази од стране локалних владиних снага које су сматрале – као и шпанске власти у „метрополи” – да се њиховим формирањем нарушава интегритет Шпанске империје. Са друге стране, француска власт – која је окупацијом Шпаније нарушила устаљену структуру и хијерархију власти – није имала директну контролу у Хиспаноамерици, те стога није била ни у прилици да гуши хунте.

Почетак процеса губитка шпанских територија у Хиспаноамерици везује се за устанке и прва проглашења независности између 1810. и 1821. године.

У овом периоду независност су најпре прогласиле Венецуела, Колумбија (тада део Вицекраљевства Нова Гранада), Аргентина, Парагвај (у оквиру Вицекраљевства Рио де ла Плата) и Чиле (део Вицекраљевства Перу). Вицекраљевство Нова Гранада, као шпанска колонијална јединица, обухватало је данашње територије Колумбије, Панаме, Венецуеле и Еквадора. Након ослобођења, ове територије су се накратко ујединиле у Велику Колумбију (1819–1831), федерацију за чијег председника је изабран Симон Боливар. Она је представљала покушај политичког уједињења бивших шпанских провинција у једну републикански устројену државу. Године 1818. Чиле је званично прогласио независност под вођством Бернарда О’Хигинса и Хосеа де Сан Мартина. До 1821. и територије попут Мексика (под утицајем Мигела Идалга и Хосеа Морелоса) и Перуа, у чију је престоницу Лиму Сан Мартин ушао исте године (1821), такође су званично прогласиле независност. Уз то, централноамеричке провинције (данашње Гватемала, Ел Салвадор, Хондурас, Никарагва и Костарика) су се 1821. године одвојиле од шпанске власти и образовале Уједињене провинције Централне Америке са седиштем у Гватемала Ситију. Између 1822. и 1824. године, независност је у већини региона консолидована. Симон Боливар је поразио последње шпанске снаге у Перуу и допринео оснивању нове државе – Боливије (проглашен је за њеног доживотног председника). До 1825. године Шпанија је практично изгубила све своје копнене поседе у Хиспаноамерици, чиме је у великој мери окончана њена колонијална доминација. Наредних година, упркос Боливаровом покушају да створи снажан јужноамерички политички савез, Велика Колумбија је већ током 1820-их година била дестабилизвана регионалним тензијама и сукобима, несугласицама у вези са обличком власти и економским интересима појединих покрајина. Као последица регионалних тежњи ка

аутономији и противљења Боливаровом централистичком моделу, који је многим деловао као прикривени облик ауторитаризма, уследио је дефинитивни распад Велике Колумбије (1831) након одвајања Венецуеле (1829) и Еквадора (1830). Ипак, упркос овим губицима, Шпанија је задржала последње важне прекоокеанске колоније – Кубу, Порторико и Филипине. Њихов губитак уследио је тек 1898. године, након Шпанско-америчког рата, када је Шпанија поражена од Сједињених Америчких Држава и била приморана да се одрекне тих територија. Овај догађај означио је и формални крај шпанске империје.

Шпанско-амерички рат из 1898. године представљао је кулминацију дуготрајних политичких, економских и идеолошких тензија између Шпаније и Сједињених Америчких Држава, а кубанска борба за независност од колонијалне власти представљала је непосредан повод за америчку интервенцију. Иако су Сједињене Државе у јавном дискурсу наступале као бранилац слободарских стремљења кубанског народа, њихови стварни мотиви били су много сложенији и дубоко укорењени у економским интересима, геополитичким амбицијама и империјалистичким пројекцијама које су произлазиле из Монроове доктрине и растућег концепта америчке изузетности. Ова доктрина из 1823. године, која је у основи прокламовала принцип изгона европских сила из западне хемисфере, временом је – уз садејство са идеолошким концептом *Manifest Destiny* – послужила као идеолошки оквир за ширење америчке хегемоније у региону, нарочито после анексије Тексаса, Мексико-америчког рата (1846–1848) и територијалног ширења ка западу и Карибима. Овај процес је кулминирао крајем 19. века, када су САД почеле да се појављују као империјална сила са прекоокеанским амбицијама, користећи Монроову доктрину и политички слоган *Manifest Destiny* о властитој изузетности као оправдање за своје акције против ев-

ропских колонијалних сила и ширење сопственог утицаја.

Америчка јавност је била снажно мобилисана медијском кампањом „жуте штампе”, коју су предводили медијски магнати Вилијам Рендолф Херст и Џозеф Пулицер. Њихови сензационалистички извештаји приказивали су Шпанију као сурову и репресивну силу, прикривајући притом чињеницу да су Сједињене Државе већ водиле агресивну политику потчињавања аутохтоних народа на сопственом тлу и активно шириле свој утицај ка Карибима, Централној Америци и Пацифику. Жута штампа није само обликовала јавно мњење, већ је вршила директан притисак на политичке елите да прибегну војној акцији у име наводне моралне обавезе и националне части.

Експлозија америчког бојног брода *USS Maine* 15. фебруара 1898. године у луци у Хавани – чији узрок никада није поуздано утврђен, али је у медијима представљен као шпанска саботажа – послужила је као повод за објаву рата. Упркос непостојању чврстих доказа, мотивисан између осталог и жељом да се Шпанији зада симболичан ударац кроз уништење њених преосталих колонијалних поседа не само у Хиспаномерици већ и у Азији, Конгрес САД је објавио рат Шпанији у априлу исте године, уз подршку јавности која је, под утицајем медијских наратива и политичке реторике, поистовећивала војну интервенцију са америчком моралном, националном и цивилизацијском мисијом.

Сукоб се водио на више фронтова: на Куби, Порторику и Пацифику (Филипини и Гуам). Неспремна и ослабљена услед унутрашњих политичких и економских криза, Шпанија је била приморана да капитулира. Париским споразумом, потписаним 10. децембра 1898. године, формализован је крај њене

колонијалне владавине у Хиспаномерици и Азији. Шпанија се одрекла суверенитета над Кубом, која је формално постала независна, али је до 1902. била под фактичким америчким протекторатом. Упркос номиналној независности, као услов за повлачење своје војске САД су Куби наметнуле такозвани „Платов амандман” – укључен као додатак у нови кубански устав из 1901, под притиском Вашингтона – који је Сједињеним Државама омогућио право вета у унутрашњим и спољним пословима Кубе, као и правни основ за дугорочно изнајмљивање Гвантанама и успостављање сталне војне базе на кубанској територији. Порторико и Гуам су директно анектирани, док су Филипини уступљени Сједињеним Државама за 20 милиона долара. Међутим, на Филипинима је убрзо избио жесток антиколонијални отпор против нове, америчке управе, што је резултирало Филипинско-америчким ратом (1899–1902), током којег је, према проценама, страдало више стотина хиљада људи.

Иако је Шпанско-амерички рат у јавном наративу био представљен као борба за ослобођење потлачених народа, његов стварни епилог сведочи о почетку нове епохе – америчког прекоокеанског империјализма. Сједињене Државе су овим сукобом преузеле политичку и војну доминацију над територијама које је до тада контролисала Шпанија, учврстивши своју позицију као нове колонијалне сила у глобалној прерасподели моћи на крају 19. и почетку 20. века.

Губитак последњих прекоокеанских колонија 1898. године означио је крај Шпанског царства као глобалне силе. Пораз у Шпанско-америчком рату изазвао је дубоку националну и политичку кризу. Иако су територијални губици били војно и економски ограничени, њихова симболичка тежина била је

велика јер су разоткрили истрошеност постојећег политичког система. Уз сталне аграрне неједнакости, сиромаштво руралних крајева, пораст анархистичких и социјалистичких идеја, као и растући каталонски и баскијски регионализам, почетак 20. века у Шпанији био је обележен све дубљим друштвеним расцепима.

У жељи да стабилизује ситуацију у друштву, краљ Алфонсо XIII подржао је 1923. војни удар генерала Мигела Прима де Ривере, који је обећао унутрашње реформе и окончање анархије. Уведена је диктатура уз суспензију устава, укидање парламента и забрану рада политичких странака. Риверин режим је покушао да модернизује економију, побољша инфраструктуру и реши проблеме у Шпанском Мароку, једној од три преостале шпанске колоније у 20. веку (Шпански Мароко је добио независност 1956, Шпанска Гвинеја, данашња Екваторијална Гвинеја – 1968. године, а Шпанску Сахару, данашњу Западну Сахару, препушта Мароку и Мауританији 1975. године). Иако је у првим годинама добио широку подршку (укључујући и краља), већ крајем деценије губи легитимитет, нарочито услед финансијске кризе и отпора у војсци и међу интелектуалцима. Ривера је поднео оставку 1930. године, након чега је уследила кратка фаза нестабилне монархијске прелазне власти. На изборима за локалне савете у априлу 1931. године – који су, иако формално намењени избору општинских одборника, добили карактер плебисцита о подршци монархији – републиканци су победили у већини градова, што је доживљено као одбацивање монархије. Краљ је напустио земљу, а 11. априла 1931. проглашена је Друга шпанска република.

Република је од самог почетка била оптерећена наслеђеним вишедеценијским социјалним и идеолошким конфликтима: постојеће друштвене поделе, оштре идеолошке конфронтације између левице и деснице, и растући антиклерикализам довели су до

политичке нестабилности. Нови устав из 1931. био је утемељен на принципима секуларизма, децентрализације, социјалних права и грађанске равноправности. Укинута је утицај Католичке цркве у образовању и јавном животу, уведено је опште право гласа (укључујући и жене), отпочела је аграрна реформа и призната широка аутономија Каталоније (Баскија је ограничену аутономију добила 1936. године од левицарске републиканске владе, у првим месецима Шпанског грађанског рата). Први парламентарни избори одржани су 1931, а убрзо потом и председнички, при чему је Никето Алкала Замора постао први председник Републике. Међутим, иако је левица доминирала у првим годинама, убрзо је дошло до дубоке поларизације.

На парламентарним изборима 1933. победила је коалиција деснице и центра, што је довело до стварања владе коју је подржавала највећа шпанска десничарска политичка партија (CEDA), што је левица је доживела као директан напад на статус Шпаније као републике. У земљи је проглашен генерални штрајк, док је у Астурији отпочела оружана побуна против централне власти. Устанак је угушен од стране војске, на челу са генералом Франсиском Франком. Тај догађај је постао кључан у формирању Франковог имиџа у десним круговима. Године 1936. Република је поново организовала изборе, на којима је Народни фронт, коалиција социјалиста, републиканаца, комуниста и анархиста, освојио тесну победу. Десница је сматрала резултате нелегитимним, а бројни официри у војсци почели су да планирају војни удар. Иако Франко испрва није био део почетне завереничке групе коју је предводио генерал Емилио Мола, прикључио им се неколико дана пре пуча започетог 17. јула 1936. године. У тренутку избијања пуча, Франко се налазио на Канарским острвима, где га је републиканска влада поставила како би био изолован (претходно је, до

победе републиканаца, Франко био начелник Генералштаба шпанске армије од маја 1935. до фебруара 1936). Из иностранства, Франко је најпре пребачен у Мароко, где је преузео команду над тзв. Афричком армијом, а затим – имајући у виду да пучисти нису имали контролу над ратном морнарицом која је контролисала мореуз код Гибралтара, те пребацивање трупа у Шпанију морским путем није било – Франко добија кључну логистичку подршку од Хитлерове Немачке (а затим и Мусолинијеве Италије), која је послала транспортне авионе и покренула први организовани ваздушни мост у историји, којим су велики војни контингенти пребачени из Марока у Андалузију.

Иако је пуч у јулу 1936. формално био неуспешан – Република је и даље контролисала велики део земље – Шпанија је ушла у троипогодишњи грађански рат који је постао светски идеолошки рат у малом. Републиканце су подржали Совјетски Савез, Мексико и интернационалне бригаде, док су Франкови националисти добили имали непосредну подршку Немачке и Италије (Велика Британија, иако није званично подржавала Франков режим – перципирајући комунизам као већу претњу по властите интересе од десничарског ауторитаризма – спроводила је политику која је суштински ишла у Франкову корист). Грађански рат у Шпанији обележен је бруталним насиљем са обе зарађене стране, често масовног карактера и са идеолошком мотивацијом. У многим деловима под контролом левице, нарочито у раним фазама рата, спровођен је насилни антиклерикализам: изузев уништавања црква и манастира, убијено је више од 6.000 католичких свештеника, монаха и часних сестара. Комунисти и анархисти су спроводили ликвидације „класних непријатеља“, а у мају 1937. године дошло је до унутрашњих сукоба, попут обрачуна комунистичких снага са анархистима и троцкистима у Барселони. Снаге деснице, предвођене генералима као што су Франко и Мола, спровеле су систематски терор у

областима под својом контролом, укључујући и разарање културне баштине (попут бомбардовања Гернике). По заузимању градова уследиле су масовне егзекуције, а након победе 1939. уследила је деценијска репресија Франковог режима над бившим републиканцима и противницима диктатуре.

Након три године крвавог рата, Франко је победио и успоставио ауторитарну диктатуру која је трајала до његове смрти 1975. године. Франкова власт заснивала се на војној сили, култу личности, национализму и тесној вези с Католичком црквом. Репресија против политичких неистомишљеника, забрана синдиката, цензура и систематско насиље обележили су прве деценије режима. Шпанија је током Другог светског рата била формално неутрална, али је режим показивао наклоност према силама Осовине. Ипак, убрзо након пораза Хитлера, Франков режим доспео је у међународну изолацију. Године 1947. Франко је – доношењем закона који је усвојен на референдуму – прогласио монархију и себе именовао за регента са доживотним мандатом (тек 1969. именовао је Хуана Карлоса за свог наследника и будућег краља). Ваљало би напоменути да су шпанску републиканску владу у егзилу (њено седиште је било у Паризу у периоду од 1939–1940. и 1946–1977, односно у Мексико Ситији од 1940–1946) – чије представнике је краљ Хуан Карлос је 1977. године позвао да учествују на изборима – признавале власти Социјалистичке Федеративне Републике Југославије током целокупног периода њеног егзистирања. Притом, Франково давање политичког азила 1957. године вођи усташког покрета Анти Павелићу (који је умро у Мадриду), одговорног за геноцид над Србима током Другог светског рата у Независној Држави Хрватској, имало је озбиљне политичке и дипломатске последице.

Тек у околностима Хладног рата, Сједињене Америчке Државе су, упркос Франковом ауторитаризму,

препознале геополитичку вредност Шпаније као савезника у борби против комунизма. Уговорима из 1953. године омогућено је отварање америчких војних база у Шпанији, што је означило крај међународне изолације режима. Уследило је и економско отварање, уз снажан раст током шездесетих година познат као *ишпанско економско чудо*. Туризам, индустријализација и урбани развој допринели су модернизацији, али су се политичке слободе задржале под строгим контролом.

Франкова смрт 1975. означила је почетак транзиције ка демократском уређењу. Нови краљ Хуан Карлос I, унук Алфонса XIII, залагао се за уставне реформе, што је резултирало доношењем Устава из 1978. године и успостављањем парламентарне монархије, плуралистичког система и регионалне аутономије. Шпанија је 1986. постала чланица Европске економске заједнице, што је додатно убрзало економску и институционалну интеграцију.

Данас, улога Франка у шпанској историји остаје предмет дубоких подела. Јавне расправе се крећу на супротстављеним половима: од схватања по којима је његов режим био оличење тираније и фашизма на супрот принципима слободе и демократије, до оних уверења која истичу његову заслугу у одбрани традиционалних хришћанских вредности од „црвених бригада”, као и у обезбеђивању дуготрајног периода мира (и у време Другог светског рата) и значајног економског напретка. Расправе о историјском сећању, укључујући питања масовних гробница, уклањања франкистичких симбола, музеализације диктатуре и признавања шпанског држављанства потомцима припадника интернационалних бригада – сведоче о континуираној борби за интерпретацију прошлости у савременој Шпанији.

Хиспаноамерички простор у 20. веку био је поприште значајних и комплексних процеса друштва-

не трансформације. Иако су нове државе формално стекле независност у првој половини 19. века, структурна наслеђа колонијализма – економска зависност, социјалне неједнакости и расно-класне хијерархије – наставила су да обликују њихову политичку стварност. Уместо стабилних демократија, многа друштва су током већег дела века искусила праксу војних пучева, репресивних режима и економских нестабилности, уз неретко мешање спољних сила.

Иако је политичка доминација Шпаније завршена у 19. веку, културне, лингвистичке и институционалне везе остале су снажне. Шпански језик, правни системи и католичка традиција и даље повезују хиспаноамеричке земље са бившом „метрополлом”. У 20. веку односи са Шпанијом развијали су се углавном кроз академске, културне и економске везе, док је директан политички утицај био значајно умањен. Током током Франкове диктатуре (1939–1975) Шпанија није имала пресудну улогу у региону – за разлику од Сједињених Америчких Држава – али је у неким случајевима (нпр. у Парагвају и Аргентини) подржавала или неговала добре односе с војним режимима, нарочито у оквиру антикомунистичких савеза.

Период између 1930-их и 1980-их обележиле су фазе динамичног развоја, али и бруталног репресивног преуређивања друштва, на шта су се надовезале и геополитичке тензије: током Хладног рата, регион је постао глобално жариште борбе између левичарских, често револуционарних покрета и конзервативних, проамеричких режима.

Сједињене Државе су, под доктринама Монроа и касније Труманове доктрине, директно или индиректно интервенисале у више наврата: војном интервенцијом (Гранада 1983, Панама 1989), подршком пучевима (Гватемала 1954, Чиле 1973), и финансирањем антикомунистичких паравојски (Никарагва, Ел Салвадор). Ово је довело до дуготрајних грађанских ратова, репресије и злочина над цивилним ста-

новништвом, али је истовремено учврстило идентитетске захтеве за правом на самоопредељење и социјалну праведност.

Од касних 1980-их, регион улази у фазу новог политичког плурализма. Преласком са војних на цивилне режиме, често под притиском масовних покрета и међународних организација, многе државе успостављају институције вишепартијске демократије. Ипак, неолибералне реформе, наметнуте уз подршку ММФ-а и Светске банке, погоршале су неједнакости и довеле до новог таласа незадовољства. У том контексту, почетком 21. века долази до успона левичарских и антиимперијалистичких влада у Венецуели, Боливији, Еквадору, Аргентини и другим земљама. Ови покрети, иако су настојали да преусмере развојни модел друштва у правцу већег суверенитета и смањења утицаја спољних сила, у пракси су често праћени контроверзним приступима власти, ограничењима демократских слобода (у унутрашњој политици) и економским изазовима.

ЛИТЕРАТУРА

- Adelman, Jeremy. *Sovereignty and Revolution in the Iberian Atlantic*. Princeton: Princeton University Press, 2006.
- Anderson, Benedict. *Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination*. London: Verso, 2005.
- Beevor, Antony. *The Battle for Spain: The Spanish Civil War 1936–1939*. New York: Penguin Books, 2006.
- Benton, Lauren. *A Search for Sovereignty: Law and Geography in European Empires, 1400–1900*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Bonilla, Heraclio, and Karen Spalding. “The War of the Pacific and the National and Colonial Problem in Peru.” *Past & Present*, no. 81 (1978): 92–118.
- Burkholder, Mark A., and Lyman L. Johnson. *Colonial Latin America*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Bushnell, David, and Neill Macaulay. *The Emergence of Latin America in the Nineteenth Century*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Castro Leiva, Luis. *Bolívar filósofo político*. Caracas: Monte Ávila, 1993.
- Chasteen, John Charles. *Americanos: Latin America's Struggle for Independence*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Deschner, Karlhein. *God and the fascists: the Vatican alliance with Mussolini, Franco, Hitler, and Pavelic*. Lanham, MD : Prometheus Books, 2013.
- Dueñas Iturbe, Oriol. “La búsqueda de desaparecidos: de las políticas públicas de localización de los gobiernos de la República al abandono de la dictadura franquista.” *Historia Contemporánea* 78 (2025): 603–631.
- Goldstein, Ivo. *Holokaust u Zagrebu*. Zagreb: Novi Liber, 2001.

- Guerra, François-Xavier. *Modernidad e independencia: Ensayos sobre las revoluciones hispánicas*. Madrid: MAPFRE, 1992.
- Lessa, Renato William. *La guerra del Pacífico: historia y memoria*. Buenos Aires: CLACSO, 2009.
- Linn, Brian McAllister. *The Philippine War, 1899–1902*. Lawrence: University Press of Kansas, 2000.
- Lynch, John. *The Spanish American Revolutions, 1808–1826*. New York: W. W. Norton & Company, 1986.
- Lynch, John. *Simón Bolívar: A Life*. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Mignolo, Walter. *The Idea of Latin America*. Malden, MA: Blackwell, 2005.
- Offner, John L. *An Unwanted War: The Diplomacy of the United States and Spain over Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1992.
- Payne, Stanley G. *Franco and Hitler: Spain, Germany, and World War II*. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Peralta, Manuel Pérez Vila. *Vida de Miranda*. Caracas: Academia Nacional de la Historia, 1977.
- Racine, Karen. *Francisco de Miranda: A Transatlantic Life in the Age of Revolution*. Wilmington, DE: Scholarly Resources, 2003.
- Reig Tapia, Alberto. “Los intelectuales y la Guerra Civil: los casos de Unamuno y Baroja.” *Historia Contemporánea* 35 (2007): 601–622.
- Ribeiro de Menezes, Alison. *Postcolonial Spain: Literature, Memory, and the Nation*. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Rodríguez, Jaime E. *The Independence of Spanish America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Rodrigo, Javier. *Cautivos: Campos de concentración en la España franquista, 1936–1947*. Barcelona: Crítica, 2005.
- Sater, William F. *Andean Tragedy: Fighting the War of the Pacific, 1879–1884*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2007.
- Schumacher, John N. *The Propaganda Movement, 1880–1895: The Creation of a Filipino Consciousness, the Making of the Revolution*. Quezon City: Ateneo de Manila University Press, 1997.
- Tone, John Lawrence. *War and Genocide in Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2006.
- Trouillot, Michel-Rolph. *Silencing the Past: Power and the Production of History*. Boston: Beacon Press, 1995.
- Вуклиш, Владан. Југословени и Шпански грађански рат. Бања Лука: Архив Републике Српске; Удружење архивских радника Републике Српске; Београд: Чигоја штампа, 2024.

Аутор уводне студије
Др Борис Булајковић

LA HISTORIA DE ESPAÑA E HISPANOAMÉRICA EN LOS SIGLOS XIX Y XX

En virtud de las relaciones centenarias que conectan de manera directa la historia de España con la de Hispanoamérica, y cuya naturaleza se comprende mejor en el ámbito de la relación “colonizador–colonizado” mediante la cual se revelan y muestran los aspectos fundamentales de la dominación española integral (las conquistas militares a partir de las primeras décadas del siglo XVI, el establecimiento del control político y administrativo, la asimilación cultural y religiosa forzada, la explotación económica de los recursos naturales y humanos, la política racial y la segregación institucionalizada), así como las aspiraciones de liberación de dicha supremacía, el siglo XIX estuvo marcado tanto por una fuerte convulsión social y política dentro de España como “metrópoli” separada de los “suburbios” hispanoamericanos geográfica y simbólicamente por el océano Atlántico, como por los esfuerzos de los pueblos hispanoamericanos por romper con siglos de dependencia colonial y establecer sus propias formas de existencia política y social. Así comenzó un complejo y prolongado proceso de descolonización que transformaría posteriormente tanto las relaciones regionales como las globales.

El sistema colonial español en Hispanoamérica se basaba en una estricta jerarquía racial y social, que condujo a una política racial institucionalizada y a una segregación social conocida como “sistema de castas”. Este ordenamiento moldeó durante siglos las relaciones sociales en toda la región, dando lugar a profundas desigualdades que se reflejaban en los derechos y restricciones impuestos a los distintos grupos étnicos y sociales. En el centro de dicho sistema se encontraban los españoles nacidos

en Europa, en la Península Ibérica (peninsulares), que ocupaban los cargos más altos en la administración, la Iglesia y el ejército, mientras que los criollos locales (descendientes de europeos nacidos en América), a pesar de su formación y de su influencia económica, se veían marginados políticamente y quedaban excluidos de la toma de decisiones clave.

Los levantamientos contra el dominio español a finales del siglo XVIII y comienzos del XIX fueron iniciados precisamente por los criollos, la élite local formada por terratenientes, comerciantes, abogados y oficiales. Estos impulsores de la independencia estaban fuertemente influenciados por las ideas de la Ilustración, que en aquel entonces promovían la razón, la igualdad, la libertad y la soberanía de los pueblos como valores fundamentales del orden político. Sin embargo, también incorporaban una forma particular de racismo cultural hacia los pueblos “no ilustrados”, que formaba parte de un discurso colonial europeo más amplio. Muchos autores ilustrados solían tildar a los pueblos no europeos de “atrasados”, “primitivos” o incapaces de adoptar formas ilustradas de gobierno y de autogobernar sus sociedades. En este sentido, la Ilustración contribuyó a establecer una relación jerárquica entre culturas “ilustradas” y “no ilustradas”, que más tarde serviría como argumento para nuevas formas de exclusión y dominación, incluso dentro de los movimientos anticoloniales. Estas posturas, por supuesto, estaban muy extendidas entre los intelectuales europeos de la época y reflejaban más bien la creencia en una jerarquía civilizatoria, que una cuestión de intolerancia personal. Además, la influencia de la Revolución Fran-

cesa (1789), con sus lemas, en gran medida traicionados, de libertad, igualdad y fraternidad, así como la Revolución Americana (1776), como ejemplo exitoso de liberación del dominio colonial (británico), despertó en los criollos el deseo de cuestionar el poder y redistribuirlo en sus propias sociedades. El debilitamiento de España durante las guerras napoleónicas en Europa creó una especie de vacío político e incrementó la probabilidad de materializar dichas aspiraciones, lo que con el tiempo dio lugar a demandas abiertas de independencia total de la metrópoli. A diferencia del caso hispanoamericano, las rebeliones anticoloniales en África fueron lideradas por la población local más desfavorecida. Asimismo, conviene subrayar que el colonialismo intensivo en África no comenzó hasta las últimas décadas del siglo XIX, aproximadamente medio siglo después de que la mayoría de los países hispanoamericanos hubieran logrado la independencia.

Los criollos constituían la mayor parte del liderazgo del movimiento, ya que representaban al sector con más formación, más adinerado y más organizado de la sociedad. Aunque en ocasiones accedían de forma limitada a ciertos cargos, se les excluía sistemáticamente de las estructuras de poder dominadas por los peninsulares. Los líderes más destacados de estos movimientos, en su mayoría criollos, fueron Simón Bolívar (que desempeñó un papel clave en la liberación de Venezuela, Colombia, Panamá, Ecuador, Perú y Bolivia), José de San Martín (Argentina, Chile y Perú), Miguel Hidalgo y José Morelos (líderes de los levantamientos mexicanos apoyados principalmente por las clases más bajas), Bernardo O'Higgins (Chile) y Francisco de Miranda (precursor de los primeros intentos de independencia en Venezuela). También participaron en los levantamientos los indígenas, los mestizos y los afroamericanos, con frecuencia en primera línea de fuego, constituyendo un sector significativo de los movimientos populares de masas. Sin embargo, a pesar de su gran contribución, estos grupos

fueron excluidos en gran medida de las estructuras políticas recién establecidas tras la independencia, lo que hizo que la desigualdad social persistiera en los nuevos estados. Los sistemas constitucionales posteriores, como la Constitución política de Bolivia de 1826, también conocida como Constitución bolivariana, introdujeron censos basados en la propiedad y la formación, eliminando así a la mayor parte de las poblaciones pobres, indígenas y mestizas, dejándolas al margen de la vida política. De esta manera, los nuevos estados independientes, aunque formalmente anticoloniales, solían reproducir en la práctica las jerarquías sociales previas, por lo que los ideales de justicia social seguían sin alcanzarse.

Los objetivos iniciales de los movimientos incluían, en un principio, una mayor autonomía dentro de la monarquía española y el control local de los intereses económicos y políticos, en particular, la eliminación de los peninsulares de los puestos de poder. Con el tiempo, estas demandas se ampliaron a la creación de repúblicas o monarquías completamente soberanas, bajo el control de la élite criolla, que aspiraba a dominar los territorios, los recursos y a la población. En este sentido, los movimientos independentistas en Hispanoamérica fueron, en su esencia, de carácter anticolonial, orientados a desmantelar el control político y administrativo formal que España ejercía sobre los territorios hispanoamericanos. Al analizar en profundidad estos procesos, se pone de manifiesto que también representaban formas tempranas de lucha antiimperialista, expresando el deseo de liberarse de todas las formas de hegemonía externa: política, económica y cultural. Mientras que el anticolonialismo aspiraba a poner fin al poder formal de España y a abolir el estatus de colonia, el antiimperialismo abordaba cuestiones más profundas de desigualdad y dependencia económica que persistieron incluso después de la independencia. En este sentido, muchos de los nuevos regímenes, aun en ausencia de una "metrópoli" colonial, continuaron favoreciendo los intereses de la élite criolla y de las figuras

políticas y económicas extranjeras, manteniendo formas internas de dominación y jerarquía.

El siglo XIX representó para España un período de profunda desestabilización interna, marcada por la inestabilidad política y económica, la división ideológica, la debilidad institucional y un drástico declive como potencia global. El inicio del siglo estuvo marcado por acontecimientos dramáticos: la invasión de España por parte de la Francia napoleónica, la abdicación forzada del rey Carlos IV y de su hijo Fernando VII, y la imposición de José Bonaparte, hermano de Napoleón, en el trono español en 1808. Esta imposición del poder mediante un acto externo provocó una fuerte resistencia popular y provocó el estallido de la Guerra de Independencia Española (1808–1814), durante la cual los grupos guerrilleros y la alianza con Reino Unido desempeñaron un papel clave en la expulsión de las tropas francesas. Paralelamente a las acciones militares, se desarrollaron importantes procesos políticos, entre los cuales la aprobación de la Constitución de Cádiz de 1812 representó un punto de inflexión en la historia del liberalismo español. Sin embargo, el regreso de Fernando VII al poder en 1814 supuso la restauración del absolutismo: abolió la constitución, disolvió las cortes y restableció la monarquía absoluta, lo que provocó una profunda división ideológica en la sociedad y una gran tensión política entre los defensores de las reformas liberales y los conservadores, es decir, los partidarios de la monarquía tradicional. Estas divisiones culminaron en una serie de conflictos civiles llamados Guerras carlistas (1833–1839, 1846–1849, 1872–1876), que comenzaron tras la muerte de Fernando VII y la disputa dinástica por la sucesión al trono.

A nivel internacional, el golpe más dramático para el prestigio de España y su posición como potencia mundial fue la pérdida de las colonias en Hispanoamérica, que en su mayoría coincidió en el tiempo con las Guerras Napoleónicas. Aunque a finales del siglo XVIII hubo rebeliones aisladas contra la autoridad española, como la gran rebe-

lión indígena de Tupac Amaru II en Perú (1780–1781) o la conspiración frustrada de José María España y Manuel Gual en 1797 en Caracas, inspirada por el ejemplo de la Revolución Francesa (mientras Francisco de Miranda lideraba en 1806 una expedición fallida desde el extranjero con la intención de iniciar un levantamiento en Venezuela), la verdadera oleada de movimientos independentistas comenzó después de 1810. Este proceso surgió como consecuencia directa de los acontecimientos de 1808 en la propia España, cuando la crisis dinástica y la ocupación napoleónica pusieron en entredicho la legitimidad del poder central. En este contexto de desintegración institucional, los primeros intentos de crear juntas de gobierno propias en Hispanoamérica comenzaron entre 1808 y 1810, destacando las de los virreinos de Nueva España (en Ciudad de México, 1808), Río de la Plata (Montevideo, Sucre, La Paz, Buenos Aires), Nueva Granada (Bogotá, Quito) y las capitanías de Venezuela (Caracas) y Chile (Santiago). Las juntas representaban órganos políticos de autogobierno local temporales que buscaban mantener el orden y el poder mientras se cuestionaba la legitimidad del depuesto y encarcelado rey Fernando VII. Si bien muchos de estos movimientos en principio mostraron su lealtad con el depuesto rey español, pronto evolucionaron hacia importantes movimientos de independencia política de España, en los que la clase criolla desempeñó un papel ideológico y político-militar clave. En la mayoría de los casos, las primeras juntas fueron reprimidas en las etapas temprana por fuerzas gubernamentales locales que creían, al igual que las autoridades españolas de la «metrópoli», que su formación violaba la integridad del Imperio español. Por otro lado, el gobierno francés, que había alterado la estructura y la jerarquía de poder establecidas al ocupar España, no tenía control directo en Hispanoamérica y, por tanto, no estaba en condiciones de reprimir a las juntas.

El inicio del proceso de pérdida de los territorios españoles en Hispanoamérica se asocia con los levanta-

mientos y las primeras declaraciones de independencia entre 1810 y 1821. Durante este período, Venezuela, Colombia (entonces parte del Virreinato de Nueva Granada), Argentina, Paraguay (dentro del Virreinato del Río de la Plata) y Chile (parte del Virreinato del Perú) fueron los primeros en proclamar su independencia. El Virreinato de Nueva Granada, como entidad colonial española, incluía los territorios actuales de Colombia, Panamá, Venezuela y Ecuador. Tras la liberación, estos territorios se unieron brevemente en la Gran Colombia (1819–1831), una federación cuyo presidente era Simón Bolívar. Esta unión representó un intento de integrar políticamente las antiguas provincias españolas en un solo Estado de carácter republicano. En 1818, Chile proclamó oficialmente su independencia bajo el liderazgo de Bernardo O'Higgins y José de San Martín. Hasta 1821, territorios como México (bajo la influencia de Miguel Hidalgo y José Morelos) y Perú, cuya capital Lima fue tomada ese mismo año (1821), también proclamaron oficialmente su independencia. Además, las provincias centroamericanas (las actuales Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua y Costa Rica) se separaron del dominio español en 1821, formando las Provincias Unidas de Centroamérica, con sede en la Ciudad de Guatemala. Entre 1822 y 1824, la independencia se consolidó en la mayoría de las regiones. Simón Bolívar derrotó a las últimas fuerzas españolas en Perú y contribuyó a la fundación de un nuevo Estado: Bolivia (proclamándolo presidente vitalicio). Para 1825, España había perdido prácticamente todos sus territorios continentales en Hispanoamérica, lo que marcó en gran medida el fin de su dominación colonial. En los años siguientes, a pesar de los intentos de Bolívar de formar una fuerte alianza política sudamericana, la Gran Colombia ya estaba desestabilizada por las tensiones y conflictos regionales, así como por desacuerdos sobre la forma de gobierno y los intereses económicos de las distintas provincias durante la década de 1820. Como consecuencia de las aspiraciones regionales

de autonomía y de la oposición al modelo centralista de Bolívar, que muchos percibían como una forma velada de autoritarismo, se produjo la disolución definitiva de la Gran Colombia en 1831, tras la separación de Venezuela (1829) y Ecuador (1830). Sin embargo, a pesar de estas pérdidas, España conservaba sus últimas colonias importantes de ultramar: Cuba, Puerto Rico y Filipinas. La pérdida de estos territorios se produjo en 1898, tras la guerra hispano-estadounidense, en la que España fue derrotada por los Estados Unidos y se vio obligada a ceder estos territorios. Este acontecimiento marcó el final oficial del Imperio español.

La guerra hispano-estadounidense de 1898 supuso la culminación de las tensiones políticas, económicas e ideológicas entre España y Estados Unidos, mientras que la lucha de Cuba por independizarse del dominio colonial fue la causa inmediata de la intervención estadounidense. Aunque Estados Unidos se presentaba públicamente como el defensor de las aspiraciones libertarias del pueblo cubano, sus verdaderos motivos eran mucho más complejos y estaban profundamente arraigados en intereses económicos, ambiciones geopolíticas y la proyección imperialista derivada de la Doctrina Monroe y del creciente concepto de excepcionalismo estadounidense. Esta doctrina de 1823, que proclamaba fundamentalmente la expulsión de las potencias europeas del hemisferio occidental, con el tiempo, junto con el concepto del Destino Manifiesto, sirvió como marco ideológico para la expansión de la hegemonía estadounidense en la región, especialmente tras la anexión de Texas, la guerra entre México y Estados Unidos (1846–1848) y la expansión territorial hacia el oeste y el Caribe. Este proceso culminó a finales del siglo XIX, cuando Estados Unidos comenzó a emerger como una potencia imperial con ambiciones internacionales, utilizando la Doctrina Monroe y el lema político del Destino Manifiesto, sobre su propio excepcionalismo, como justificación para sus acciones contra las potencias coloniales europeas y la expansión de su influencia.

El público estadounidense se movilizó ampliamente gracias a la campaña mediática de la llamada “prensa amarilla”, liderada por los magnates de los medios William Randolph Hearst y Joseph Pulitzer. Sus reportajes sensacionalistas retrataban a España como una fuerza cruel y represiva, mientras ocultaban el hecho de que Estados Unidos ya aplicaba una política agresiva de sometimiento de los pueblos autóctonos en su propio territorio y expandían activamente su influencia hacia el Caribe, América Central y el Pacífico. La prensa sensacionalista no solo moldeó a la opinión pública, sino que ejerció una presión directa sobre las élites políticas para que recurrieran a las acciones militares en nombre de una supuesta obligación moral y del honor nacional.

La explosión del acorazado estadounidense *USS Maine* el 15 de febrero de 1898 en el puerto de La Habana, cuya causa nunca se esclareció con certeza, pero que los medios presentaron como un sabotaje español, sirvió como pretexto para declarar la guerra. A pesar de la falta de pruebas sólidas, y motivado entre otras cosas por el deseo de asestar a España un golpe simbólico mediante la destrucción de sus últimos territorios coloniales no solo en Hispanoamérica, sino también en Asia, el Congreso de los Estados Unidos le declaró la guerra a España en abril de ese mismo año, con el respaldo de una opinión pública que, influenciada por el discurso mediático y la retórica política, identificaba la intervención militar con la misión moral, nacional y civilizadora de Estados Unidos.

El conflicto se libró en varios frentes: en Cuba, Puerto Rico y el Pacífico (Filipinas y Guam). Desprevenida y debilitada por las crisis políticas y económicas internas, España se vio obligada a capitular. El Tratado de París, firmado el 10 de diciembre de 1898, formalizó el fin de su dominio colonial en Hispanoamérica y Asia. España renunció a la soberanía sobre Cuba, que se independizó formalmente, pero permaneció como un protectorado

estadounidense de facto hasta 1902. A pesar de su aparente independencia, como condición para la retirada de sus tropas, Estados Unidos le impuso a Cuba la llamada «Enmienda Platt», incluida como enmienda a la nueva Constitución cubana de 1901, resultado de la presión Washington, la cual le otorgaba poder de veto en los asuntos internos y externos de Cuba, así como la base legal para el arrendamiento a largo plazo de Guantánamo y el establecimiento de una base militar permanente en territorio cubano. Puerto Rico y Guam fueron anexados directamente, mientras que Filipinas fue cedida a Estados Unidos por 20 millones de dólares. Sin embargo, pronto surgió en Filipinas una feroz resistencia anticolonial contra el nuevo dominio estadounidense, lo que desencadenó la Guerra Filipino-Estadounidense (1899-1902), en la que se estima que murieron cientos de miles de personas.

Aunque la Guerra Hispano-Estadounidense se presentó ante la opinión pública como una lucha por la liberación de los pueblos oprimidos, su verdadero desenlace marcó el inicio de una nueva era: la del imperialismo estadounidense en ultramar. Con este conflicto Estados Unidos asumió el dominio político y militar sobre los territorios previamente controlados por España, consolidando así su posición como nueva potencia colonial en el reparto global del poder a finales del siglo XIX y principios del XX.

La pérdida de las últimas colonias de ultramar en 1898 marcó el fin del Imperio español como potencia mundial. La derrota en la Guerra Hispano-Estadounidense desencadenó una profunda crisis nacional y política. Si bien las pérdidas territoriales fueron limitadas a nivel económico y militar, su importancia simbólica fue enorme, ya que mostraron el desgaste del sistema político vigente. Con la persistencia de la desigualdad agraria, la pobreza rural, el auge de las ideas anarquistas y socialistas, y el creciente regionalismo catalán y vasco, los

primeros años del siglo XX en España se caracterizaron por el incremento de la división social.

En un esfuerzo por estabilizar la situación social, el rey Alfonso XIII apoyó en 1923 un golpe militar liderado por el general Miguel Primo de Rivera, que prometió reformas internas y el fin de la anarquía. Se instauró una dictadura, con la constitución suspendida, el parlamento disuelto y los partidos políticos prohibidos. El régimen de Rivera intentó modernizar la economía, mejorar las infraestructuras y resolver los problemas del protectorado español de Marruecos, una de las tres colonias españolas restantes durante el siglo XX (el protectorado español de Marruecos obtuvo la independencia en 1956, la Guinea Española, hoy Guinea Ecuatorial, en 1968, y el Sáhara español, hoy Sáhara Occidental, fue cedido a Marruecos y Mauritania en 1975). Aunque tuvo un gran apoyo (incluso por parte del rey) en sus primeros años, comenzó a perder legitimidad a finales de la década, en particular debido a la crisis financiera y a la oposición por parte del ejército y de los intelectuales. Rivera dimitió en 1930, y a esto le siguió un período de gobierno monárquico de transición inestable. En las elecciones municipales de abril de 1931 que, aunque formalmente buscaban elegir a los concejales municipales, adoptaron carácter de plebiscito de apoyo a la monarquía, ganaron los republicanos en la mayoría de las ciudades, lo que se interpretó como un rechazo a la monarquía. El rey huyó del país y el 11 de abril de 1931 se proclamó la Segunda República Española.

Desde sus inicios, la República arrastró el peso de décadas de conflictos sociales e ideológicos: la división social existente, los fuertes enfrentamientos ideológicos entre la izquierda y la derecha, y el creciente anticlericalismo, condujeron a la inestabilidad política. La nueva constitución de 1931 se basó en los principios de laicidad, descentralización, derechos sociales e igualdad civil. Se abolió la influencia de la Iglesia católica en la educación y la vida pública, se introdujo el sufragio uni-

versal (incluidas las mujeres), se inició la reforma agraria y se reconoció una amplia autonomía para Cataluña (el País Vasco obtuvo una autonomía limitada en 1936 de un gobierno republicano de izquierdas, durante los primeros meses de la Guerra Civil Española). Las primeras elecciones parlamentarias se celebraron en 1931, y pronto se celebraron elecciones presidenciales, con Niceto Alcalá Zamora como primer presidente de la República. Sin embargo, aunque la izquierda dominó durante los primeros años, pronto se produjo una profunda polarización. En las elecciones parlamentarias de 1933, ganó una coalición de derechas y centro, lo que condujo a la formación de un gobierno apoyado por el mayor partido político de derechas de España (CEDA), lo que la izquierda interpretó como un ataque directo a la condición republicana de España. Se declaró una huelga general en el país, al tiempo que en Asturias se produjo un levantamiento armado contra el gobierno central. El ejército, liderado por el general Francisco Franco, reprimió la rebelión. Este acontecimiento fue crucial para resaltar la imagen de Franco en los círculos de derechas. En 1936, la República volvió a organizar las elecciones, en las que el Frente Popular, una coalición de socialistas, republicanos, comunistas y anarquistas, obtuvo una magra victoria. La derecha consideró ilegítimos los resultados, y muchos oficiales del ejército comenzaron a planear un golpe militar. Aunque Franco inicialmente no formaba parte de los primeros conspiradores liderados por el general Emilio Mola, se unió a ellos unos días antes del golpe, que comenzó el 17 de julio de 1936. En el momento del golpe, Franco estaba en las Islas Canarias, donde el gobierno republicano lo había puesto en aislamiento (anteriormente, hasta la victoria republicana, Franco había sido Jefe del Estado Mayor General del Ejército español desde mayo de 1935 hasta febrero de 1936). Desde el extranjero, Franco fue trasladado primero a Marruecos, donde tomó el mando del llamado Ejército Africano, y luego, dado que los golpistas no te-

nían el mando de la armada que controlaba el Estrecho de Gibraltar, y no había transferencia de tropas a España por mar, Franco recibió el apoyo logístico crucial de la Alemania de Hitler (y más tarde de la Italia de Mussolini), que envió aviones de transporte y puso en marcha el primer puente aéreo organizado de la historia, mediante el cual se trasladaron grandes contingentes militares de Marruecos a Andalucía.

Aunque el golpe de Estado de julio de 1936 fracasó formalmente, pues la República aún controlaba gran parte del país, en España comenzó una guerra civil de tres años y medio que se convirtió en una guerra ideológica global en miniatura. Los republicanos recibieron el apoyo de la Unión Soviética, México y las Brigadas Internacionales, mientras que los nacionalistas franquistas recibieron apoyo directo de Alemania e Italia (Gran Bretaña, aunque no apoyaba oficialmente al régimen de Franco, pues percibía el comunismo como una amenaza mayor para sus propios intereses que el autoritarismo de derechas, implementó políticas que, en esencia, favorecieron a Franco). La Guerra Civil Española estuvo marcada por una violencia brutal por parte de ambos bandos, a menudo de carácter masivo y con motivaciones ideológicas. En muchas de las zonas bajo el control de la izquierda, especialmente en las primeras etapas de la guerra, se produjo un violento anticlericalismo: además de la destrucción de iglesias y monasterios, fueron asesinados más de 6.000 sacerdotes, monjes y monjas católicos. Los comunistas y los anarquistas liquidaron a sus «enemigos de clase» y, en mayo de 1937, se produjeron conflictos internos, como el enfrentamiento de las fuerzas comunistas con las anarquistas y trotskistas en Barcelona. Las fuerzas de derechas, lideradas por generales como Franco y Mola, infligieron un terror sistemático en las zonas bajo su control, incluyendo la destrucción del patrimonio cultural (como el bombardeo de Guernica). La toma de ciudades fue seguida de ejecuciones masivas y, tras la victoria de 1939, el régimen franquista inició

una década de represión contra los antiguos republicanos y opositores a la dictadura. Tras tres años de sangrienta guerra, Franco ganó y estableció una dictadura autoritaria que perduró hasta su muerte en 1975. El gobierno franquista se basó en la fuerza militar, el culto a la personalidad, el nacionalismo y una estrecha relación con la Iglesia católica. La represión de la disidencia política, la prohibición de los sindicatos, la censura y la violencia sistemática marcaron las primeras décadas del régimen. España se mantuvo formalmente neutral durante la Segunda Guerra Mundial, pero el régimen mostró su favoritismo por las potencias del Eje. Sin embargo, poco después de la derrota de Hitler, el régimen de Franco se vio aislado a nivel internacional. En 1947, Franco, mediante una ley aprobada en referéndum, declaró la monarquía y se autoproclamó regente vitalicio (no fue hasta 1969 cuando nombró a Juan Carlos como su sucesor y futuro rey). Cabe destacar que el gobierno republicano español en el exilio (con sede en París de 1939 a 1940 y de 1946 a 1977, y en Ciudad de México de 1940 a 1946), cuyos representantes fueron invitados por el rey Juan Carlos a participar en las elecciones de 1977, fue reconocido por las autoridades de la República Federativa Socialista de Yugoslavia durante toda su existencia. Además, la concesión de asilo político por parte de Franco en 1957 al líder del movimiento Ustacha, Ante Pavelić (que falleció en Madrid), responsable del genocidio contra los serbios durante la Segunda Guerra Mundial en el Estado Independiente de Croacia, tuvo graves consecuencias políticas y diplomáticas.

No sería hasta la Guerra Fría cuando Estados Unidos, a pesar del autoritarismo de Franco, reconoció el valor geopolítico de España como aliado en la lucha contra el comunismo. Los tratados de 1953 permitieron la apertura de bases militares estadounidenses en España, lo que marcó el fin del aislamiento internacional del régimen. A esto le siguió la apertura económica, con un fuerte crecimiento durante la década de 1960, conocido

como el milagro económico español. El turismo, la industrialización y el desarrollo urbano contribuyeron a la modernización, pero la libertad política se siguió controlando de forma estricta.

La muerte de Franco en 1975 marcó el inicio de la transición a la democracia. El nuevo rey, Juan Carlos I, nieto de Alfonso XIII, abogó por una serie de reformas constitucionales que dieron como resultado la Constitución de 1978 y el establecimiento de una monarquía parlamentaria, un sistema pluralista y las autonomías regionales. En 1986, España se incorporó a la Comunidad Económica Europea, acelerando aún más la integración económica e institucional.

Hoy en día, el papel de Franco en la historia española sigue siendo profundamente divisivo. Los debates públicos abarcan desde las opiniones que consideran que su régimen encarnaba la tiranía y el fascismo, opuesto a los principios de libertad y democracia, hasta las que enfatizan su contribución a la defensa de los valores cristianos tradicionales contra las Brigadas Rojas, así como a garantizar un largo período de paz (incluso durante la Segunda Guerra Mundial) y un importante progreso económico. Los debates sobre la memoria histórica, incluyendo las cuestiones de las fosas comunes, la retirada de los símbolos franquistas, la musealización de la dictadura y el reconocimiento de la ciudadanía española a los descendientes de miembros de las Brigadas Internacionales, atestiguan la lucha continua por interpretar el pasado en la España contemporánea.

El espacio hispanoamericano del siglo XX fue escenario de importantes y complejos procesos de transformación social. Si bien los nuevos estados obtuvieron formalmente su independencia en la primera mitad del siglo XIX, el legado estructural del colonialismo (dependencia económica, desigualdad social y jerarquía racial y de clase) siguieron conformando su realidad política. En lugar de democracias estables, durante la mayor parte del

siglo, muchas de esas sociedades experimentaron golpes militares, regímenes represivos e inestabilidad económica, a menudo con la intervención de potencias externas.

Aunque el dominio político de España terminó en el siglo XIX, los lazos culturales, lingüísticos e institucionales se mantuvieron fuertes. La lengua española, los sistemas jurídicos y la tradición católica siguen vinculando a los países de Hispanoamérica con la antigua metrópoli. En el siglo XX, las relaciones con España se desarrollaron principalmente a través de vínculos académicos, culturales y económicos, mientras que la influencia política directa se redujo significativamente. Durante la dictadura franquista (1939-1975), España no jugó un papel decisivo en la región, a diferencia de Estados Unidos, pero en algunos casos (por ejemplo, en Paraguay y Argentina) apoyó o fomentó las buenas relaciones con los regímenes militares, especialmente en el marco de las alianzas anticomunistas.

El período comprendido entre las décadas de 1930 y 1980 estuvo marcado por fases de desarrollo dinámico, pero también por una brutal reestructuración represiva de la sociedad, acompañada de tensiones geopolíticas: durante la Guerra Fría, la región se convirtió en un punto álgido a nivel mundial en la lucha entre los movimientos de izquierdas, a menudo revolucionarios, y los regímenes conservadores pro-estadounidenses.

Estados Unidos, bajo la Doctrina Monroe y posteriormente la Doctrina Truman, intervino directa o indirectamente en varias ocasiones: mediante las intervenciones militares (Granada 1983, Panamá 1989), el apoyo a los golpes de Estado (Guatemala 1954, Chile 1973) y la financiación de los paramilitares anticomunistas (Nicaragua, El Salvador). Esto condujo a largas guerras civiles, represión y crímenes contra la población civil, al tiempo que fortaleció las reivindicaciones identitarias por el derecho a la autodeterminación y la justicia social.

Desde finales de la década de 1980, la región entró en una fase de nuevo pluralismo político. Con el paso

de los regímenes militares a regímenes civiles, a menudo debido a la presión de los movimientos de masas y las organizaciones internacionales, muchos Estados establecieron instituciones de democracia multipartidista. Sin embargo, las reformas neoliberales, impuestas con el apoyo del FMI y el Banco Mundial, agravaron las desigualdades y provocaron una nueva ola de descontento. En este contexto, a principios del siglo XXI se vio el auge de gobiernos de izquierdas y antiimperialistas en Venezuela, Bolivia, Ecuador, Argentina y otros países. Si bien estos movimientos buscaban redirigir el modelo de desarrollo de la sociedad hacia una mayor soberanía y una menor influencia de las potencias externas, en la práctica a menudo se vieron acompañados de enfoques contrvertidos por parte de las autoridades, restricciones de las libertades democráticas (en la política interna) y desafíos económicos.

BIBLIOGRAFÍA

- Adelman, Jeremy. *Sovereignty and Revolution in the Iberian Atlantic*. Princeton: Princeton University Press, 2006.
- Anderson, Benedict. *Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination*. London: Verso, 2005.
- Beevor, Antony. *The Battle for Spain: The Spanish Civil War 1936–1939*. New York: Penguin Books, 2006.
- Benton, Lauren. *A Search for Sovereignty: Law and Geography in European Empires, 1400–1900*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Bonilla, Heraclio, and Karen Spalding. “The War of the Pacific and the National and Colonial Problem in Peru.” *Past & Present*, no. 81 (1978): 92–118.
- Burkholder, Mark A., and Lyman L. Johnson. *Colonial Latin America*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Bushnell, David, and Neill Macaulay. *The Emergence of Latin America in the Nineteenth Century*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Castro Leiva, Luis. *Bolívar filósofo político*. Caracas: Monte Ávila, 1993.
- Chasteen, John Charles. *Americanos: Latin America's Struggle for Independence*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Deschner, Karlheinz. *God and the fascists: the Vatican alliance with Mussolini, Franco, Hitler, and Pavelic*. Lanham, MD : Prometheus Books, 2013.
- Dueñas Iturbe, Oriol. “La búsqueda de desaparecidos: de las políticas públicas de localización de los gobiernos de la República al abandono de la dictadura franquista.” *Historia Contemporánea* 78 (2025): 603–631.
- Goldstein, Ivo. *Holokaust u Zagrebu*. Zagreb: Novi Liber, 2001.

- Guerra, François-Xavier. *Modernidad e independencia: Ensayos sobre las revoluciones hispánicas*. Madrid: MAPFRE, 1992.
- Lessa, Renato William. *La guerra del Pacífico: historia y memoria*. Buenos Aires: CLACSO, 2009.
- Linn, Brian McAllister. *The Philippine War, 1899–1902*. Lawrence: University Press of Kansas, 2000.
- Lynch, John. *The Spanish American Revolutions, 1808–1826*. New York: W. W. Norton & Company, 1986.
- Lynch, John. *Simón Bolívar: A Life*. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Mignolo, Walter. *The Idea of Latin America*. Malden, MA: Blackwell, 2005.
- Offner, John L. *An Unwanted War: The Diplomacy of the United States and Spain over Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1992.
- Payne, Stanley G. *Franco and Hitler: Spain, Germany, and World War II*. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Peralta, Manuel Pérez Vila. *Vida de Miranda*. Caracas: Academia Nacional de la Historia, 1977.
- Racine, Karen. *Francisco de Miranda: A Transatlantic Life in the Age of Revolution*. Wilmington, DE: Scholarly Resources, 2003.
- Reig Tapia, Alberto. “Los intelectuales y la Guerra Civil: los casos de Unamuno y Baroja.” *Historia Contemporánea* 35 (2007): 601–622.
- Ribeiro de Menezes, Alison. *Postcolonial Spain: Literature, Memory, and the Nation*. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Rodríguez, Jaime E. *The Independence of Spanish America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Rodrigo, Javier. *Cautivos: Campos de concentración en la España franquista, 1936–1947*. Barcelona: Crítica, 2005.
- Sater, William F. *Andean Tragedy: Fighting the War of the Pacific, 1879–1884*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2007.
- Schumacher, John N. *The Propaganda Movement, 1880–1895: The Creation of a Filipino Consciousness, the Making of the Revolution*. Quezon City: Ateneo de Manila University Press, 1997.
- Tone, John Lawrence. *War and Genocide in Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2006.
- Trouillot, Michel-Rolph. *Silencing the Past: Power and the Production of History*. Boston: Beacon Press, 1995.
- Vukliš, Vladan. *Jugosloveni i Španski građanski rat*. Banja Luka: Arhiv Republike Srpske; Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske; Belgrade: Čigoja štampa, 2024.

Autor de la introducción
Dr. Boris Bulatović

THE HISTORY OF SPAIN AND HISPANIC AMERICA IN THE 19TH AND 20TH CENTURIES (fragment)

Given the centuries-long relationship that most directly connects the histories of Spain and Hispanic America—best understood within the „coloniser–colonised” framework, which reveals key aspects of Spain’s extensive domination (military conquests beginning in the early 16th century, the establishment of political and administrative control, forced cultural and religious assimilation, economic exploitation of natural and human resources, racial policies, and institutionalised segregation), as well as the subsequent struggles for liberation from this supremacy—the 19th century was marked, on the one hand, by profound social and political upheaval within Spain as the „metropolis,” geographically and symbolically separated from its Hispanic American „periphery” by the Atlantic Ocean. On the other hand, it was defined by the efforts of the peoples of Hispanic America to break free from centuries of colonial dependence and establish their own political and social systems, initiating a complex and prolonged process of decolonisation that would later reshape regional and global relations.

Spain’s colonial system in Hispanic America was structured around a rigid racial and social hierarchy, formalised through policies known as the *sistema de castas*. This order shaped social relations throughout the region, creating deep and enduring inequalities based on ethnic and social stratification. At the top of this system were Spaniards born in Europe (*peninsulares*), who held the highest posts in government, the Church, and the military. In contrast, locally born Creoles (descendants of Europeans born in the Americas), though often well-

educated and economically influential, were politically marginalised and excluded from positions of real power.

The uprisings against Spanish rule in the late 18th and early 19th centuries were spearheaded by Creoles—the local elite composed of landowners, merchants, lawyers, and military officers. These independence leaders were deeply influenced by Enlightenment ideals that promoted reason, liberty, equality, and popular sovereignty as core political values. However, many also embraced a form of cultural racism toward „unenlightened” populations, reflecting broader European colonial discourses in which non-European peoples were viewed as „backward,” „primitive,” or unfit for enlightened governance. Thus, Enlightenment thinking often reinforced hierarchical relationships between „civilised” and „uncivilised” societies, later justifying new forms of exclusion and dominance—even within anti-colonial movements. The influence of the French Revolution (1789), with its often-betrayed slogans of liberty, equality, and fraternity, and the American Revolution (1776), as a successful example of anti-colonial struggle, also played a pivotal role in inspiring the Creole leadership.

The weakening of Spain during the Napoleonic Wars created a political vacuum and increased the possibility of realising these aspirations, eventually leading to open demands for full independence. Unlike the case in Hispanic America, anti-colonial uprisings in Africa were primarily led by the oppressed local populations, and intensive colonisation on that continent only began in the late 19th century—roughly half a century after most Hispanic American nations had already achieved independence.

Creoles dominated the leadership of the independence movements, representing the most educated, affluent, and organised sector of society. Although they occasionally accessed certain positions, they were consistently excluded from key structures of power dominated by peninsulares. Notable figures included Simón Bolívar (who played a leading role in the liberation of Venezuela, Colombia, Panama, Ecuador, Peru, and Bolivia), José de San Martín (Argentina, Chile, Peru), Miguel Hidalgo and José Morelos (Mexican uprisings supported by the lower classes), Bernardo O'Higgins (Chile), and Francisco de Miranda (early efforts in Venezuela). Indigenous peoples, mestizos, and Afro-Latin Americans also played crucial roles, often fighting on the front lines. However, despite their significant contributions, these groups were largely excluded from the political orders established after independence, perpetuating long-standing social inequality.

Initially, the movements aimed for greater autonomy within the Spanish monarchy and local control over economic and political affairs, particularly the removal of peninsulares from power. Over time, these goals evolved into demands for fully sovereign republics or monarchies governed by the Creole elite, who sought control over territories, resources, and populations. In this sense, the Hispanic American independence movements were fundamentally anti-colonial—directed against Spain's formal political and administrative dominance—but also, in broader terms, early expressions of anti-imperialist struggle, seeking liberation from all forms of foreign hegemony.

The 19th century was a period of intense internal crisis for Spain, characterised by political and economic instability, ideological conflict, institutional weakness, and its dramatic decline as a global power. The century began with Napoleon's invasion, the forced abdication of King Charles IV and his son Ferdinand VII, and the installation of Joseph Bonaparte on the Spanish throne in

1808. This foreign imposition triggered fierce resistance and the Spanish War of Independence (1808–1814). Ferdinand VII's return in 1814 brought the restoration of absolutism, intensifying divisions between liberals and conservatives and ultimately fuelling the Carlist Wars (1833–1839, 1846–1849, 1872–1876).

The most significant blow to Spain's international prestige was the loss of its Hispanic American colonies, which largely coincided with the Napoleonic Wars. Earlier revolts—such as the Indigenous uprising led by Túpac Amaru II in Peru (1780–1781) and the failed conspiracy of José María España and Manuel Gual in Caracas (1797)—preceded the widespread independence movement that erupted after 1810, directly influenced by the events of 1808 in Spain. The first juntas (local governing councils) appeared between 1808 and 1810, initially expressing loyalty to the deposed monarch but soon transforming into independence movements.

Between 1810 and 1821, a wave of declarations of independence swept across the continent. Venezuela, Colombia (then part of the Viceroyalty of New Granada), Argentina, Paraguay (of the Viceroyalty of the Río de la Plata), and Chile (part of the Viceroyalty of Peru) were among the first to secede. The Viceroyalty of New Granada, comprising today's Colombia, Panama, Venezuela, and Ecuador, briefly formed Gran Colombia (1819–1831), a federation under Bolívar. By 1825, Spain had lost almost all its mainland territories in Hispanic America, ending its colonial dominance in the region. Nonetheless, it retained Cuba, Puerto Rico, and the Philippines until 1898, when it was defeated by the United States in the Spanish-American War.

The Spanish-American War (1898) marked the end of Spain's overseas empire. Though the U.S. presented its intervention as a defence of Cuban liberty, its motivations lay in economic interests, geopolitical strategy, and imperial ambitions rooted in the Monroe Doctrine and the ideology of American exceptionalism. The war, fought

in Cuba, Puerto Rico, and the Pacific (Philippines and Guam), concluded with Spain's defeat and the Treaty of Paris (December 10, 1898), which formally ended Spanish colonial rule. Cuba became nominally independent but fell under strong U.S. influence, while Puerto Rico and Guam were annexed. The Philippines, purchased by the U.S. for \$20 million, soon erupted in the Philippine-American War (1899–1902).

Spain's 1898 defeat marked the definitive end of its global power status and triggered a profound national crisis. The early 20th century brought widespread agrarian inequality, rural poverty, the rise of anarchist and socialist ideologies, and increased regionalism in Catalonia and the Basque Country. In 1923, King Alfonso XIII supported General Miguel Primo de Rivera's coup, installing a dictatorship that suspended the constitution and dissolved parliament. Though initially welcomed, the regime lost legitimacy due to economic crisis and military setbacks, prompting Rivera's resignation in 1930.

The Second Spanish Republic was proclaimed in 1931, inheriting deep ideological and social divisions. Its progressive constitution introduced secularism, decentralisation, social rights, and gender equality. Yet, political polarisation escalated. The 1936 elections brought the leftist Popular Front to power, prompting right-wing elements to stage a coup. The failed coup led to the Spanish Civil War (1936–1939), a brutal conflict that became a microcosm of interwar ideological strife. The Nationalists, led by Francisco Franco and supported by Nazi Germany and Fascist Italy, defeated the Republican forces, backed by the Soviet Union, Mexico, and international brigades. Franco's victory ushered in a dictatorship that endured until his death in 1975, characterised by political repression, censorship, and a close alliance with the Catholic Church.

After Franco's death, Spain transitioned to democracy under King Juan Carlos I, adopting a new constitution in 1978 and joining the European Economic Communi-

ty in 1986. Franco's legacy remains deeply divisive, with ongoing debates about historical memory, mass graves, and the presence of Francoist symbols in public spaces shaping contemporary political discourse.

In the 20th century, the Hispanic American region underwent profound social change. Despite achieving formal independence in the early 19th century, many countries remained burdened by colonial legacies, including economic dependence, entrenched social inequalities, and racial-class hierarchies. Military coups, repressive regimes, and foreign interference were common. The United States, under the Monroe and Truman Doctrines, frequently intervened—through military invasions (Grenada 1983, Panama 1989), support for coups (Guatemala 1954, Chile 1973), and the funding of anti-communist paramilitaries (Nicaragua, El Salvador), often fuelling long periods of civil war and repression.

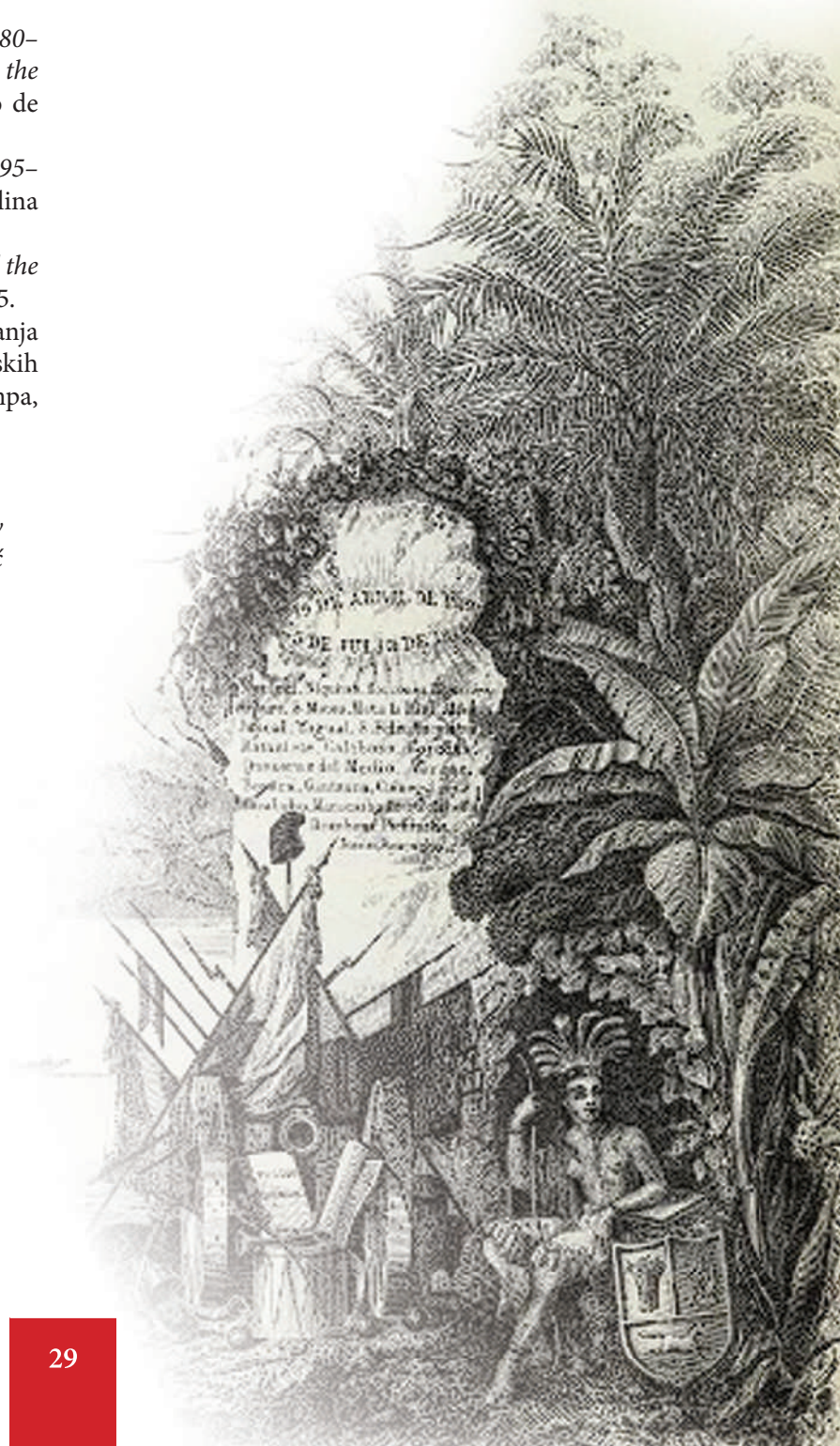
From the late 1980s, the region began a transition from military to civilian rule, embracing greater political pluralism. However, neoliberal reforms imposed by the IMF and World Bank deepened inequality and sparked new social unrest. In the early 21st century, a wave of leftist and anti-imperialist governments rose to power in Venezuela, Bolivia, Ecuador, and Argentina. While these governments aimed to address historic injustices and resist external control, their policies often sparked controversy over democratic practices and economic management.

LITERATURE

- Adelman, Jeremy. *Sovereignty and Revolution in the Iberian Atlantic*. Princeton: Princeton University Press, 2006.
- Anderson, Benedict. *Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination*. London: Verso, 2005.
- Beevor, Antony. *The Battle for Spain: The Spanish Civil War 1936–1939*. New York: Penguin Books, 2006.
- Benton, Lauren. *A Search for Sovereignty: Law and Geography in European Empires, 1400–1900*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Bonilla, Heraclio, and Karen Spalding. “The War of the Pacific and the National and Colonial Problem in Peru.” *Past & Present*, no. 81 (1978): 92–118.
- Burkholder, Mark A., and Lyman L. Johnson. *Colonial Latin America*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Bushnell, David, and Neill Macaulay. *The Emergence of Latin America in the Nineteenth Century*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Castro Leiva, Luis. *Bolívar filósofo político*. Caracas: Monte Ávila, 1993.
- Chasteen, John Charles. *Americanos: Latin America's Struggle for Independence*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Deschner, Karlhein. *God and the fascists: the Vatican alliance with Mussolini, Franco, Hitler, and Pavelic*. Lanham, MD : Prometheus Books, 2013.
- Dueñas Iturbe, Oriol. “La búsqueda de desaparecidos: de las políticas públicas de localización de los gobiernos de la República al abandono de la dictadura franquista.” *Historia Contemporánea* 78 (2025): 603–631.
- Goldstein, Ivo. *Holokaust u Zagrebu*. Zagreb: Novi Liber, 2001.
- Guerra, François-Xavier. *Modernidad e independencia: Ensayos sobre las revoluciones hispánicas*. Madrid: MAPFRE, 1992.
- Lessa, Renato William. *La guerra del Pacífico: historia y memoria*. Buenos Aires: CLACSO, 2009.
- Linn, Brian McAllister. *The Philippine War, 1899–1902*. Lawrence: University Press of Kansas, 2000.
- Lynch, John. *The Spanish American Revolutions, 1808–1826*. New York: W. W. Norton & Company, 1986.
- Lynch, John. *Simón Bolívar: A Life*. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Mignolo, Walter. *The Idea of Latin America*. Malden, MA: Blackwell, 2005.
- Offner, John L. *An Unwanted War: The Diplomacy of the United States and Spain over Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1992.
- Payne, Stanley G. *Franco and Hitler: Spain, Germany, and World War II*. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Peralta, Manuel Pérez Vila. *Vida de Miranda*. Caracas: Academia Nacional de la Historia, 1977.
- Racine, Karen. *Francisco de Miranda: A Transatlantic Life in the Age of Revolution*. Wilmington, DE: Scholarly Resources, 2003.
- Reig Tapia, Alberto. “Los intelectuales y la Guerra Civil: los casos de Unamuno y Baroja.” *Historia Contemporánea* 35 (2007): 601–622.
- Ribeiro de Menezes, Alison. *Postcolonial Spain: Literature, Memory, and the Nation*. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Rodríguez, Jaime E. *The Independence of Spanish America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Rodrigo, Javier. *Cautivos: Campos de concentración en la España franquista, 1936–1947*. Barcelona: Crítica, 2005.
- Sater, William F. *Andean Tragedy: Fighting the War of the Pacific, 1879–1884*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2007.

- Schumacher, John N. *The Propaganda Movement, 1880–1895: The Creation of a Filipino Consciousness, the Making of the Revolution*. Quezon City: Ateneo de Manila University Press, 1997.
- Tone, John Lawrence. *War and Genocide in Cuba, 1895–1898*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2006.
- Trouillot, Michel-Rolph. *Silencing the Past: Power and the Production of History*. Boston: Beacon Press, 1995.
- Vukliš, Vladan. *Jugosloveni i Španski građanski rat*. Banja Luka: Arhiv Republike Srpske; Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske; Belgrade: Čigoja štampa, 2024.

Author of the introductory study
Dr Boris Bulatović

Шпанско-амерички рат.

Шпанско-амерички рат.

Одлучна поморска битка је на прагу. Грозничавом журбом хитају оба непријатеља, да још у последњем часу појачају своју флоту. Удружене ескадре адмирала Сампсона и Шлеја, пронашле су пријатеља на борбу приморају. С друге стране америчка војна лађа „Орегон“ крстарица „терои“ и топовски замац „Марита“ пролетеше пре Мариникиа и јуре свом могућом брзином Кивесту, камо су и удружено америчке ескадриле, а где се налази непријатељска војних бродова, но ови ће већ после бити готови. У западо мидским страна океана, одиграће се дакле за друга крвава борба у шпанско-американијери. Херцог Алмодо Вадјовије вести са бојишта ово су:

У Шпанији. Спољних послова министар положио је већ и заклетву, да тамо влада велико раздржање. „Журнал“ доноси једна шпанска крстарица „Монтрове“ на јужној обали веста јављају, америчка на приморати шпанску

„риал“ јавља из Ки-амерички брод са на-а, за примање рафе-болеснике добилиопределење. је лађа „Мон-е флоте пот-а отпочети. Хавање, 19-ражни до-

Лондон. Председладе, Бартоломео Мса презрењем одбијаБланка усташима, а захна њиховом држању одшто, што су отпочеле ратзаштиту обећава свима пакоји буду признали кубанску

Шпанско-амерички рат.

Шпанско-амерички рат.

Америка и шпански телеграми доносе да је америчка превозна флота са војском генерала Шафтера стигла пред Кубу. Када је још ништа незна. је искрцавање отпочело о том се још ових дана. Но ма како било, сигурно је да ће ова два доћи до велике и одлучне битке између оба непријатеља. Најновије вести које су стигле ово су:

Дондон. У Вашингтон још није стигао званичан извештај о долазку превозних лађа пред Сантјаго. Али вести које су са свију бродова и триста потврђују да је америчка превозна флота дошла десет и две превозне лађе појавиле су се у пондељак у јутру на 20 миља југоисточно од Сантјаго. Генерал Шафтер отишао је за тим Сампсону на заставни брод, да се посаветује о искрцавању Чувени усташки генерал Гарција био је у вече тамо јер при саветовању. Тарди се да ће се војска изкрцати на неком тајном месту и то за 10 дана. Маршал Бланко послао је 10 батаљона у Сантјаго. Дондон. Генерал Шафтер и адмирал Сампсон отишли су у понедељак и изашли на копно на 17 миља источно од Сантјага, где су остали на 3000 усташа. Пошто су још нису на копно отишли, договарали су се више са свој прилици опште искрцавање неће се де-два три дана. Генерал Линарес јавља телеграмама америчких бродова са Овде се тврди да је битка извођена.

Судбона је: Са пријорана д Ево телеграмају: У ешингт јављају: Адмирал пристаниште Сантјаго верину флоту. Војао одељење верина изузими и на об

Шпанско-а...

Шпанско-а
Судбоносна копка у
папа је: Серверина је флот
приморана да се преда.
Ево телеграма који јавља
ђају:
Уешингтон
ављају: Ази
иста

Војао оделеше јавља, да је цела
и на обали спаљена.
Бела кућа добила је од
из Палоја дел Есте ова:
под претњом бомбе
јаго одмах дати.

Уништење флоте Серверине и предаја Сант-
која се сваког часа очекује, то је резултат трона
не убилачке борбе на суви и на мору. у петак
јул. п. и. на тридесетпетогодишњи дан битке код
Гетисбурга, у 7 сати у јутру просули су америка-
ци ватру на шпанске позиције источно од Сант-
Јага, и после тродневне крваве борбе била је поб-
да одлучена, као она код Гетисбурга. Америка-
4. јули славити као дан двеју победа. Америка-
Победа није била лака, али она је била
нили очајно, дивовски храбро, али она је била
морају признати. Америка-
брали, али она је била

ШПАНСКО-АМЕРИЧКИ РАТ (1898.)

LA GUERRA HISPANO-ESTADOUNIDENSE (1898)

THE SPANISH-AMERICAN WAR (1898)

Шпанско-амерички рат (1898.) је био сукоб између Сједињених Америчких Држава и Шпаније, који је довео до значајних промена на светској политичкој сцени. Рат је био резултат настојања САД-а да прошири свој утицај, док је Шпанија губила своје последње велике колоније у Америци и Азији. Након рата, Куба је постала независна, али је остала под америчким утицајем, а Филипини, Порторико и Гвам су постали територије под контролом САД-а.

Српска штампа овог периода пратила је овај рат са великом пажњом и интересовањем, што се јасно види из учесталих извештаја у листу *Застава*, 1898. године. Српске новине су истичале и промене на међународној сцени, које су се одразиле на судбину Шпаније и Сједињених Америчких Држава.

La Guerra hispano-estadounidense (1898) fue un conflicto entre los Estados Unidos y España que condujo a importantes cambios en la escena política mundial. La guerra fue el resultado del intento de los EE.UU. de expandir su influencia, mientras España perdía sus últimas grandes colonias en América y Asia. Después de la guerra, Cuba se convirtió en un país independiente, aunque permaneció bajo la influencia estadounidense, y Filipinas,

Puerto Rico y Guam pasaron a ser territorios controlados por los EE.UU.

La prensa serbia de esa época siguió esta guerra con gran atención e interés, lo que se refleja claramente en los frecuentes reportajes del periódico *Zastava* del año 1898. Los periódicos serbios también destacaron los cambios en la escena internacional que afectaron al destino de España y de los Estados Unidos.

The Spanish-American War (1898) was a conflict between the United States and Spain that led to significant changes on the global political stage. The war was a result of the United States' efforts to expand its influence, while Spain was losing its last major colonies in the Americas and Asia. Following the war, Cuba became independent, although it remained under American influence, and the Philippines, Puerto Rico, and Guam became territories under U.S. control.

The Serbian press of the time followed the war with great attention and interest, as is clearly evident from the frequent reports published in the newspaper *Zastava* in 1898. Serbian newspapers also highlighted the shifts in the international arena that affected the fate of both Spain and the United States.

ШПАНСКО-АМЕРИЧКИ РАТ (1898.)

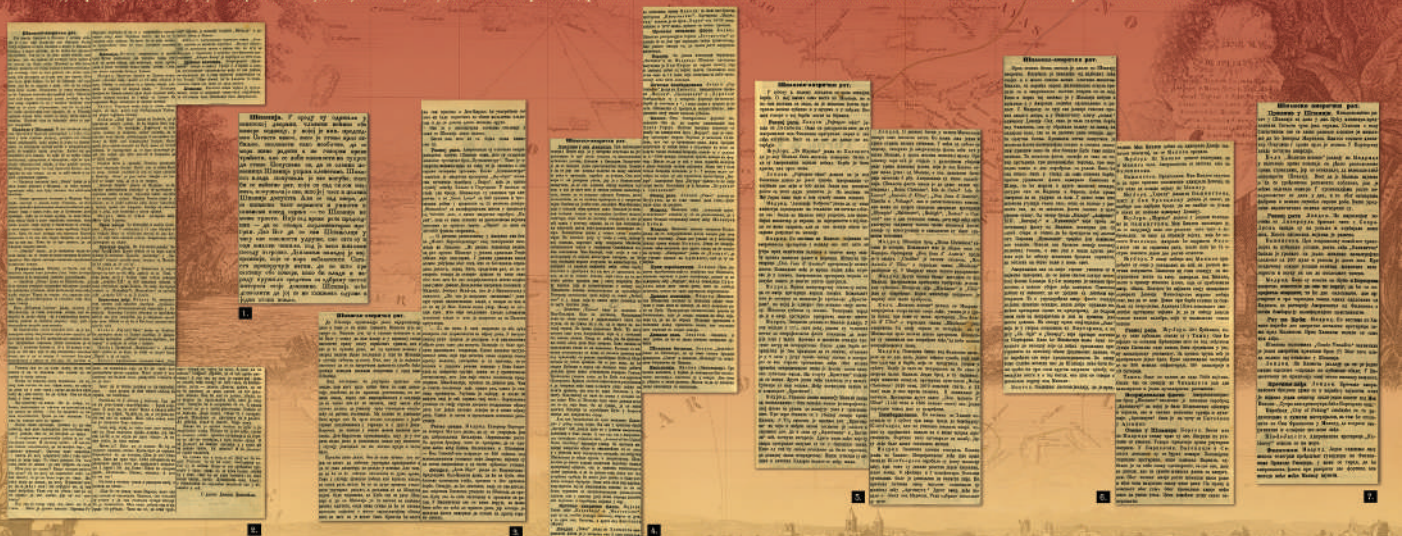
THE SPANISH-AMERICAN WAR (1898)

Шпанско-амерички рат (1898.) је био сукоб између Сједињених Америчких Држава и Шпаније, који је довео до значајних промена на светској политичкој сцени. Рат је био резултат настојања САД-а да прошире свој утицај, док је Шпанија губила своје последње велике колоније у Америци и Азији. Након рата, Куба је постала независна, али је остала под америчким утицајем, а Филипини, Порторико и Гвам су постали територије под контролом САД-а.

Српска штампа овог периода пратила је овај рат са великом пажњом и интересовањем, што се јасно види из учесталих извештаја у листу Застава, 1898. године. Српске новине су истинале и промене на међународној сцени, које су се одразиле на судбину Шпаније и Сједињених Америчких Држава.

The Spanish-American War (1898) was a conflict between the United States and Spain that led to significant changes on the global political stage. The war was a result of the United States' efforts to expand its influence, while Spain was losing its last major colonies in the Americas and Asia. Following the war, Cuba became independent, although it remained under American influence, and the Philippines, Puerto Rico, and Guam became territories under U.S. control.

The Serbian press of the time followed the war with great attention and interest, as is clearly evident from the frequent reports published in the newspaper Zastava in 1898. Serbian newspapers also highlighted the shifts in the international arena that affected the fate of both Spain and the United States.

1. Застава, 10. 4. 1898, стр. 2 – Политичке вести, Шпанија / Noticias políticas, España / Political news, Spain
2. Застава, 15. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
3. Застава, 17. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
4. Застава, 19. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War

5. Застава, 22. 4. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
6. Застава, 24. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
7. Застава, 26. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War

Избор чланака:

Selección de prensa:

Selected articles:

1. *Застава*, 10. 4. 1898, стр. 2 – Политичке вести, Шпанија / Noticias políticas, España / Political news, Spain
2. *Застава*, 15. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
3. *Застава*, 17. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
4. *Застава*, 19. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
5. *Застава*, 22. 4. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
6. *Застава*, 24. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
7. *Застава*, 26. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War

Избор чланака:

Selección de prensa:

Selected articles:

8. *Застава*, 29. 4. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
9. *Застава*, 1. 5. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
10. *Застава*, 5. 5. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
11. *Застава*, 6. 5. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
12. *Застава*, 10. 5. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
13. *Застава*, 15. 5. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
14. *Застава*, 9. 6. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
15. *Застава*, 12. 6. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
16. *Застава*, 19. 6. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
17. *Застава*, 24. 6. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War

Шпанско-амерички рат (1898.) је био сукоб између Сједињених Америчких Држава и Шпаније, који је довео до значајних промена на светској политичкој сцени. Рат је био резултат настајања САД-а да прошири свој утицај, док је Шпанија губила своје последње велике колоније у Америци и Азији. Након рата, Куба је постала независна, али је остала под америчким утицајем, а Филипини, Порторико и Гвам су постали територије под контролом САД-а.

Српска штампа овог периода пратила је овај рат са великом пажњом и интересовањем, што се јасно види из учесталих извештаја у листу Застава, 1898. године. Српске новине су истичале и промене на међународној сцени, које су се одразиле на судбину Шпаније и Сједињених Америчких Држава.

La Guerra hispano-estadounidense (1898) fue un conflicto entre los Estados Unidos y España que condujo a importantes cambios en la escena política mundial. La guerra fue el resultado del intento de los EE.UU. de expandir su influencia, mientras España perdía sus últimas grandes colonias en América y Asia. Después de la guerra, Cuba se convirtió en un país independiente, aunque permaneció bajo la influencia estadounidense, y Filipinas, Puerto Rico y Guam pasaron a ser territorios controlados por los EE.UU.

La prensa serbia de esa época siguió esta guerra con gran atención e interés, lo que se refleja claramente en los frecuentes reportajes del periódico *Zastava* del año 1898. Los periódicos serbios también destacaron los cambios en la escena internacional que afectaron al destino de España y de los Estados Unidos.

Шпанско-американски рат.

Шпанско-американски рат.
 1898. године шпански флотис војно изгубио, а земље своје морале оставити. Овај војни пораз изазвао је ова. Променио се и политички положај Шпаније. Уједињени Штати су извршили политички пораз Шпаније, а Шпанија је морала бити приморана да се попусти. Иако пораз у Мајадру био катастрофалан, да уједињени Штати не би могли да заузму свада земљу. Шпанија је Мајадру подарила, да се не би изгубила, а Штати су је прихватили. Шпанија је такође изгубила и своје колоније, а Штати су је прихватили. Шпанија је такође изгубила и своје колоније, а Штати су је прихватили.

[illegible]

Ишанско-исторична рет.

Шпанско-иберички рат.
 а) у Шпанији турска се војска
 и ње изјавила против Салтук, који
 је био војсковођа и командант
 војске. Турци су га убили.
 б) у Шпанији, турци су
 војску послали да се бори
 са војском краља Кастиље.
 в) у Шпанији, турци су
 војску послали да се бори
 са војском краља Кастиље.
 г) у Шпанији, турци су
 војску послали да се бори
 са војском краља Кастиље.

Шинэ-хөгжлийн үйлдвэр,

[illegible]

Шиваско-амерички рат

Шпанско-амерички рат
шпанској војсци иако је имала наоружање изразито јако, још је у сфери подршка главног Шпанског флота, трајањем до краја зиме 1898. године, у њој био, извршио Адамс и његово потпомоћно и ваз. Пало је 10 Шпанских америчких пушачких и добили су жалост, да уједна не устану да се војскама каже оскрбе. Наполео је на Адамсову у шпанској војсци војводи и пољског да краља. Шпанска се војска пољског војди је војска. Адамс је у војскама извршио кретање нове шпанске војскама, а да се у војскама не пољу страни. Шпанска војскама, да се у 1898. године, шпанској војскама војскама и војскама

Најновије веста.

Пацијомније нестак.
 АНГЛО-АМЕРИЧКЕ
 војске изјављују да је дра-
 обиндедомови ову поту-
 и из околности претак-
 и сања улазиле мори.
 овај протеклог дана пр-
 ет држави да ће се пр-
 ити, само се кајаје мор-
 и вакцинације.

Шіанско-американ рат

Шпанско-афрички рат

Бла
датель
и охот
ны до
интер
еса, что
Баран
ищу и
накато

Финансово-американски рет.

Шпанско-амерички рат.

Шпанска влада добила је одб. од Уједињених држава и краљевине жиро. По спречавању својих интереса у шпанској колонијалној империји, Уједињене државе су изнудиле шпанској влади да се повлади. Шпанска је у овоме одговорила у јавности и у политици, формално одбијајући да се повлади и прогlašавати жиро. Пошто је по овоме одговору, Шпанској држави било још лакше, она је одлучила да се повлади. Шпанска је тако изнудила, по првоме путу, влада тужа, издати у Барселони. Пошто је Шпанска држава одлучила да се повлади, она је тако изнудила, по првоме путу, влада тужа, издати у Барселони. Пошто је Шпанска држава одлучила да се повлади, она је тако изнудила, по првоме путу, влада тужа, издати у Барселони.

[illegible]

Школько-амерички рат

Шпанско-амерички рат
 почео је 1898. године у шпанској колонији у Тихом океану. Испрва је победио Мексико, а затим је убрзо избио и Шпанско-амерички рат. Шпанија је изгубила своје колоније у Тихом океану и у Карибском мору. Америка је добила Филипине, Пуерто Рико и Гуам. Шпанија је изгубила своје колоније у Тихом океану и у Карибском мору. Америка је добила Филипине, Пуерто Рико и Гуам.

Планово-американ рет.

Штампано-литерички рад.

Итаљанско-амерички рат.

[illegible]

05
40

24. 30
25. 30
26. 30
27. 30
28. 30

18. Jaramila, 26.6.1898, стр. 2 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
19. Jaramila, 1.7.1898, стр. 2 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
20. Jaramila, 8.7.1898, стр. 3 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
21. Jaramila, 14.7.1898, стр. 2 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
22. Jaramila, 19.7.1898, стр. 3 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
23. Jaramila, 22.7.1898, стр. 3 – Шпано-американо пар / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War

24. Заслота, 24. 7. 1898, стр. 25.	Шпанско-американска пат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
25. Заслота, 26. 7. 1898, стр. 3.	Шпанско-американска пат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
26. Заслота, 31. 7. 1898, стр. 3.	Шпанско-американска пат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
27. Заслота, 4. 8. 1898, стр. 2.	Шпанско-американска пат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War
28. Заслота, 4. 8. 1898, стр. 2.	Шпанско-американска пат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish-American War

Избор чланака:

Selección de prensa:

Selected articles:

18. *Застава*, 26. 6. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
19. *Застава*, 1. 7. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
20. *Застава*, 8. 7. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
21. *Застава*, 14. 7. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
22. *Застава*, 19. 7. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
23. *Застава*, 22. 7. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
24. *Застава*, 24. 7. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
25. *Застава*, 26. 7. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
26. *Застава*, 31. 7. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
27. *Застава*, 2. 8. 1898, стр. 3 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War
28. *Застава*, 4. 8. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / Guerra hispano-estadounidense / The Spanish–American War

Франсиско Франко

ПАРТИЈА — Партија је једна од најважнијих институција у свакој држави. У Шпанији, партија је била једна од најважнијих институција у свакој држави. У Шпанији, партија је била једна од најважнијих институција у свакој држави.

ЗАТИШЈЕ НА ШПАНСКИМ ФРОНTOVИМА

Бунтовници протестују због извоза шпанског злата из Мадрида у француску

Море је испунило крвоточишта „Метис де Океаном“ — шпанског злата из Мадрида у француску.

У Мадриду, 24. новембра. — Шпански бунтовници протестују због извоза шпанског злата из Мадрида у француску. Они тврде да је злато извозано у француску да би се могло продавати на међународном тржишту.

Генерал Квеино де Љано оптужује Француску да помаже шпанску владу

Мадрид, 24. новембра. — Генерал Квеино де Љано, командант шпанских бунтовника, оптужује Француску да помаже шпанску владу.

Шпански грађански трајаће вероватно још

Енглеска влада подржава неутрални став

Лондон, 24. новембра. — Шпански грађански трајаће вероватно још. Енглеска влада подржава неутрални став. Шпански грађански трајаће вероватно још. Енглеска влада подржава неутрални став.

Борбе ножевима прса у прса воде се у предграђима Мадрида

Мадрид, 24. новембра. — Борбе ножевима прса у прса воде се у предграђима Мадрида. Шпански бунтовници нападају на француске војнике.

Прави узроци побуне у Шпанији

Мадрид, 24. новембра. — Прави узроци побуне у Шпанији. Шпански бунтовници нападају на француске војнике.

Мадрид, 24. новембра. — Шпански бунтовници нападају на француске војнике. Шпански бунтовници нападају на француске војнике.

ШПАНИЈА У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 20. ВЕКА

ESPAÑA EN LA PRIMERA MITAD DEL SIGLO XX

SPAIN IN THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

У првој половини 20. века Шпанија је била суочена са бројним политичким и друштвеним изазовима. Након пораза у Шпанско-америчком рату, 1898, те губитка колонија, земља је ушла у период политичке нестабилности. Монархија Алфонса XIII била је обележена корупцијом и конфликтима између различитих политичких група, као и растућом социјалном тензијом између радника и власника.

Период између 1898. и 1931. у Шпанији се назива „криза краја века”, због дубоких политичких, економских и друштвених проблема. Током 1920-их, војна диктатура генерала Примо де Ривере покушала је да стабилизује земљу, али није успела да реши дубоке проблеме. Република је донела значајне реформе, укључујући секуларизацију, земљишне реформе и проширење права жена, али је и она била суочена са великим изазовима, који су на крају довели до грађанског рата 1936–1939.

En la primera mitad del siglo XX, España enfrentó numerosos desafíos políticos y sociales. Tras la derrota en la Guerra hispano-estadounidense en 1898 y la pérdida de sus colonias, el país entró en un período de inestabilidad política. La monarquía de Alfonso XIII estuvo marcada por la corrupción y los conflictos entre diversos grupos

políticos, así como por una creciente tensión social entre trabajadores y propietarios.

El período entre 1898 y 1931 en España se conoce como la „crisis de fin de siglo”, debido a los profundos problemas políticos, económicos y sociales. Durante la década de 1920, la dictadura militar del general Primo de Rivera intentó estabilizar el país, pero no logró resolver los problemas estructurales. La República introdujo reformas significativas, incluyendo la secularización, las reformas agrarias y la ampliación de los derechos de las mujeres, pero también enfrentó grandes desafíos que finalmente llevaron a la Guerra Civil entre 1936 y 1939.

In the first half of the 20th century, Spain faced numerous political and social challenges. Following its defeat in the Spanish–American War in 1898 and the loss of its colonies, the country entered a period of political instability. The monarchy of Alfonso XIII was marked by corruption and conflicts between various political factions, as well as growing social tensions between workers and property owners.

The period between 1898 and 1931 in Spain is known as the “crisis of the turn of the century” due to profound political, economic, and social problems. During the 1920s, the military dictatorship of General Primo de Rivera attempted to stabilize

the country but failed to resolve its deep-rooted issues. The Republic introduced significant reforms, including secularization, land reform, and the ex-

pansion of women's rights, but it too faced serious challenges, which ultimately led to the Civil War of 1936–1939.

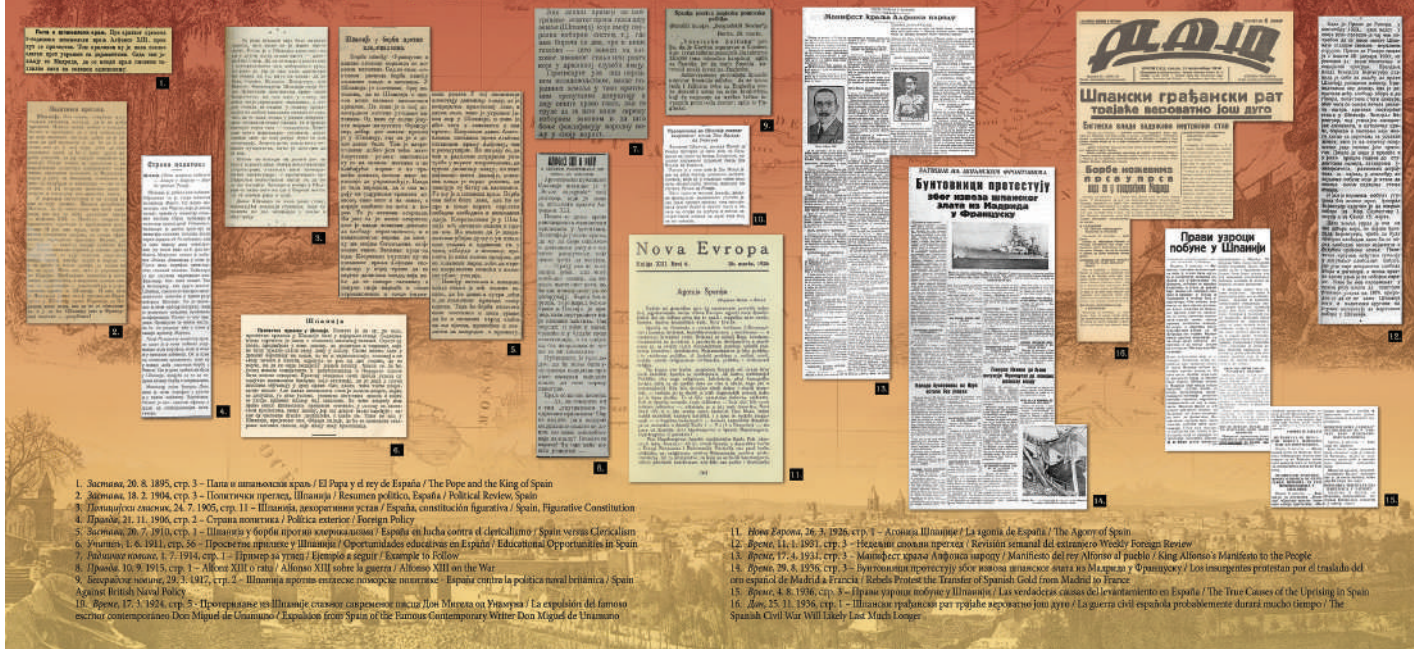
ШПАНИЈА У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 20. ВЕКА

У првој половини 20. века Шпанија је била суочена са бројним политичким и друштвеним изазовима. Након пораза у Шпанско-америчком рату, 1898. те губитка колонија, земља је ушла у период политичке нестабилности. Монархија Алфонса XIII била је обележена корупцијом и конфликтима између различитих политичких група, као и растућом социјалном тензијом између различита и класика.

Период između 1898. i 1931. u Španiji se naziva „kriza kralja neka“, zbog dubokih političkih, ekonomskih i društvenih problema. Tokom 1920-ih, vojna diktatura generala Primo de RIVERE pokušala je da stabilizuje zemlju, ali nije uspjela da реши duboke probleme. Republika je donela značajne reforme, uključujući sekularizaciju, zemljišne reforme i proširenje prava žena, ali je i ona bila suočena sa velikim izazovima, koji su na kraju doveli do građanskog rata 1936-1939.

In the first half of the 20th century, Spain faced numerous political and social challenges. Following its defeat in the Spanish-American War in 1898 and the loss of its colonies, the country entered a period of political instability. The monarchy of Alfonso XIII was marked by corruption and conflicts between various political factions, as well as growing social tensions between workers and property owners.

The period between 1898 and 1931 in Spain is known as the "crisis of the turn of the century" due to profound political, economic, and social problems. During the 1920s, the military dictatorship of General Primo de Rivera attempted to stabilize the country but failed to resolve its deep-rooted issues. The Republic introduced significant reforms, including secularization, land reform, and the expansion of women's rights, but it too faced serious challenges, which ultimately led to the Civil War of 1936–1939.

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Застава*, 20. 8. 1895, стр. 3 – Папа и шпањолски краљ / El Papa y el rey de España / The Pope and the King of Spain
2. *Застава*, 18. 2. 1904, стр. 3 – Политички преглед, Шпанија / Resumen politico, España / Political Review, Spain
3. *Полицијски иласник*, 24. 7. 1905, стр. 11 – Шпанија, декоративни устав / España, constitución figurativa / Spain, Figurative Constitution
4. *Правда*, 21. 11. 1906, стр. 2 – Страна политика / Política exterior / Foreign Policy
5. *Застава*, 20. 7. 1910, стр. 1 – Шпанија у борби против клерикализма / España en lucha contra el clericalismo / Spain versus Clericalism
6. *Учићелъ*, 1. 6. 1911, стр. 56 – Просветне прилике у Шпанији / Oportunidades educativas en España / Educational Opportunities in Spain
7. *Радничке новине*, 1. 7. 1914, стр. 1 – Пример за углед / Ejemplo a seguir / Example to Follow
8. *Правда*, 10. 9. 1915, стр. 1 – Alfonz XIII o ratu / Alfonso XIII sobre la guerra / Alfonso XIII on the War
9. *Београдске новине*, 29. 3. 1917, стр. 2 – Шпанија против енглеске поморске политике / España contra la política naval británica / Spain Against British Naval Policy
10. *Време*, 17. 3. 1924, стр. 5 – Протеривање из Шпаније славног савременог писца Дон Мигела од Унамуна / La expulsión del famoso escritor contemporáneo Don Miguel de Unamuno / Expulsion from Spain of the Famous Contemporary Writer Don Miguel de Unamuno
11. *Нова Европа*, 26. 3. 1926, стр. 1 – Агонија Шпаније / La agonía de España / The Agony of Spain
12. *Време*, 11. 1. 1931, стр. 3 – Недељни спољни преглед / Revisión semanal del extranjero / Weekly Foreign Review
13. *Време*, 17. 4. 1931, стр. 3 – Манифест краља Алфонса народу / Manifiesto del rey Alfonso al pueblo / King Alfonso's Manifesto to the People
14. *Време*, 29. 8. 1936, стр. 3 – Бунтовници протестују због извоза шпанског злата из Мадрида у Француску / Los insurgentes protestan por el traslado del oro español de Madrid a Francia / Rebels Protest the Transfer of Spanish Gold from Madrid to France
15. *Време*, 4. 8. 1936, стр. 3 – Прави узроци побуне у Шпанији / Las verdaderas causas del levantamiento en España / The True Causes of the Uprising in Spain
16. *Дан*, 25. 11. 1936, стр. 1 – Шпански грађански рат трајаће вероватно још дуго / La guerra civil española probablemente durará mucho tiempo / The Spanish Civil War Will Likely Last Much Longer

Ков инцидент на мор
заробно шланс
Милна бротова се не
Берлин, 3 јануари

...тору“
...ску не само савезницом Мо-
...ске, већ и њеном помагачицом
у широку презратничких идеја
За Италију г-ђа Табуи вели да
она намерно отеже преговоре о
изјави неутралности, да би у ме-
ђувремену могла да помаже ге-
нерала г. Франка. Италијански
авиони, вел се у том чланку,
сад могу дневно да пребацију
преко Гибралтарског Мореуза
пет стотина људи. (Авас)

ОШТРИ НАПАДИ ИТАЛИЈАН-
СКЕ ШТАПНЕ НА ФРАН-
ЦУСКУ

ИТАЛИЈА
НА ФРАН-
ЦУСКУ

Рим, 6 августа. (Телефонски извештај). — Данашња италијанска штампа одушевљено одговара на француску италијанског суверенности према Шпанији. Листови догађајима у приликом њихове продајују не нападе против врло о-актеристично је у том погледа исале листа „Сера“ који између осталог: „Млади-же друге листе: „Млади-насе силе. Би

...премаisku ноту о
...лишком њихове продукцују
...нападе против врло о-
...Карактеристично је у том погле-
...ду писале листа "Сера" који ка-
...же између осталога: "Италија
...не може дружије поступити не-
...сто од нас одржати праву не-
...тралност ако то остале силе не
...уине. Белгија исто тако несе-
...сно шаље оружје такоданој
...ишанској влади као и Францу-
...ска. Да није Француска претхо-
...дила рђавим примером
...се могла изолетати ваља
...Али данас то је већ Итали-
...ствар. Француска неспоста-
...свађава ишанске комуни-
...кјем. Док Кој д'О...

520

ШПАНСКИ ГРАЂАНСКИ РАТ (1936–1939.)

LA GUERRA CIVIL ESPAÑOLA (1936–1939)

THE SPANISH CIVIL WAR (1936–1939)

Шпански грађански рат (1936–1939.) био је сукоб између левичарске Републике и десничарских националистичких снага, предвођених генералом Франсиском Франком, проузрокован дубоким друштвеним и политичким поделама. Рат је однео између 500.000 и 1.000.000 живота, уз бројна масовна погубљења и репресије, на обе стране. Националистичка победа довела је до успостављања ауторитарног режима, који је трајао до 1975. године. Овај рат имао је значајан међународни одјек и представљао је симбол шире борбе између фашизма и антифашизма.

La Guerra Civil Española (1936–1939) fue un conflicto entre la República, de izquierdas, y las fuerzas nacionalistas, de derechas, lideradas por el general Francisco Franco, causado por profundas divisiones sociales y políticas. La guerra se cobró entre 500.000 y 1.000.000 de vidas, con numerosas ejecuciones masivas y represiones en ambos lados. La victoria nacionalista llevó al establecimiento de un régimen autoritario que duró hasta 1975. Este conflicto tuvo un gran eco internacional y simbolizó la lucha más amplia entre el fascismo y el antifascismo.

The Spanish Civil War (1936–1939) was a conflict between the leftist Republic and right-wing nationalist forces led by General Francisco Franco, triggered by deep social and political divisions. The war claimed between 500,000 and 1,000,000 lives, with numerous mass executions and repressions on both sides. The nationalist victory led to the establishment of an authoritarian regime that lasted until 1975. This war had significant international repercussions and became a symbol of the broader struggle between fascism and anti-fascism.

ШПАНСКИ ГРАЂАНСКИ РАТ (1936–1939.)

THE SPANISH CIVIL WAR (1936–1939)

Шпански грађански рат (1936–1939.) био је сукоб између левичарске Републике и десничарских националистичких снага, предвођених генералом Франском, проузрокован дубоким друштвеним и политичким поделом. Рат је однео између 500.000 и 1.000.000 живота, уз бројна масовна погубљења и репресије, на обе стране. Националистичка победа довела је до успостављања ауторитарног режима, који је трајао до 1975. године. Овај рат имао је значајан међународни одјек и представљао је симбол шире борбе између фашизма и антифашизма.

The Spanish Civil War (1936–1939) was a conflict between the leftist Republic and right-wing nationalist forces led by General Francisco Franco, triggered by deep social and political divisions. The war claimed between 500,000 and 1,000,000 lives, with numerous mass executions and repressions on both sides. The nationalist victory led to the establishment of an authoritarian regime that lasted until 1975. This war had significant international repercussions and became a symbol of the broader struggle between fascism and anti-fascism.

1. *Provo*, 28. 7. 1936, стр. 3 – Пад Сарагосе и Толедо / La caída de Zaragoza y Toledo / The Fall of Zaragoza and Toledo
2. *Provo*, 28. 7. 1936, стр. 3 – Битка испанских странака позива енглески народ да помогне републици у Шпанији / El Partido Laborista inglés llama al pueblo británico a ayudar a los republicanos / The British Labour Party calls on the English people to help the Republicans in Spain
3. *Provo*, 7. 8. 1936, стр. 3 – Грађански рат у Шпанији / La guerra civil en España / The Civil War in Spain
4. *Provo*, 24. 11. 1936, стр. 14 – Ја сам знам / Yo lo sé todo / I Know it All
5. *Provo*, 4. 1. 1937, стр. 2 – Учесници сукоба шпанских и немачких бродова / Frecuentes enfrentamientos entre buques españoles y alemanes / Frequent Clashes Between Spanish and German Ships
6. *Provo*, 5. 3. 1937, стр. 10 – Испокон Моргела до Уматина пред смрт / La confesión de Miguel de Moragela antes de morir / Miguel de Moragela's Confession Before Death
7. *Provo*, 28. 3. 1937, стр. 1 – Баскија планира потпуно да се издвоји од свих осталих алајаја Франко / El gobierno vasco decide ejecutar a todos los aliajes / The Basque Government decides to execute all allies

8. *Provo*, 9. 6. 1937, стр. 4 – Ко је генерал Франко? / ¿Quién es el general Franco? / Who is General Franco?
9. *Provo*, 4. 7. 1937, стр. 4 – Енглеска и француска неће поуступити / Inglaterra y Francia no cederán / England and France Will Not Yield
10. *Provo*, 5. 7. 1937, стр. 1 – Зашто генерал Франко хајку патриоте? / ¿Por qué el general Franco atrista a los patriotas? / Why Does General Franco Arrest Patriots?
11. *Provo*, 7. 8. 1937, стр. 3 – Италија само брани јединство и неговредност Шпаније / Italia solo defiende la unidad e integridad de España / Italy Only Defends the Unity and Integrity of Spain
12. *Provo*, 21. 10. 1938, стр. 3 – Рат у Шпанији / La guerra en España / The War in Spain
13. *Provo*, 4. 1. 1939, стр. 3 – Садашње борбе и досадашње фазе грађанског рата у Шпанији / Las luchas actuales y las fases previas de la guerra civil en España / Current Battles and Previous Phases of the Civil War in Spain
14. *Provo*, 2. 3. 1941, стр. 3 – Тронећна народна жалост у Шпанији / Tres días de luto nacional en España / Three Days of National Mourning in Spain

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Време*, 28. 7. 1936, стр. 3 – Пад Сарагосе и Толеда / La caída de Zaragoza y Toledo / The Fall of Zaragoza and Toledo
2. *Време*, 29. 7. 1936, стр. 3 – Енглеска радничка странка позива енглески народ да помогне левичарима у Шпанији / El Partido Laborista inglés llama al pueblo británico a ayudar a los republicanos / The British Labour Party Calls on the English People to Help the Republicans in Spain
3. *Време*, 7. 8. 1936, стр. 3 – Грађански рат у Шпанији / La guerra civil en España / The Civil War in Spain
4. *Време*, 24. 11. 1936, стр. 14 – Ја све знам / Yo lo sé todo / I Know it All
5. *Правда*, 4. 1. 1937, стр. 2 – Учестали сукоби шпанских и немачких бродова / Frecuentes enfrentamientos entre barcos españoles y alemanes / Frequent Clashes Between Spanish and German Ships
6. *Правда*, 5. 3. 1937, стр. 10 – Исповест Мигуела да Унамуна пред смрт / La confesión de Miguel de Unamuno antes de morir / Miguel de Unamuno's Confession Before Death
7. *Дан*, 28. 5. 1937, стр. 1 – Баскиска влада одлучила да се изврши смртна казна над немачким авијатичарима / El gobierno vasco decide ejecutar a aviadores alemanes / The Basque Government Decides to Execute German Aviators
8. *Време*, 9. 6. 1937, стр. 4 – Ко је генерал Франко? / ¿Quién es el general Franco? / Who is General Franco?
9. *Време*, 4. 7. 1937, стр. 1 – Енглеска и Француска неће попустити / Inglaterra y Francia no cederán / England and France Will Not Yield
10. *Време*, 5. 7. 1937, стр. 1 – Зашто генерал Франко хапси патриоте? / ¿Por qué el general Franco arresta a los patriotas? / Why Does General Franco Arrest Patriots?
11. *Време*, 7. 7. 1937, стр. 3 – Италија само брани јединство и неповредивост Шпаније / Italia solo defiende la unidad e integridad de España / Italy Only Defends the Unity and Integrity of Spain
12. *Правда*, 21. 10. 1938, стр. 3 – Рат у Шпанији / La guerra en España / The War in Spain
13. *Правда*, 4. 1. 1939, стр. 3 – Садашње борбе и досадашње фазе грађанског рата у Шпанији / Las luchas actuales y las fases previas de la guerra civil en España / Current Battles and Previous Phases of the Civil War in Spain
14. *Време*, 2. 3. 1941, стр. 3 – Тродневна народна жалост у Шпанији / Tres días de luto nacional en España / Three Days of National Mourning in Spain

...and economic networks. Franco's regime remained aut... relations. because

Смена генерала у шпанској влади
(Мадрид, 22. септембра, Ројтер) — Шеф шпанске државе генерал Франко поставио је контра-адмирала Луиса Карера Бланка за новог потпредседника владе уместо генерала Агустина Муњоса Грандеса. Луис Карера Бланко је од најближих пријатеља генерала Франка и од 1951. године налази се на положају министра за председничке послове, односно „десне руке шефа шпанског режима. Он ће тај положај задржати и даље.

ШПАНСКИ ЛАВИРИНТ

Откако је Франко извршио последњу реорганизацију своје владе (февруара 1957), његова Опра дел есе асисте се чује у Шпанији и у иностранству. Шта је Опра дел? То су две латинске речи које значе „областа“.

Организација Опра дел основана је у Шпанији 1928. године, а 1950. године призната је званично од Ватикана. Шеф те организације, генерал Исидро Кастиља, налази се у Барселони где је и центар те организације. Опра дел доноси одлуке које се у Шпанији не могу извршити, али се могу извршити у иностранству. Опра дел је политичком постоје, иако није тајна организација, ипак се не зна много о броју њених чланова који се налазе у огромних економских сферама којима располаже.

КЛЕРИКАЛИЗМА

„Чланови Опра дела могу бити свих вероисповести, али се не смеју изјављивати за чланове Опра дела.“

Чланови Опра дела могу бити свих вероисповести, али се не смеју изјављивати за чланове Опра дела. Опра дел је политичка организација која се налази у Шпанији и у иностранству. Опра дел доноси одлуке које се у Шпанији не могу извршити, али се могу извршити у иностранству. Опра дел је политичком постоје, иако није тајна организација, ипак се не зна много о броју њених чланова који се налазе у огромних економских сферама којима располаже.

ДОКЛЕ ЋЕ ИЋИ РЕФОРМЕ

ШПАНИЈА СЕ ПРИПРЕМА ЗА РЕФЕРЕНДУМ
комисији коју је формирао премијер Паљаро
се и реформистичке и заснивају на конституцијским франкизма

Мадрид, 22. септембра. Тајна комисија коју је формирао премијер Паљаро се и реформистичке и заснивају на конституцијским франкизма. Комисија је формирана да се бави реформом шпанске државе. Комисија је формирана да се бави реформом шпанске државе. Комисија је формирана да се бави реформом шпанске државе.

ФРАНКО И МОНАРХИЈА

У Шпанији постоје две врсте монархиста. Једни су монархисти који желе да се врати монархија, а други су монархисти који желе да се врати монархија, али не желе да се врати монархија.

Франко премијер

Пут Карера Бланка у колумбијској бродоградњи

ШПАНИЈА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА ESPAÑA DESPUÉS DE LA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL POST-WORLD WAR II SPAIN

Након Другог светског рата је Шпанија била политички изолована, због диктаторског режима Франсиска Франка, који је подржавао фашистичке снаге током рата. Међутим, током Хладног рата, због свог антикомунистичког става, Шпанија је постепено добијала подршку Запада, посебно Сједињених Америчких Држава, што је помогло да се ублаже санкције и побољшају политички и војни односи.

Од 1960-их година економија Шпаније почела је да се развија и модернизује, уз раст индустрије и туризма. Ипак, Франков режим остао је ауторитарни и репресивни све до његове смрти, 1975. године. После тога, започела је транзиција ка демократији, а земља је отворила пут ка већој интеграцији у европске и светске политичке и економске токове.

Después de la Segunda Guerra Mundial, España quedó políticamente aislada debido al régimen dictatorial de Francisco Franco, que había apoyado a las fuerzas fascistas durante el conflicto. Sin embargo, durante la Guerra Fría, por su postura anticomunista, España fue recibiendo gradualmente el apoyo de Occidente, especialmente de los Estados Unidos, lo que ayudó a suavizar las sanciones y a mejorar las relaciones políticas y militares.

A partir de la década de 1960, la economía española comenzó a desarrollarse y modernizarse, con un crecimiento notable en la industria y el turismo. Aun así, el régimen de Franco siguió siendo autoritario y represivo hasta su muerte en 1975. A partir de entonces, se inició la transición hacia la democracia, y el país comenzó su integración en los flujos políticos y económicos europeos y mundiales.

After World War II, Spain was politically isolated due to Francisco Franco's authoritarian regime, which had supported fascist powers during the war. However, during the Cold War, Spain gradually gained Western support—especially from the United States – because of its anti-communist stance, which helped ease sanctions and improve political and military relations.

From the 1960s onward, the Spanish economy began to develop and modernize, with industrial and tourism growth. Despite that, Franco's regime remained authoritarian and repressive until his death in 1975. Afterwards, Spain transitioned to democracy and opened the way for greater integration into European and global political and economic networks.

ШПАНИЈА ПОСЛЕ ДРУТОГ СВ. РАТА POST-WORLD WAR II SPAIN

Након Другог светског рата, Шпанија је била политички изолована, због диктаторског режима Франсиско Франка, који је подржавао фашистичке снаге током рата. Међутим, током Хладног рата, због свог антикомунистичког става, Шпанија је постепено добијала подршку Запада, посебно Сједињених Држава, што је помогло да се уолаже санкције и побољшају политички и војни односи.

Од 1960-их година, економија Шпаније почела је да се развија и модернизује, уз раст индустрије и туризма. Ипак, Франков режим остао је ауторитарни и репресивни све до његове смрти, 1975. године. После тога, започела је транзиција ка демократији, а земља је отворила пут ка већој интеграцији у европске и светске политичке и економске токове.

After World War II, Spain was politically isolated due to Francisco Franco's authoritarian regime, which had supported fascist powers during the war. However, during the Cold War, Spain gradually gained Western support—especially from the United States—because of its anti-communist stance, which helped ease sanctions and improve political and military relations.

From the 1960s onward, the Spanish economy began to develop and modernize, with industrial and tourism growth. Despite that, Franco's regime remained authoritarian and repressive until his death in 1975. Afterwards, Spain transitioned to democracy and opened the way for greater integration into European and global political and economic networks.

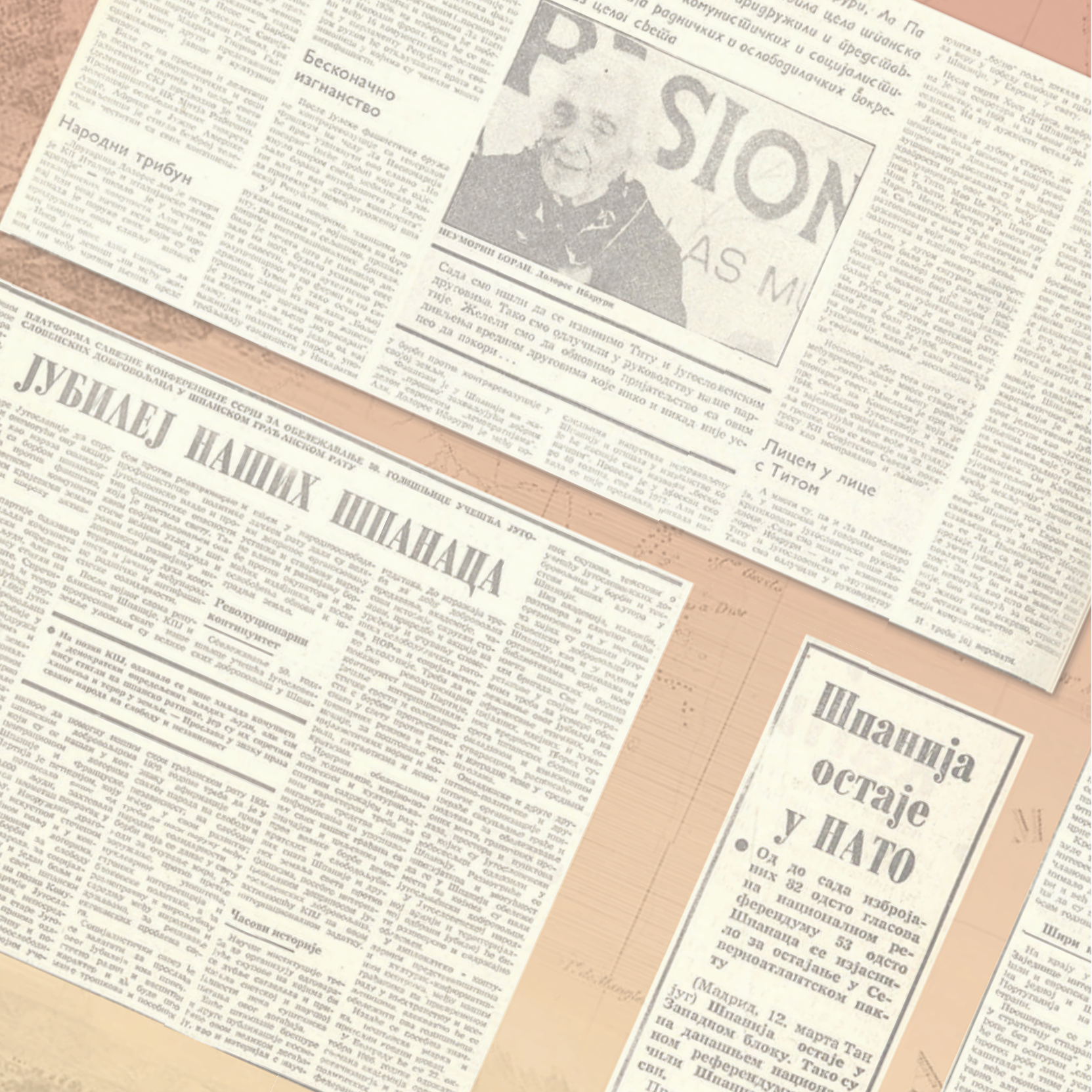

1. Ђорџ, 18. 3. 1946, стр. 3 – Пожетино херојско шпанско народно у борби за ликвидацију фашистичког Франковог режима / Arquetipo al heroico pueblo español en la lucha por la eliminación del régimen fascista de Franco / Let's Support the Heroic Spanish People in Their Fight to Eliminate Franco's Fascist Regime
2. Ђорџ, 20. 8. 1960, стр. 7 – Шпански политичка сцена: зашто је министар одбране – против амнестије официра? / La escena política española: ¿por qué el ministro de Defensa se opone a la amnistía para los oficiales? / Spanish Political Scene: Why is the Defense Minister Against Amnesty for Officers?
3. Ђорџ, 11. 2. 1946, стр. 4 – Појавио се у Вашингтону, Француски ратници позови на се према кривом Франку / By Order of Wall Street, French Reaction Bows to the Executing Franco
4. Ђорџ, 13. 11. 1947, стр. 4 – Америчка делегација, са својом глашком, мањином, устоје у противу фашистичког Франковог режима / La delegación estadounidense, con su mayoría de votos, defiende el régimen fascista de Franco / The American Delegation, With Its Voting Machine, Bows to Defend Franco's Fascist Regime

5. Студијин, 14. 4. 1948, стр. 4 – 14 de abril – Међународни дан солидарности са шпанском народом / Día internacional de solidaridad con el pueblo español / April 14 – International Day of Solidarity with the Spanish People
6. Ђорџ, 23. 8. 1957, стр. 3 – Шпански лабиринт / El laberinto español / The Spanish Labyrinth
7. Народна милиција, 1. 3. 1950, стр. 31 – Мигуел Ф. Монтиел, бивши члан ЦК КП Шпаније и одговорни уредник Мигуел Оберо / La declaración de F. Montiel, ex miembro del CC del PCE y editor responsable de Mundo Obrero / Statement by F. Montiel, Former Member of the Central Committee of the Communist Party of Spain and Editor-in-Chief of Mundo Obrero
8. Ђорџ, 23. 9. 1967, стр. 1 – Смена генерала у шпанском влади / Cambio de generales en el gobierno español / Change of Generals in the Spanish Government
9. Ђорџ, 21. 12. 1973, стр. 1 – Убијен Кареро Бланко / El asesinato de Carero Blanco / Carero Blanco Assassinated
10. Ђорџ, 5. 2. 1976, стр. 3 – Докле ће ићи реформе? / ¿Hasta dónde llegarán las reformas? / How Far Will the Reforms Go?
11. Ђорџ, 22. 7. 1972, стр. 3 – Франко наило премијера: по је он? / Franco encuentra al primer ministro: ¿quién es? / Franco Meets the Prime Minister: Who Is He?
12. Ђорџ, 13. 5. 1978, стр. 4 – Шпанија – парламентарна монархија / España: monarquía parlamentaria / Spain: A Parliamentary Monarchy

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Борба*, 18. 3. 1946, стр. 3 – Помозимо херојском шпанском народу у борби за ликвидацију фашистичког Франковог режима / Aroycemos al heroico pueblo español en la lucha por la eliminación del régimen fascista de Franco / Let's Support the Heroic Spanish People in Their Fight to Eliminate Franco's Fascist Regime
2. *Борба*, 20. 8. 1980, стр.7 – Шпанска политичка сцена: зашто је министар одбране против амнестије официра? / La escena política española: ¿por qué el ministro de defensa se opone a la amnistía para los oficiales? / Spanish Political Scene: Why is the Defense Minister Against Amnesty for Officers?
3. *Борба*, 11. 2. 1948, стр. 4 – По наређењу Волстрита, француска реакција поклонила се пред крвником Франком / Por orden de Wall Street, la reacción francesa se rinde ante el verdugo Franco / By Order of Wall Street, French Reaction Bows to the Executioner Franco
4. *Борба*, 13. 11. 1947, стр. 4 – Америчка делегација, са својом гласачнком машином, устаје у одбрану фашистичког Франковог режима / La delegación estadounidense, con su máquina de votos, defiende el régimen fascista de Franco / The American Delegation, With Its Voting Machine, Rises to Defend Franco's Fascist Regime
5. *Сјугенїи*, 14. 4. 1948, стр. 4 – 14 de abril – Међународни дан солидарности са шпанским народом / Día internacional de solidaridad con el pueblo español / April 14 - International Day of Solidarity with the Spanish People
6. *Борба*, 25. 8. 1957, стр. 5 – Шпански лавиринт / El laberinto español / The Spanish Labyrinth
7. *Народна милиција*, 1. 5. 1950, стр. 31 – Изјава Ф. Монтиела, бившег члана ЦК КП Шпаније и одговорног уредника Мундо Обреро / La declaración de F. Montiel, ex miembro del CC del PCE y editor responsable de Mundo Obrero / Statement by F. Montiel, Former Member of the Central Committee of the Communist Party of Spain and Editor-in-Chief of Mundo Obrero
8. *Борба*, 23. 9. 1967, стр.3 – Смена генерала у шпанској влади / Cambio de generales en el gobierno español / Change of Generals in the Spanish Government
9. *Борба*, 21. 12. 1973, стр. 1 – Убијен Кареро Бланко / El asesinato de Carrero Blanco / Carrero Blanco Assassinated
10. *Борба*, 5. 2. 1976, стр. 3 – Докле ће ићи реформе? / ¿Hasta dónde llegarán las reformas? / How Far Will the Reforms Go?
11. *Борба*, 22. 7. 1972, стр. 3 – Франко нашао премијера: ко је он? / Franco encuentra al primer ministro: ¿quién es? / Franco Finds a Prime Minister: Who Is He?
12. *Борба*, 13. 5. 1978, стр. 4 – Шпанија – парламентарна монархија / España: monarquía parlamentaria / Spain: A Parliamentary Monarchy

Неуморни борац Даворс Ибарури

Сада смо ишли да се извинимо Титу и Југословенским друговима. Тако смо одлучили у руководству наше партије Желели смо да обновио пријатељство са овим дивљеним вредним друговима које нико и никад није успео да покори...

Лицем у лице с Титом

А мисли су, па и Та Пасионарија, у намери да и годину напред критикују Југословенско руководство. Свака смо мислила — оне Даворс Ибарури — да се испити Титу и Југословенским друговима тако смо одлучили у руководству

Шпанија остаје у НАТО

Од до сада изаброја на националном референдуму 53 одсто Шпанаца се изјаснило за остајање у Северноатлантском пакту

(Мадрид, 12. марта Тан југ) Шпанија остаје у Западном блоку. Тако су на данашњем националном референдуму чили Шпанија

Лубимеј наших шпанаца

Платформа Савезне Конференције Сери за обележавање 30. годишнице учешћа Југословенских добровољаца у Шпанском грађанском рату

Бесконечно изгнанство
Народни трибун
Платформа Савезне Конференције Сери за обележавање 30. годишнице учешћа Југословенских добровољаца у Шпанском грађанском рату

Часови историје
Најтежи инстинктије
Платформа Савезне Конференције Сери за обележавање 30. годишнице учешћа Југословенских добровољаца у Шпанском грађанском рату

ШПАНИЈА У ЕУ ESPAÑA EN LA UE SPAIN IN THE EU

Шпанија је започела преговоре о приступу пању Европској економској заједници (данашња Европска унија) 1977. године, само две године након успостављања демократије, након Франкове диктатуре. Ови преговори трајали су скоро седам година и обухватали су различите области, укључујући економске реформе, прилагођавање законодавства и поштовање људских права.

Шпанија је званично постала чланица Европске економске заједнице 1. јануара 1986. године, заједно са Португалијом. То је био значајан корак у интеграцији Шпаније у европске политичке и економске структуре и симболично је означио коначни прекид са периодом диктатуре и изолације.

Чланство у Европској унији допринело је модернизацији шпанске економије, повећању инвестиција и унапређењу инфраструктуре, као и јачању демократских институција.

España inició las negociaciones para adherirse a la Comunidad Económica Europea (actual Unión Europea) en 1977, apenas dos años después del establecimiento de la democracia, después de la dictadura de Franco. Estas negociaciones duraron casi siete años y abarcaron diversas áreas, incluyendo las reformas económicas, la adaptación

legislativa y el respeto por los derechos humanos.

España se convirtió oficialmente en miembro de la Comunidad Económica Europea el 1 de enero de 1986, junto con Portugal. Fue un paso significativo en la integración de España en las estructuras políticas y económicas europeas, y marcó simbólicamente la ruptura definitiva con el período de dictadura y aislamiento.

La pertenencia a la Unión Europea contribuyó a la modernización de la economía española, al aumento de las inversiones y a la mejora de las infraestructuras, así como al fortalecimiento de las instituciones democráticas

Spain began accession negotiations with the European Economic Community (today's European Union) in 1977, just two years after establishing democracy following Franco's dictatorship. These negotiations lasted nearly seven years and covered various areas, including economic reforms, legislative alignment, and respect for human rights.

Spain officially became a member of the European Economic Community on January 1, 1986, alongside Portugal. This was a significant step in Spain's integration into European political and economic structures, symbolically marking a definitive break from the dictatorship and isolation period.

Membership in the European Union contributed to the modernization of Spain's economy, increased investment, improved infrastructure, and strengthened democratic institutions.

ШПАНИЈА У ЕУ SPAIN IN THE EU

Шпанија је започела преговоре о приступању Европској економској заједници (данашња Европска унија) 1977. године, само две године након успостављања демократије, након Франкове диктатуре. Ови преговори трајали су скоро седам година и обухватили су различите области, укључујући економске реформе, прилагођавање законодавства и поштовање људских права.

Шпанија је званично постала чланица Европске економске заједнице 1. јануара 1986. године, заједно са Португалијом. То је био значајан корак у интеграцији Шпаније у европске политичке и економске структуре и симболично је означавао коначни прекид са периодом диктатуре и изолације.

Чланство у Европској унији допринело је модернизацији шпанске економије, повећању инвестиција и унапређењу инфраструктуре, као и јачању демократских институција.

Spain began accession negotiations with the European Economic Community (today's European Union) in 1977, just two years after establishing democracy following Franco's dictatorship. These negotiations lasted nearly seven years and covered various areas, including economic reforms, legislative alignment, and respect for human rights.

Spain officially became a member of the European Economic Community on January 1, 1986, alongside Portugal. This was a significant step in Spain's integration into European political and economic structures, symbolically marking a definitive break from the dictatorship and isolation period.

Membership in the European Union contributed to the modernization of Spain's economy, increased investment, improved infrastructure, and strengthened democratic institutions.

1. Борба, 6. 2. 1985, страна 6 - "Отворена „стена“ / Una grieta en 'el muro' / A Crack in 'The Wall'
2. Борба, 14. 2. 1985, страна 6 - "Грчка бомба" још тупа / "La bomba griega" aún tupa / "The Greek Bomb" Still Smolders
3. Борба, 1. 6. 1985, страна 14 - Пут у развијено друштво / El camino hacia una sociedad desarrollada / The Path to a Developed Society
4. Борба, 17. 6. 1985, страна 2 - Проблеми остали / Los problemas permanecen / The Problems Remain
5. Борба, 14. 12. 1985, страна 14 - Слобод слободна Шпаније / El símbolo de una España libre / Symbol of a Free Spain

6. Борба, 3. 1. 1986, страна 5 - Крај изолације / El fin del aislamiento / The End of Isolation
7. Борба, 13. 3. 1986, страна 1 - Шпанија остаје у НАТО-у / España permanece en la OTAN / Spain Says in NATO
8. Борба, 14. 4. 1986, страна 8 - Јубилеј наших Шпанаца / El aniversario de nuestros españoles / Anniversary of Our Spaniards
9. Борба, 17. 4. 1986, страна 8 - Зелени рат САД - ЕУ / La llamada guerra verde EEUU - CEE / "The So-Called 'Green War' Between the USA and the EEC"
10. Борба, 9. 12. 1986, страна 4 - Крв и живот за слободу / La sangre y la vida por la libertad / Blood and Life for Freedom

Избор из новина:

Selección de prensa:

Selected articles:

1. *Борда*, 6. 2. 1985, стр. 6 – Отворена „стена” / Una grieta en “el muro” / A Crack in „The Wall”
2. *Борда*, 14. 2. 1985, стр. 6 – „Грчка бомба” још тиња / “La bomba griega” aún arde / „The Greek Bomb” Still Smolders
3. *Борда*, 1. 6. 1985, стр. 14 – Пут у Развијено друштво / El camino hacia una sociedad desarrollada / The Path to a Developed Society
4. *Борда*, 17. 6. 1985, стр. 2 – Проблеми остали / Los problemas permanecen / The Problems Remain
5. *Борда*, 14. 12. 1985, стр. 14 – Симбол слободне Шпаније / El símbolo de una España libre / Symbol of a Free Spain
6. *Борда*, 3. 1. 1986, стр. 5 – Крај изолације / El fin del aislamiento / The End of Isolation
7. *Борда*, 13. 3. 1986, стр. 1 – Шпанија остаје у НАТО-у / España permanece en la OTAN / Spain Stays in NATO
8. *Борда*, 14. 4. 1986, стр. 4 – Јубилеј наших Шпанаца / El aniversario de nuestros españoles / Anniversary of Our Spaniards
9. *Борда*, 17. 4. 1986, стр. 8 – Зелени рат САД – ЕЗ / La llamada guerra verde EE.UU. – CEE / The So-Called „Green War” Between the USA and the EEC
10. *Борда*, 9. 12. 1986, стр. 4 – Крв и живот за слободу / La sangre y la vida por la libertad / Blood and Life for Freedom

КУЛТУРА CULTURA CULTURE

Текстови о Шпанији у српским новинама су својеврстан мозаик шпанске историје, културе и друштва, јер оцртавају како их је, кроз деценије, виђала српска штампа. Од прогонства краљице Изабеле и открића Америке, преко уметности Ел Грека, „Голе Маје” и фламенка, до савремене шпанске уметности, кориде и политичких промена. Писало се и о Федерику Гарсији Лорки, експерименталној психологији, па чак и о магарцима, као симболу шпанског села. Ови текстови сведоче о дуготрајном интересовању за Шпанију – њену прошлост, лепоту, контрасте и њен уметнички дух.

Los textos sobre España en los periódicos serbios representan una especie de mosaico de la historia, la cultura y la sociedad españolas, ya que reflejan cómo la prensa serbia ha visto a España a lo largo de las décadas. Desde el exilio de la reina Isabel II y el descubrimiento de América, pasando por el arte de El Greco, *La maja desnuda* y el flamenco, hasta el arte contemporáneo español, la tauromaquia y los cambios políticos. También se ha escrito sobre Federico García Lorca, la psicología experimental e incluso sobre los burros, como símbolo del campo español. Estos textos son testimonio del prolongado interés por España: su pasado, su belleza, sus contrastes y su espíritu artístico.

Articles about Spain in Serbian newspapers form a mosaic of Spanish history, culture, and society, as they depict how the Serbian press has viewed them over the decades. From the exile of Queen Isabella and the discovery of America, through the art of El Greco, 'The Nude Maja,' and flamenco, to contemporary Spanish art, bullfighting, and political changes. There are also writings about Federico García Lorca, experimental psychology, and even donkeys as a symbol of the Spanish village. These articles testify to a long-standing interest in Spain—its past, beauty, contrasts, and artistic spirit.

Гоја визмарски претеча авангарде

Два скандала

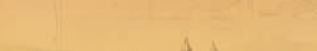
„Голе Маје“

КУЛТУРА CULTURE

Текстови о Шпанији у српским новинама су својерестан мозаик шпанске историје, културе и друштва, јер оцртавају како на једном деценије, виђала српска штампа. Од приговора краљице Изабеле и открића Америке, преко уметности Ел Грека, „Голе Маје“ и фламенка, до савремене шпанске уметности, кориде и политичких промена. Писало се и о Ферерику Гарсији Лорки, експерименталној психологији, па чак и о магарцима, као симболу шпанског села. Ови текстови сведоче о дуготрајном интересовању за Шпанију – њену прошлост, лепоту, контрасте и њен уметнички дух.

Articles about Spain in Serbian newspapers form a mosaic of Spanish history, culture, and society, as they depict how the Serbian press has viewed them over the decades. From the exile of Queen Isabella and the discovery of America, through the art of El Greco, The Nude Maja, and flamenco, to contemporary Spanish art, bullfighting, and political changes. There are also writings about Federico García Lorca, experimental psychology, and even donkeys as a symbol of the Spanish village. These articles testify to a long-standing interest in Spain—its past, beauty, contrasts, and artistic spirit.

1. Београд, 2. 12. 1903, страна 4 – Прослава великог ексцентрика / La conmemoración de un gran excéntrico / Celebrating the Great Eccentric
2. Београд, 27. 3. 1901, страна 6 – Два скандала „Голе Маје“ / Dos escándalos de „La maja desnuda“ / Two Scandals of „The Nude Maja“
3. Београд, 31. 2. 1902, страна 10 – Како у Европи постојао мексички карикира / Cuando en Europa existía el caricato mexicano / When Europe Had a Mexican Caricature
4. Београд, 29. 1. 1903, страна 78 – ФЕРНАНДО КОРТЕЗ / FERNANDO GARCIA LORCA, FERNANDO GARCIA LORCA
5. Београд, 24. 10. 1902, страна 6 – Фернандо Кортес / Fernando Cortés – Fernando Cortés
6. Кинеског постоје, 1-2. 1972, страна 3 – Коридо – једна непотребна суровост / La tauromachia – una crueldad innecesaria / Bullfighting – An Unnecessary Cruelty
7. Београд, 20. 1. 1973, страна 10 – Фламенко на извору / El flamenco en su cuna / Flamenco at Its Source

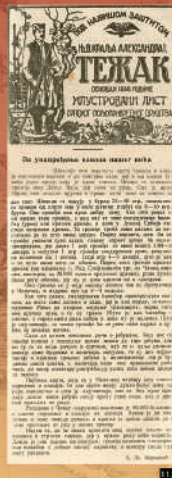
Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Застава*, 2. 12. 1903, стр. 4 – Прослава великог књижевника / La conmemoración de un gran escritor / Celebrating the Great Writer
2. *Време*, 27. 3. 1931, стр. 6 – Два скандала „Голе Мaje” / Dos escándalos de “La maja desnuda” / Two Scandals of “The Naked Maja”
3. *Правда*, 31. 12. 1932, стр.10 – Кад је у Европи постојао монопол канаринки / Cuando en Europa existía el monopolio de los canarios / When Europe Had a Canary Monopoly
4. *Наша сиварносћ*, 1. 9. 1937, стр. 76 – FEDERICO GARCIA LORCA / FEDERICO GARCÍA LORCA
5. *Коло*, 24. 10. 1942, стр. 6 – Фернандо Кортес / Fernando Cortés / Fernando Cortés
6. *Књижевне новине*, 1. 2. 1972, стр. 5 – Корида – једна непотребна суровост / La tauromaquia – una crueldad innecesaria / Bullfighting - An Unnecessary Cruelty
7. *Борба*, 20. 1. 1973, стр. 10 – Фламенко на извору / El flamenco en su cuna / Flamenco at Its Source

КУЛТУРА CULTURA

Текстови о Шпанији у српским новинама су својеврстан мозаик шпанске историје, културе и друштва, јер оцртавају како их је, кроз деценије, виђала српска штампа. Од прогонства краљице Изабеле и открића Америке, преко уметности Ел Грека, „Доне Маје“ и фламенко, до савремене шпанске уметности, кориде и политичких промена. Писало се и о Федерику Гарсији Лорки, експерименталној психологији, па чак и о магарцима, као симболу шпанског села. Ови текстови сведоче о дуготрајном интересовању за Шпанију – њену прошлост, депоту, контрасте и њен уметнички дух.

Los textos sobre España en los periódicos serbios representan una especie de mosaico de la historia, la cultura y la sociedad españolas, ya que reflejan cómo la prensa serbia ha visto a España a lo largo de las décadas. Desde el exilio de la reina Isabel II y el descubrimiento de América, pasando por el arte de El Greco, La maja desnuda y el flamenco, hasta el arte contemporáneo español, la tauromaquia y los cambios políticos. También se ha escrito sobre Federico García Lorca, la psicología experimental e incluso sobre los burros, como símbolo del campo español. Estos textos son testimonio del prolongado interés por España: su pasado, su belleza, sus contrastes y su espíritu artístico.

8. Београд, 26. 1. 1980, страна 12 – Савремена шпанска уметност / El arte contemporáneo español / Contemporary Spanish Art
9. Промасло гласило, 15. 2. 1882, страна 62 – Као Шпанија открива Америку / Como los españoles descubrieron América / When the Spaniards Discovered America
10. Невесло, 28. 6. 1909, страна 9 – Леде умиљателе / Las bellas españolas / The Beautiful Spanish Women
11. Јужан, 13. 10. 1930, стр. 722 и 723, Шпанија има многобогству врста (шпански) / España tiene una variedad especial de razas / Spain has a distinct type of races
12. Висок, 6. II. 1936, страна 16 – Мас Шпанија је изабрана за мас Европе / Mas España ha sido elegida Mas Europa / Mas Spain Has Been Chosen as Mas Europe
13. Београдски експериментални часопис, 1941, 1, 1, страна 22 – Маскирани проблем најувири до масе еуфорије / Depósito: El problema de la euforia / Masqued: El problema de la euforia
14. Београд, 30. 4. 1997, страна 19 – Мотива напретек, нема еуфорије / Motivos de sobria, no hay euforia / Plenty of Motives, But No Euphoria
15. Правда, 29. 5. 1927, страна 7 – Промена реда наслеђа у Шпанији / Cambio en el orden de sucesión en España / Change in the Spanish Line of Succession

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

8. *Борба*, 26. 1. 1980, стр. 12 – Савремена шпанска уметност / El arte contemporáneo español / Contemporary Spanish Art
9. *Просвејни иласник*, 15. 2. 1882, стр. 62 – Кад Шпанци пронађоше Америку / Cuando los españoles descubrieron América / When the Spaniards Discovered America
10. *Недеља*, 28. 6. 1909, стр. 9 – Лепе шпањолке / Las bellas españolas / The Beautiful Spanish Women
11. *Тежак*, 15. 10. 1930, стр. 722 и 723 – Шпанија има нарочиту врсту грозђа / España tiene una variedad especial de uvas / Spain has a distinct type of grapes
12. *Време*, 6. 11. 1936, стр. 16 – Мис Шпанија је изабрана за мис Европе / Miss España ha sido elegida Miss Europa / Miss Spain Has Been Chosen as Miss Europe
13. *Београдске ојштинске новине*, 1. 1. 1941, стр. 22 – Магацини гробнице, на четири до шест спратова / Depósitos-tumbas, de cuatro a seis pisos / Warehouse-Tombs, Four to Six Stories High
14. *Борба*, 30. 4. 1997, стр. 19 – Мотива напретек, нема еуфорије / Motivos de sobra, no hay euforia / Plenty of Motives, But No Euphoria
15. *Правда*, 29. 5. 1927, стр. 7 – Промена реда наслеђа у Шпанији / Cambio en el orden de sucesión en España / Change in the Spanish Line of Succession

ВРЕМЕ

Атентат на Лава Троцког

Троцки је у своме стану у Мексику ударен чекићем по лобањи после чега је пао у агионију

Убица је ухапшен али његово право порекло и побуде још нису поуздано утврђени

Лав Троцки у своме стану у Мексику

Њујорк, 21 августа. — Према вестима које су појас приспеле из Мексико Сити, извршен је тамо атентат на Лава Троцког.

Иако недостају појединости о мотивима атентата и личности атентатора, могло се досада утврдити да је атентат извршен у стану Троцког и то нешто после ручка.

Атентатор, који би по првим вестима могао да буде Јеврејин, комуниста и Француски држављанин, позван је од стране самог Троцког на ручак и том приликом извршио је своје дело.

По другим подацима атентатор се послужио презаром и лубкастом да би дошао до своје жртве.

Напад је извршен чекићем. Нападач је задао удараца на тешику лобању мушкетеру, повредила му

О мотивима овога атентата, који је разумљиво, изазвао велико интересовање, ништа за сада није јављено.

Атентатор је одмах ухапшен.

Живот Лава Троцког

Лав Давидович Троцкија ми је познат у тој мери, као што је познат Лав Троцки. Нама, то је један исти човек, само су књиге једна иста. Троцки је рођен 1879 године у Украјини. Његов отац био је кмет у Украјини. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

Смрт Троцкога?

Рим, 21 августа. — Јављају из Мексико Сити да је данас по подне умро Лав Троцки у болници у коју је преврнут из болнице је одмах извршена трансфузија. Ни три трансфузије крви нису, међутим могле да спасу живот бившег совјетског комисара.

Смрт Троцкога је била велика трагедија. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

Атентати на Троцког

Он се користио својим именом да би се настао у Украјини, али то је била само игра. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

Мексико. До сада он је срећно пролазио. Његов син Аршио је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

Борац који није полагао оружје у емиграцији он није био у савезу са Стаљином. Троцки је био један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

Троцки о Стаљину

У марту ове године у једној изјави, дао је Стаљину један од најбољих вођа револуционарних партија у Русији. Он се запознао са Стаљином у време револуције, али је на крају био против Стаљина.

МЕКСИКО MÉXICO MEXICO

Мексико и Србија одувек деле основне вредности слободе, националног интегритета и равноправности међу народима и државама, о чему сведочи ускоро осам деценија непрекидних дипломатских односа између две пријатељске земље. Српска штампа је од 1843. године континуирано пратила догађаје у овој географски удаљеној, али духовно блиској земљи, сведочећи о дубоким везама које су постојале много пре успостављања званичних дипломатских односа, 1946. године. Интересовање за мексичку политику, културу, привреду и друштвени живот показује да су односи два народа имали чврсте корене у заједничким идеалима.

Мéxico y Serbia siempre han compartido valores fundamentales como la libertad, la integridad nacional y la igualdad entre naciones y estados, lo que queda demostrado en las casi ocho décadas de relaciones diplomáticas continuas entre estos dos países hermanos. Desde 1843, la prensa serbia ha seguido de manera constante los acontecimientos sucedidos en este país, geográficamente lejano, pero espiritualmente cercano, dando testimonio de los profundos lazos que existían mucho antes del establecimiento oficial de relaciones diplomáticas en 1946. El interés por la política, la

cultura, la economía y la vida social de México demuestra que la relación entre ambos pueblos tenía raíces profundas e ideales compartidos.

Мexico and Serbia have always shared fundamental values of freedom, national integrity, and equality among peoples and nations, as evidenced by nearly eight uninterrupted decades of diplomatic relations between the two friendly countries. Since 1843, the Serbian press has continuously followed events in this geographically distant yet spiritually close land, bearing witness to the deep ties that existed long before the formal establishment of diplomatic relations in 1946. The interest in Mexican politics, culture, economy, and social life demonstrates that the relationship between the two nations was rooted in shared ideals.

Панчо Вила — десно — са својим ратницима

62

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Пешићанско-будимски скорошеча*, 23. 9. 1843, стр. 2 – СРБЉИНЪ ПОСЈАНИКЪ ТЕКСАНСКИИ У ЮКАТАНУ.
2. *Пешићанско-будимски скорошеча*, 25. 5. 1844, стр. 6 – ОБЫЧАЙ У МЕКСИКУ
3. *Застава*, 2. 6. 1866, стр. 4 – Мексико/ México / Mexico
4. *Правда*, 23. 7. 1939, стр. 9 – Побуњеници су одлучили да стрељају цара Максимилијана / Los rebeldes decidieron fusilar al emperador Maximiliano / The rebels decided to execute Emperor Maximilian
5. *Београдске новине*, 3. 12. 1917, стр. 1 – Бежична веза између Њемачке и Мексика / La comunicación inalámbrica entre Alemania y México / Wireless communication between Germany and Mexico
6. *Застава*, 6. 8. 1926, стр. 1 – Папа проклео цео Мексико / El Papa ha condenado a todo México / The Pope has condemned all of Mexico
7. *Правда*, 19. 7. 1928, стр. 4 – Убијен новоизабрани председник мексиканске републике Обрегон / Asesinado Obregón, el presidente electo de México / The newly elected president of the Mexican Republic, Obregón, was murdered
8. *Време*, 28. 8. 1931, стр. 2 – У мексиканском парламенту испалено је 60 револверских метака / Se dispararon 60 tiros en el parlamento mexicano / Sixty revolver shots fired in the Mexican parliament
9. *Време*, 9. 11. 1934, стр. 8 – Сви свештеници у Мексику мораће бити Мексиканци / En México todos los sacerdotes deberán ser mexicanos / In Mexico, all priests must be Mexican
10. *Време*, 24. 12. 1936, стр. 3 – Експлозија у руднику Нјева Розита у Мексику / Explosión en la mina Nueva Rosita en México / Explosion at the Nueva Rosita mine in Mexico

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

11. *Време*, 22. 8. 1940, стр. 4 – У Мексику је, у свом стану, убијен Лав Троцки / Han asesinado a León Trotski en su casa en México / Leon Trotsky was murdered in his home in Mexico
12. *Велика Срдија (Солун)*, 13. 6. 1916, стр. 1 – Затегнути односи између Сједињених Држава и Мексика / Las tensas relaciones entre EE.UU. y México / Tense relations between the US and Mexico
13. *Време*, 25. 5. 1934, стр. 9 – Сједињене Државе тукле су Мексико са 4:2 / Estados Unidos venció a México 4:2 / The US beat Mexico 4–2
14. *Правда*, 29. 10. 1933, стр. 20 – Истраживање мексиканске џунгле / La exploración de la selva mexicana / Exploration of the Mexican jungle
15. *Правда*, 25. 12. 1935, стр. 16 – Земља контраста / Tierra de contrastes / Land of contrasts
16. *Време*, 11. 12. 1936, стр. 14 – Некад најзлогласнији разбојник, који је, као некрунисани краљ, владао у Мексику, преминуо је као испосник у пустињи / El que fuera el bandido más temido de México murió como un ermitaño en el desierto / Once the most notorious bandit—who ruled Mexico like an uncrowned king—dies as a hermit in the desert
17. *Коло*, 22. 5. 1943, стр. 2 – Који је град највиши на свету? / ¿Cuál es la ciudad más alta del mundo? / Which city is the highest in the world?
18. *Борба*, 10. 1. 1969, стр. 15 – Предводник ратника жуљевитих руку / El líder de los guerreros de las manos encallecidas / Leader of the warriors with calloused hands
19. *Борба*, 31. 12. 1977, стр. 20 – Спорни Диеги Ривера / El controvertido Diego Rivera / The controversial Diego Rivera
20. *Правда*, 20. 12. 1927, стр. 5 – У 15. веку постојале су моћне и цивилизоване државе / En el siglo XV existían estados poderosos y civilizados / There were powerful and civilized states in the 15th century

[illegible]

Valparaisu. U južnoj Americi u repu-
blici je veliki potres. Mnogo malih gra-
dova i veoma su oštećeni. Jedan grad od
sto stanovnika propao je sa u zemlju,
grad i najveće morso je stradao,
obali južne Amerike — Valpa-
raisu je skoro uništen — Valpa-
raisu je bez krova. Valparaisu i preko
među stanovnika i bio je
mu je desetak hiljada. Kako je
sti stotina hiljada duša
iti strašni miliona
francima.

12.

ПАБАО ПЕРУДА

Двадесет

Ова књига излази поводом
Педесетог
Дана

ЧИЛЕ CHILE CHILE

Чиле, држава територијално специфичног облика, протеже се на мапи попут траке, уз западну обалу Јужне Америке, између Анда и Тихог океана. Током 19. и 20. века српска штампа пратила је политичке, друштвене и културне теме у Чилеу. Од потреса у Валпараису 1906. и „чилске пшенице”, која се појавила на „западно-јовропској пијаци”, преко еманципације жена и настајања дечјих добротворних установа, па све до разних политичких превирања. Чиле је био присутан у новинама попут Заставе, Тежака, Времена, Женског покрета и Борбе. Извештаји су пратили избор Салвадора Аљендеа, његову трагичну погибију 1973, као и деловање војне хунте, али и судбину истакнутих уметника, попут Пабла Неруде. Чиле је у српској јавности посматран као земља социјалне борбе, тешких диктатура, али и земља задивљујуће културе, поезије и природних богатстава.

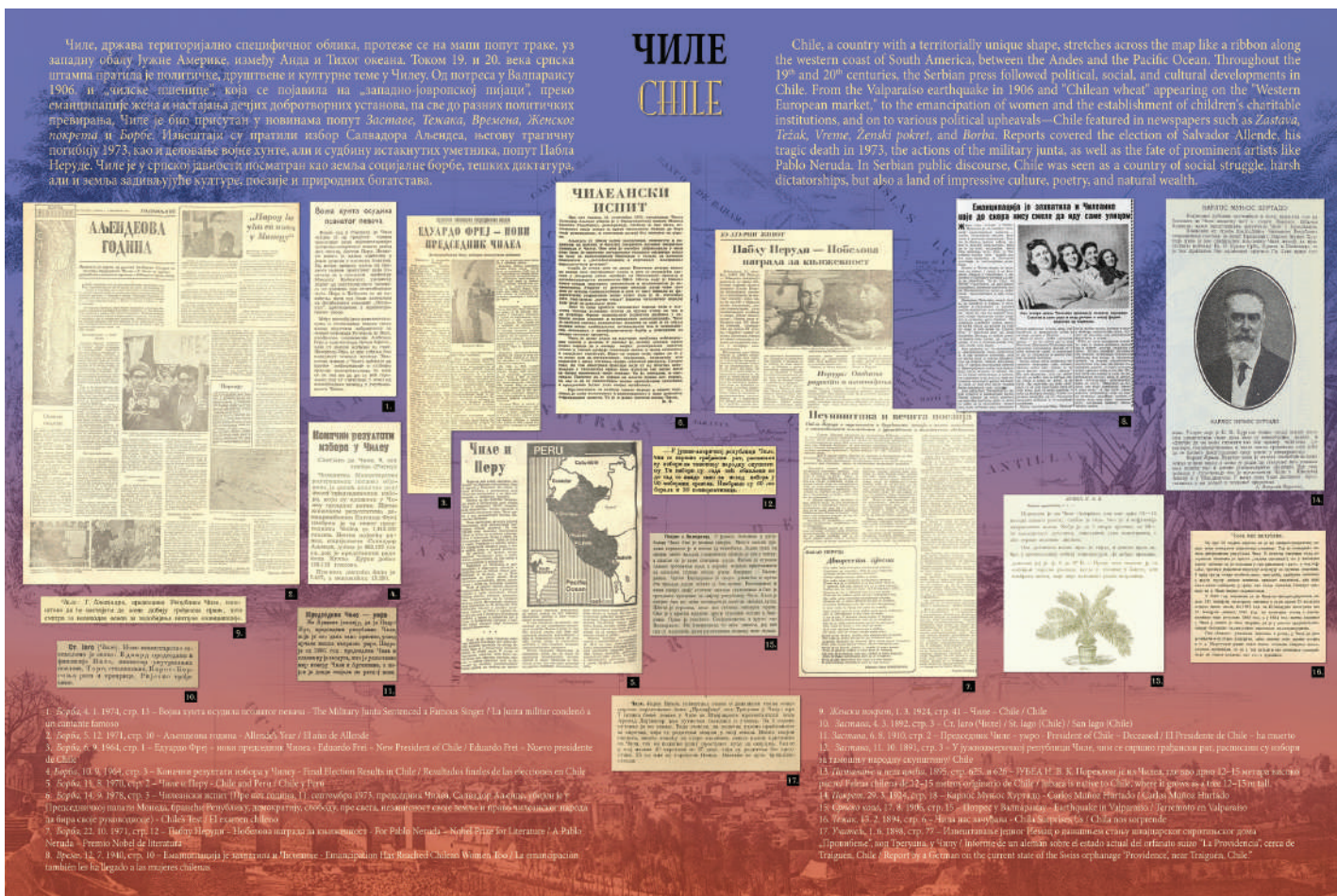
Чиле, un país de forma territorialmente singular, se extiende en el mapa como una cinta a lo largo de la costa occidental de América del Sur, entre los Andes y el Océano Pacífico. Durante los siglos XIX y XX, la prensa serbia siguió de cerca los temas políticos, sociales y culturales de Chile. Desde el terremoto de Valparaíso en 1906 y el “trigo chileno” que apa-

reció en el “mercado de Europa Occidental”, hasta la emancipación de la mujer y la creación de instituciones benéficas infantiles, pasando por diversos conflictos políticos, Chile estuvo presente en periódicos como *Zastava*, *Težak*, *Vreme*, *Ženski pokret* y *Borba*. Se informaba sobre la elección de Salvador Allende, su trágica muerte en 1973, la actuación de la junta militar, así como también sobre el destino de artistas destacados como Pablo Neruda. En la opinión pública serbia, Chile se percibía como un país de lucha social y dictaduras severas, pero también como una tierra de admirable cultura, poesía y riquezas naturales.

Chile, a country with a territorially unique shape, stretches across the map like a ribbon along the western coast of South America, between the Andes and the Pacific Ocean. Throughout the 19th and 20th centuries, the Serbian press followed political, social, and cultural developments in Chile. From the Valparaíso earthquake in 1906 and „Chilean wheat” appearing on the „Western European market,” to the emancipation of women and the establishment of children's charitable institutions, and on to various political upheavals—Chile featured in newspapers such as *Zastava*, *Težak*, *Vreme*, *Ženski pokret*, and *Borba*. Reports covered the election of Salvador

Allende, his tragic death in 1973, the actions of the military junta, as well as the fate of prominent artists like Pablo Neruda. In Serbian public discourse,

Chile was seen as a country of social struggle, harsh dictatorships, but also a land of impressive culture, poetry, and natural wealth.

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Борба*, 4. 1. 1974, стр. 13 – Војна хунта осудила познатог певача / The Military Junta Sentenced a Famous Singer / La Junta militar condenó a un cantante famoso
2. *Борба*, 5. 12. 1971, стр. 10 – Аљендеова година / Allende's Year / El año de Allende
3. *Борба*, 6. 9. 1964, стр. 1 – Едуардо Фреј – нови председник Чилеа / Eduardo Frei – New President of Chile / Eduardo Frei – Nuevo presidente de Chile
4. *Борба*, 10. 9. 1964, стр. 3 – Коначни резултати избора у Чилеу / Final Election Results in Chile / Resultados finales de las elecciones en Chile
5. *Борба*, 11. 8. 1970, стр. 2 – Чиле и Перу / Chile and Peru / Chile y Perú
6. *Борба*, 14. 9. 1978, стр.3 – Чилеански испит (Пре пет година, 11. септембра 1973, председник Чилеа, Салвадор Аљенде, убијен је у Председничкој палати Монеда, бранећи Републику, демократију, слободу, пре свега, независност своје земље и право чилеанског народа да бира своје руководиоце) / Chile's Test / El examen chileno
7. *Борба*, 22. 10. 1971, стр. 12 – Паблу Неруди – Нобелова награда за књижевност / For Pablo Neruda – Nobel Prize for Literature / A Pablo Neruda – Premio Nobel de literatura
8. *Време*, 12. 7. 1940, стр. 10 – Еманципација је захватила и Чилеанке / Emancipation Has Reached Chilean Women Too / La emancipación también les ha llegado a las mujeres chilenas
9. *Женски покрећ*, 1. 3. 1924, стр. 41 – Чиле / Chile / Chile
10. *Застава*, 4. 3. 1892, стр. 3 – Ст. Јаго (Чиле) / St. Iago (Chile) / San Iago (Chile)
11. *Застава*, 6. 8. 1910, стр. 2 – Председник Чиле – умро / President of Chile – Deceased / El Presidente de Chile – ha muerto
12. *Застава*, 11. 10. 1891, стр. 3 – У јужноамеричкој републици Чиле, чим се свршио грађански рат, расписани су избори за тамошњу народну скупштину / Chile
13. *Познавање и неја цвећа*, 1895, стр. 625. и 626 – ЈУБЕА Н. В. К. Пореклом је из Чилеа, где као дрво 12–15 метара високо расте / Palma chilena de 12–15 metros originario de Chile / Jubaea is native to Chile, where it grows as a tree 12–15 m tall.
14. *Покрећ*, 29. 3. 1924, стр. 18 – Карлос Муњос Хуртадо / Carlos Muñoz Hurtado / Carlos Muñoz Hurtado
15. *Српско коло*, 17. 8. 1906, стр. 15 – Потрес у Валпараизу / Earthquake in Valparaíso / Terremoto en Valparaíso
16. *Тежак*, 13. 2. 1894, стр. 6 – Чила нас зачуђава / Chila Surprises Us / Chila nos sorprende
17. *Учишљ*, 1. 6. 1898, стр. 77 – Извештавање једног Немца о данашњем стању швајцарског сиротињског дома „Провидење”, код Трегуана, у Чилеу / Informe de un alemán sobre el estado actual del orfanato suizo “La Providencia”, cerca de Traiguén, Chile / Report by a German on the current state of the Swiss orphanage ‘Providence’, near Traiguén, Chile.”

ПРЕОКРЕТ НА КУБУ

Почетак нове године на Кубу обележен је бекством председника Фулхенсија Батисте и победом побуњеничких снага младог одре, Агустина Раула Кастро.

Покрет 26-ог јула

Снаге које предводи 33-годишњи хавански адвокат, Фидел Кастро, успели су да се усадју на дан када је 1933-не године погинуо 54-младог Кубанаца. Два месеца напред Куба је прогласила 100-годишњицу рођења Хосе Мартија, хероја, филозофа, песника и борца за независност Кубе од шпанског колонијализма.

Ко је свргнути Батиста?

Да би лакше разумели постојеће догађаје на Куби, постојећи је један ко је функционисао у то доба диктатуре Мартија. То је био неки банкар који је имао у својој употреби армију и биром за бележбе. Батиста је био један од његових клијенти. Батиста је био један од његових клијенти. Батиста је био један од његових клијенти.

Припреме за репави

Међу демонстрацијом тада се измало и Фидел Кастро, у сукобу са полицијом он је ухапшен. Хтео је да се спреми да та стрељају. То је спречило. Хтео је да се спреми да та стрељају. То је спречило. Хтео је да се спреми да та стрељају.

Куба у техниколору

Европски туристи воле да постоје Италију, Аустрију, Швајцарску, а централној Америци да посете Кубу. Куба је била једна од најбољих туристичких локација у тој области.

Ко је Фидел Кастро?

Ово сам питање, у неколико наврата, постављао Кастровим пријатељима.

Стан комуниста Кубе

Народна социјалистичка партија (комуниста) Кубе спада у ред јавних комунистичких партија Латинске Америке. Многи су изјављивали његово јаче издвајање у догађајима из последњих година којима су отворено изјављивали.

Горак шећер

О државама банана и шећера се чешће и више говори. Тешко је разумети догађаје на подручју Карипског Мора, ако се не ступи до историје и економије прејетседник Гватемале.

Ваздушни напад на Кубу

Бомбардери типа „Б-25“ и „Б-26“ бомбардоли аеродром Хаване, још неколико кубанских места. — Експлозије у магацину муниције и још авион оборан над Хаваном. — У главном граду Кубе поремећен саобраћај. — Један Сантјаго, дуку Сантјаго, још неколико кубанских места. — Експлозије у магацину муниције и још авион оборан над Хаваном. — У главном граду Кубе поремећен саобраћај.

Према информацијама које долазе са Кубе, изгледа да су побуњеници, које предводи Фидел Кастро, претрпели неуспех у својој акцији „гиталног рата“, против режима претседника Батисте. Владине трупе предузеле су енергичне контрамере, похвалиле су Батисте. Интересантно је да „Буторк тајме“ констатује да су побуњеници „успели да изврше велику битку“, али да се Куба још увек налази „између велике битке и главног упуштања у последњу битку“. Кастро је изјавио да је он и његови пријатељи „успели да изврше велику битку“, али да се Куба још увек налази „између велике битке и главног упуштања у последњу битку“.

Материјал, али њега нема. Због тога се морају користити друге врсте муниције. Кастро је изјавио да је он и његови пријатељи „успели да изврше велику битку“, али да се Куба још увек налази „између велике битке и главног упуштања у последњу битку“.

Материјал, али њега нема. Због тога се морају користити друге врсте муниције. Кастро је изјавио да је он и његови пријатељи „успели да изврше велику битку“, али да се Куба још увек налази „између велике битке и главног упуштања у последњу битку“.

КУБА CUBA CUBA

Куба, острвска држава у Карибима, у српској штампи 19. и 20. века приказивана је као важан историјски и политички простор шпанско-америчког света. Од раних текстова, као што је извештај о ропству и трговини робљем, у Пештанско-Будимском скоротеци (1844.) и географских описа у Школском листу (1861), па до извештаја о Шпанско-америчком рату у Застави (1898), штампа је пратила прелаз Кубе из шпанске колоније у формално независну земљу.

Средином 20. века, интересовање за Кубу се појачава током Кубанске револуције – од извештаја о паду режима у Борби (1959), преко инвазије у Заливу свиња (1961), до Кубанске ракетне кризе (1962). Писало се и о дипломатским везама, попут сусрета Тита и Кастра (1976), као и о културним и економским темама, као што су развој туризма и рехабилитација Хаване крајем осамдесетих.

Сuba, nación insular del Caribe, se presentó en la prensa serbia de los siglos XIX y XX como un espacio histórico y político importante del mundo hispanoamericano. Desde los primeros textos, como el informe sobre la esclavitud y el comercio de esclavos en *Peštansko-Budimska skoroteča* (1844), y las descripciones geográficas

en *Školski list* (1861), hasta los informes sobre la Guerra hispano-estadounidense en *Zastava* (1898), la prensa siguió la transición de Cuba de colonia española a país formalmente independiente.

A mediados del siglo XX, el interés por Cuba se intensificó durante la Revolución cubana: desde los informes sobre la caída del régimen en *Borba* (1959), pasando por la invasión de Bahía de Cochinos (1961), hasta la Crisis de los misiles en Cuba (1962). También se escribía sobre relaciones diplomáticas, como el encuentro entre Tito y Castro (1976), así como sobre temas culturales y económicos, como el desarrollo del turismo y la rehabilitación de La Habana a finales de los años ochenta.

Сuba, the island nation in the Caribbean, was portrayed in the Serbian press of the 19th and 20th centuries as a significant historical and political space within the Spanish-American world. From early texts—such as reports on slavery and the slave trade in *Peštansko-Budimska skoroteča* (1844) and geographical descriptions in *Školski list* (1861)—to coverage of the Spanish-American War in *Zastava* (1898), the press documented Cuba's transition from a Spanish colony to a formally independent nation.

By the mid-20th century, interest in Cuba intensified during the Cuban Revolution, with reports in

Borba on the fall of Batista's regime (1959), the Bay of Pigs invasion (1961), and the Cuban Missile Crisis (1962). The press also highlighted diplomatic ties, such as the meeting between Tito and Castro (1976), as well as cultural and economic developments, including the growth of tourism and the restoration of Havana in the late 1980s.

КУБА

Куба, острвска држава у Карибима, у српској штампи 19. и 20. века приказивана је као важан историјски и политички простор шпанско-америчког света. Од раних текстова као што је извештај о ропству и трговини робљем у *Пењтанско-Будимској скоротеци* (1844) и географских описа у *Школском листу* (1861), па до извештаја о Шпанско-америчком рату у *Застави* (1898), штампа је пратила прелаз Кубе из шпанске колоније у формално независну земљу.

Средином 20. века интересовање за Кубу се појачава током Кубанске револуције – од извештаја о паду режима у Борби (1959), преко инвазије у Заливу свинја (1961), до Кубанске ракетне кризе (1962). Писало се и о дипломатским везама, попут сусрета Тита и Кастро (1976), као и о културним и економским темама, као што су развоја туризма и рехабилитације Хаване крајем осамдесетих.

CUBA

Cuba, the island nation in the Caribbean, was portrayed in the Serbian press of the 19th and 20th centuries as a significant historical and political space within the Spanish-American world. From early texts – such as reports on slavery and the slave trade in *Pełtansko-Budimiska skoroteča* (1844) and geographical descriptions in *Pełski list* (1861) – to coverage of the Spanish-American War in *Zastava* (1898), the press documented Cuba's transition from a Spanish colony to a formally independent nation.

By the mid-20th century, interest in Cuba intensified during the Cuban Revolution, with reports in *Borba* on the fall of Batista's regime (1959), the Bay of Pigs invasion (1961), and the Cuban Missile Crisis (1962). The press also highlighted diplomatic ties, such as the meeting between Tito and Castro (1976), as well as cultural and economic developments, including the growth of tourism and the restoration of Havana in the late 1980s.

1

2

3

4

5

6

7

8

1. *Пењтанско-Будимска скоротека*, 20. 4. 1844, стр. 4; *Република и територија* с. ропства
 2. *Школски лист*, 21. 10. 1861, стр. 10; 1. *Вестник Антили* / *Los Antillas Mayores* / *Greater Antilles*
 3. *Застава*, 13. 3. 1898, стр. 2; *Шпанско-амерички рат* / *La Guerra Hispano-Estadounidense* / *Spanish-American War*
 4. *Борба*, 2. 4. 1959, стр. 6; *Аурелио Мануел / Aurelio Machado* / *Genardo Machado*
 5. *Борба*, 2. 4. 1959, стр. 5; *Србои у Хавани* / *Serbs in La Habana* / *Conflict in Havana*
 6. *Борба*, 5. 1. 1959, стр. 3; *Превртане на Куби* / *Camfio de rumbo en Cuba* / *Turnaround in Cuba*
 7. *Борба*, 16. 04. 1961, стр. 1; *Ваздушни напад на Кубу* / *Ataque aereo sobre Cuba* /
 8. *Борба*, 23. 04. 1961, стр. 1; *Три драматична дана* / *Tres dias dramaticos* / *Three Dramatic Days*
 9. *Борба*, 13. 01. 1962, стр. 2; *Конгресу С.А.Д. поднет извештај* / *Informe presentado ante el Congreso de S.E. U.V.* / *Report Submitted to the US Congress*

Избор из новина:

Selección de prensa:

Selected articles:

1. *Пешиџанско-Будимски скороџеџа*, 20. 4. 1844, стр. 4 – Робство и тергованџ съ робовы
2. *Школски листџ*, 21. 10. 1861, стр. 10–2. Велике Антиле / Las Antillas Mayores / Greater Antilles
3. *Застџава*, 13. 5. 1898, стр. 2 – Шпанско-амерички рат / La Guerra Hispano-Estadounidense / Spanish-American War
4. *Време*, 5. 3. 1933, стр. 6 – Херардо Мачадо / Gerardo Machado / Gerardo Machado
5. *Борџа*, 21. 4. 1958, стр. 5 – Сукоб у Хавани / Conflicto en La Habana / Conflict in Havana
6. *Борџа*, 5. 1. 1959, стр. 3 – Преокрет на Куби / Cambio de rumbo en Cuba / Turnaround in Cuba
7. *Борџа*, 16. 4. 1961, стр. 1 – Ваздушни напад на Кубу / Ataque aéreo sobre Cuba /
8. *Борџа*, 23. 4. 1961, стр. 7 – Три драматична дана / Tres días dramáticos / Three Dramatic Days
9. *Борџа*, 15. 10. 1962, стр. 2 – Конгресу САД поднет извештаџ / Informe presentado ante el Congreso de EE. UU / Report Submitted to the US Congress

Избор из новина:

Selección de prensa:

Selected articles:

10. *Борба*, 26. 10. 1962, стр. 1 – Премијер Хрушчов и председник Кенеди / El primer ministro Jrushchov y el presidente Kennedy / Premier Khrushchev and President Kennedy
11. *Борба*, 14. 8. 1959, стр. 1 – Мисија добре воље Републике Кубе / Misión de buena voluntad de la República de Cuba / Goodwill Mission of the Republic of Cuba
12. *Борба*, 11. 10. 1967, стр. 3 – Че Гевара убијен / Asesinado Che Guevara / Che Guevara Assassinated
13. *Борба*, 7. 3. 1976, стр. 1 – Тито и Кастро почели разговоре / Tito y Castro inician conversaciones / Tito and Castro Begin Talks
14. *Борба*, 9. 8. 1974, стр.13 – Тамнопуте Силфиде / Sílfides de piel oscura / Dark-Skinned Sylphs
15. *Борба*, 23. 8. 1988, стр. 4 – „Кубанску владу је недостатак девиза натерао да се окрене развоју туризма. Природне лепоте су врло изражене, а плаже лепе. Стара Хавана, такође, може да буде туристички циљ” / “La falta de divisas ha obligado al gobierno cubano a centrarse en el desarrollo del turismo. La belleza natural es muy llamativa y las playas son hermosas. La Habana Vieja también puede convertirse en un destino turístico” / “The Cuban government was forced by lack of foreign currency to turn to tourism development. The natural beauty is very striking and the beaches are beautiful. Old Havana can also become a tourist destination”
16. *Женски свет*, 1. 6. 1898, стр. 12 – Хавана / La Habana / Havana
17. *Борба*, 6. 1. 1959, стр. 1– Привремени председник Урутија стигао у Хавану / Urrutia, el presidente provisional, llegó a La Habana / Provisional President Urrutia arrived in Havana

АРГЕНТИНА У СРПСКОЈ ШТАМПИ

ARGENTINA IN THE SERBIAN PRESS

ARGENTINA EN LA PRENSA SERBIA

Аргентина, друга по величини држава Јужне Америке, простире се од импозантних Анда на западу, преко плодних равница Пампаса, све до сурових и ветровитих крајева Патагоније на југу. Са својом изразитом географском разноликошћу и културом која обједињује европске и аутохтоне утицаје, Аргентина представља спој традиционалног и модерног. У српској штампи, нарочито током 20. века, ова земља је приказивана као простор дубоких контраста – од метрополитенског сјаја Буенос Ајреса, често називаног „Паризом Латинске Америке”, до маргинализованих периферија и пампаских равница, где су гаучоси, некада симбол слободе и сеоског живота, постајали све више фолклорна икона. Од чланака у Застави, о „пшеничном краљу”, из 1894. године, преко текста у часопису *Жена*, из 1912, о необичном порезу на нежење у Аргентини, до каснијих извештаја о економским и политичким кризама, војним пучевима, културним ствараоцима, као што су Хулио Кортасар и Хорхе Луис Борхес, као и спортским достигнућима – српски новинари су доследно пратили аргентинско друштво. У листовима као што су *Време*, *Борба*, *Коло* и *Књижевне новине*, Аргентина је представљана с пажњом и интересовањем, као земља у којој се динамика политичких превирања пре-

плиће са богатим културним животом, а наслеђе традиције постепено уступа место модерним друштвеним токовима.

Аргентина, el segundo país más grande de América del Sur, se extiende desde los imponentes Andes en el oeste, cruzando las fértiles llanuras de la Pampa, hasta las áridas y ventosas regiones de la Patagonia en el sur. Con su marcada diversidad geográfica y una cultura en la que se entremezclan influencias europeas e indígenas, Argentina representa una mezcla de tradición y modernidad. En la prensa serbia, especialmente durante el siglo XX, este país se presentaba como un espacio de profundos contrastes: desde el esplendor metropolitano de Buenos Aires, a menudo llamado el „París de América Latina”, a las zonas periféricas marginadas y las llanuras pampeanas, donde los gauchos, otrora símbolo de libertad y vida rural, se convertían cada vez más en íconos folclóricos. Desde artículos en *Zastava* sobre el „rey del trigo” en 1894, pasando por un texto en la revista *Žena* de 1912 sobre un curioso impuesto a los solteros en Argentina, hasta reportajes posteriores sobre crisis económicas y políticas, golpes militares, creadores culturales como Julio Cortázar y Jorge Luis Borges, y logros deportivos, los periodistas serbios siguieron de cerca a la sociedad argentina. En periódicos

como *Vreme*, *Borba*, *Kolo* y *Književne novine*, se trató Argentina con atención e interés, como un país en el que la dinámica de los conflictos políticos se mezcla con una rica vida cultural, y donde la herencia de la tradición da paso gradualmente a las corrientes sociales modernas.

Argentina, the second-largest country in South America, stretches from the towering Andes in the west, across the fertile Pampas plains, all the way to the harsh and windy regions of Patagonia in the south. With its pronounced geographical diversity and a culture that blends European and indigenous influences, Argentina represents a fusion of tradition and modernity. In the Serbian press, especially during the 20th century, this country was portrayed as a land of deep contrasts – from the metropolitan splendor of Buenos Aires, often referred to as the “Paris of Latin America,” to the marginalized outskirts and Pampas plains, where gauchos, once symbols of freedom and rural life, increasingly became folkloric icons. From articles in *Zastava* about the “wheat king” in 1894, to a piece in *Žena* magazine in 1912 about an unusual bachelor tax in Argentina, and later reports on economic and political crises, military coups, cultural figures such as Julio Cortázar and Jorge Luis Borges, as well as sports achievements – Serbian journalists consistently followed Argentine society. In newspapers such as *Vreme*, *Borba*, *Kolo*, and *Književne novine*, Argentina was portrayed with care and curiosity, as a country where the dynamics of political conflicts intersect with a rich cultural life, and where the legacy of tradition gradually yields to modern social currents.

за наводињавање у пропланцима Анда изнад простране равнице Патагоније.

Пројект који вреди 520 милиона долара (консултативни партнер је лондонска фирма „Сер Александер Гиб и партнери“) био је мно го критикован као неекономичан,

па је и у Светској банци било из весног отпора приликом одобрава ња зајма од 82 милиона долара.

ARGENTINA IN THE SERBIAN PRESS

[illegible]

Argentina, the second largest country in South America, derives from the towering Andes, the across the fertile Pampas region, all the way to the barren and windy regions of Patagonia in the south. With its pronounced geographical diversity and a culture that blends European and indigenous influences, Argentina presents a fusion of tradition and modernity. In the Section press, especially during the 20th century, this country was portrayed as a land of deep contrasts – from the metropolitan splendour of Buenos Aires, often referred to as the 'Paris of Latin America', to the marginalised outposts and Pampas plains, where gauchos, once symbols of freedom and rural life, increasingly became folkloric icons. From articles in *Asustado* about the 'whorl' in 1894, to a piece in *Zona* magazine in 1912 about an unusual soldier in Argentina, and later reports on economic and political crises, military coups, cultural figures such as Julio Carré and Jorge Luis Borges, as well as sports achievements – *Section* journalists have covered the country's history and its evolution. This section was intertwined with social commentary, as it explored the dynamics of political conflict, coexistence with 'high' cultural life, and when the legacy of tradition gradually yielded to modern social currents.

[illegible]

- [illegible]

Избор из новина:
Selección de prensa:
Selected articles:

1. *Просветни гласник*, 1. 7. 1898, стр. 49 – *Prosvetni Glasnik*, July 1, 1898, page 49 / *Prosvetni Glasnik*, 1 de julio de 1898, página 49 / Аргентина колевка сисара – резултати Амегинових истраживања као да оправдавају његово гледиште / Argentina, cuna de los mamíferos – los resultados de las investigaciones de Ameghino parecen justificar su punto de vista / Argentina the Cradle of Mammals – The Results of Ameghino's Research Which Does Not Justify His Viewpoint
2. *Застава*, 16. 3. 1894, стр. 3 – Пшенички краљ / The Wheat King / El Rey del Trigo
3. *Застава*, 6. 6. 1907, стр. 5 – Однос између коња и људи / Humans and horses / Relación entre hombre y caballos
4. *Застава*, 8. 7. 1910, стр. 4 и стр. 5 – Пољска привреда / Rural economy / Economía rural
5. *Жена*, 1. 1. 1912, стр. 56 и 57 – Република Аргентина има од 1907. године заиста строг порез на нежење / Desde 1907, la República Argentina aplica un impuesto bastante estricto a quienes no están casados / The Argentine Republic Has, Since 1907, An Extremely Strict Tax for Unwedded People
6. *Време*, 24. 8. 1932, стр. 6 – Успеси г-ђе Нине Рахманове у Јужној Америци / The Success of Mrs. Nina Rahmanova in South America / Los éxitos de la Sra. Nina Rahmanova en América del Sur
7. *Коло*, 1. 5. 1943, стр. 6 – Аргентина земља пшенице и стоке / Argentina, the Land of Wheat and Livestock / Argentina, la tierra del trigo y el ganado
8. *Борба*, 14. 7. 1966, стр. 3 – Војници и председници / Soldiers and Presidents / Soldados y presidentes
9. *Борба*, 13. 12. 1990, стр. 8 – Почаст родоначелнику танга / Tribute to the Founder of Tango / Homenaje al creador del tango
10. *Борба*, 26. 11. 1969, стр. 10 – Хулио Кортасар / Julio Cortázar / Julio Cortázar
11. *Књижевне новине*, 13. 7. 1962, стр. 6 – Аргентинска поезија данас / Argentine Poetry Today / La poesía argentina en la actualidad
12. *Борба*, 29. 3. 1970, стр. 18 – Четврт века војних удара / A Quarter Century of Military Coups / Un cuarto de siglo de golpes militares
13. *Застава*, 19. 1. 1886, стр. 3 – Американци одликовали Србина / Americans Decorated a Serb / Los americanos han condecorado a un serbio
14. *Жидов*, 26. 7. 1920, стр. 11 – Жидови у Аргентинији / Jews in Argentina / Los judíos en Argentina
15. *Борба*, 5. 12. 1995, стр. 17 – А у филму– светица / And in the Film – a Saint / Y en la Película – una Santa
16. *Борба*, 15. 3. 1970, стр. 11 – Сукоби око Патагоније / Conflicts over Patagonia / Conflictos por la Patagonia

ПЕРУ - ОД ДРЕВНИХ ИНКА ДО МОДЕРНИХ ВРЕМЕНА PERÚ - DESDE LOS ANTIGUOS INCAS HASTA LOS TIEMPOS MODERNOS PERU - FROM THE ANCIENT INCAS TO MODERN TIMES

Република Перу, држава на западној обали Јужне Америке, у српској штампи 19. и 20. века приказивана је као земља изузетне културне и историјске вредности. Од раних текстова у Школском листу (1861.) и Застави (1888), па до извештаја у Борби, током 20. века, новинари су приближавали читаоцима Перу, као земљу са значајном цивилизацијском традицијом. Посебна пажња посвећивана је наслеђу Инка и другим старим андским културама, кроз описе археолошких налазишта и архитектуре, историјској улози Перуа у ослобађању од шпанске власти и у Пацифичком рату (1879–1884). Такође, истакнута су природна богатства земље, нарочито перуански гуано, који је у 19. веку био важан извозни ресурс. Током 20. Века су праћене актуелне теме, од избора нових председника, до спортских догађаја, попут победе „Хајдука“ над фудбалским клубом из Перуа, као и напредак у медицини, на пример примена ултразвука у лечењу. Српска штампа је на тај начин преносила слику Перуа као државе богатог културног наслеђа и сложене историје.

La República del Perú, país ubicado en la costa occidental de América del Sur, se presentaba en la prensa serbia de los siglos XIX y XX

como una nación de gran valor cultural e histórico. Desde los primeros textos en *Školski list* (1861) y *Zastava* (1888), hasta los reportajes en *Borba* durante el siglo XX, los periodistas le mostraban al lector serbio una imagen de Perú como una tierra con una importante tradición civilizadora. Se prestó especial atención al legado de los incas y otras culturas andinas antiguas, a través de las descripciones de los yacimientos arqueológicos y la arquitectura, y al papel histórico de Perú en la liberación del dominio español y en la Guerra del Pacífico (1879–1884). También se resaltaron las riquezas naturales del país, en especial el guano peruano, que en el siglo XIX fue un importante recurso de exportación. Durante el siglo XX se siguieron con atención temas de actualidad, desde la elección de nuevos presidentes hasta los eventos deportivos, como la victoria del “Hajduk” sobre un club peruano, así como los avances médicos, por ejemplo, el uso de los ultrasonidos en los tratamientos. De este modo, la prensa serbia transmitió una imagen de Perú como un país con una rica herencia cultural y una historia heterogénea.

The Republic of Peru, a nation on the western coast of South America, was portrayed in Serbian press during the 19th and 20th cen-

turies as a land of exceptional cultural and historical value. From early texts in *Školski list* (1861) and *Zastava* (1888) to reports in *Borba* throughout the 20th century, journalists introduced readers to Peru as a country with a significant civilizational tradition.

Special attention was given to the legacy of the Incas and other ancient Andean cultures, with descriptions of archaeological sites and architecture, Peru's historical role in liberation from Spanish rule, and its participation in the War of the Pacific (1879–1884). The country's natural wealth was also highlighted, particularly Peruvian guano, an important export resource in the 19th century.

During the 20th century, coverage expanded to current affairs—from presidential elections to sporting events, such as the victory of the Yugoslav football club *Hajduk* over a Peruvian team, as well as advancements in medicine, like the use of ultrasound in treatment. Through these reports, the Serbian press painted a picture of Peru as a nation of rich cultural heritage and complex history.

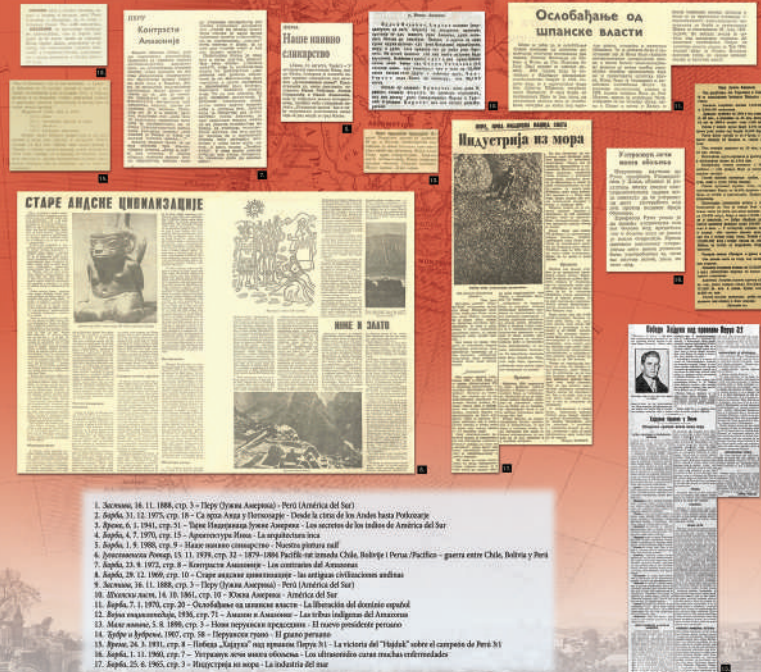

ПЕРУ - ОД ДРЕВНИХ ИНКА ДО МОДЕРНИХ ВРЕМЕНА PERU - FROM THE ANCIENT INCAS TO MODERN TIMES PERU - DESDE LOS ANTIGUOS INCAS HASTA LOS TIEMPOS

Република Перу, држави на западној обали Јужне Америке, у општем облику 19. и 20. века приказана је као земља изузетне културне и историјске вредности. Са раних текстова у Шпанском језику (1861.) и Јасовић (1888), па до новинарства у Беоли, током 20. века, новинари су приближавали читаоцима Перу, као земљу са значајном цивилизацијом традицијом. Посебна пажња посвећивана је наслеђу Инка и другим старим индијанским културама, кроз описе археолошких налазишта и архитектуре, историјској улоги Перу у ослобађању од шпанске власти и у Пацифичком рату (1879-1884). Такође, истакнута су природна богатства земље, нарочито перуански гуано, који је у 19. веку био важан извозни ресурс. Током 20. века, прелазе са кустуре томе, са којима новинарски писци, до спортских догађаја, попут побједе „Халарка“ над фудбалским клубом из Перу, као и напредак у медицини, на пример првенство у атлетици у Перу. Спортски атлетизам је на тај начин пренео слику Перу као државе богате културног наслеђа и сложене историје.

La República del Perú, país ubicado en la costa occidental de América del Sur, se presentaba en la prensa escrita de los siglos XIX y XX como una nación de gran valor cultural e histórico. Desde los primeros textos en *Shabli dar* (1861) y *Zasavici* (1888), hasta los reportajes en *Berke* durante el siglo XX, los periodistas le mostraban al lector serbio una imagen de Perú como una tierra con una importante tradición civilizada. Se prestó especial atención al legado de los incas y otras culturas andinas antiguas, a través de las descripciones de los yacimientos arqueológicos y la arquitectura, y al papel histórico de Perú en la liberación del dominio español y en la Guerra del Pacífico (1879-1884). También se resaltaron los riquezas naturales del país, en especial el guano peruano, que en el siglo XIX fue un importante recurso de exportación. Durante el siglo XX se siguieron con atención temas de actualidad, desde la elección de nuevos presidentes hasta los eventos deportivos, como la victoria del "Hajduk" sobre un club peruano, así como los avances médicos, por ejemplo, el uso de los ultrasonidos en los tratamientos. De este modo, la prensa serbia transmitió una imagen de Perú como un país con una rica herencia cultural y una historia compleja.

1. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
2. Берка, 31. 12. 1875, стр. 18 - Са врха Анда у Поткозарје - Desde la cumbre de los Andes hasta Potokozarje
3. Јасовић, 6. 1. 1881, стр. 31 - Перу (Индустрија из мора) - Perú (Industria del mar)
4. Берка, 4. 7. 1879, стр. 15 - Архитектура Инка - La arquitectura inca
5. Берка, 1. 8. 1880, стр. 9 - Наше новинарство - Nuestra prensa
6. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
7. Берка, 23. 8. 1872, стр. 8 - Контрасти Андскиј - Los contrastes del Andes
8. Берка, 28. 12. 1875, стр. 10 - Ослобађање од шпанске власти - La liberación del dominio español
9. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Индустрија из мора) - Perú (Industria del mar)
10. Индијански језик, 16. 10. 1861, стр. 16 - Индијански језик - Indio del Sur
11. Берка, 7. 1. 1870, стр. 20 - Ослобађање од шпанске власти - La liberación del dominio español
12. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
13. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
14. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
15. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
16. Јасовић, 16. 11. 1888, стр. 3 - Перу (Страна Америка) - Perú (América del Sur)
17. Берка, 20. 4. 1885, стр. 7 - Индијански језик - La industria del mar

Избор из новина:

Selección de prensa:

Selected articles:

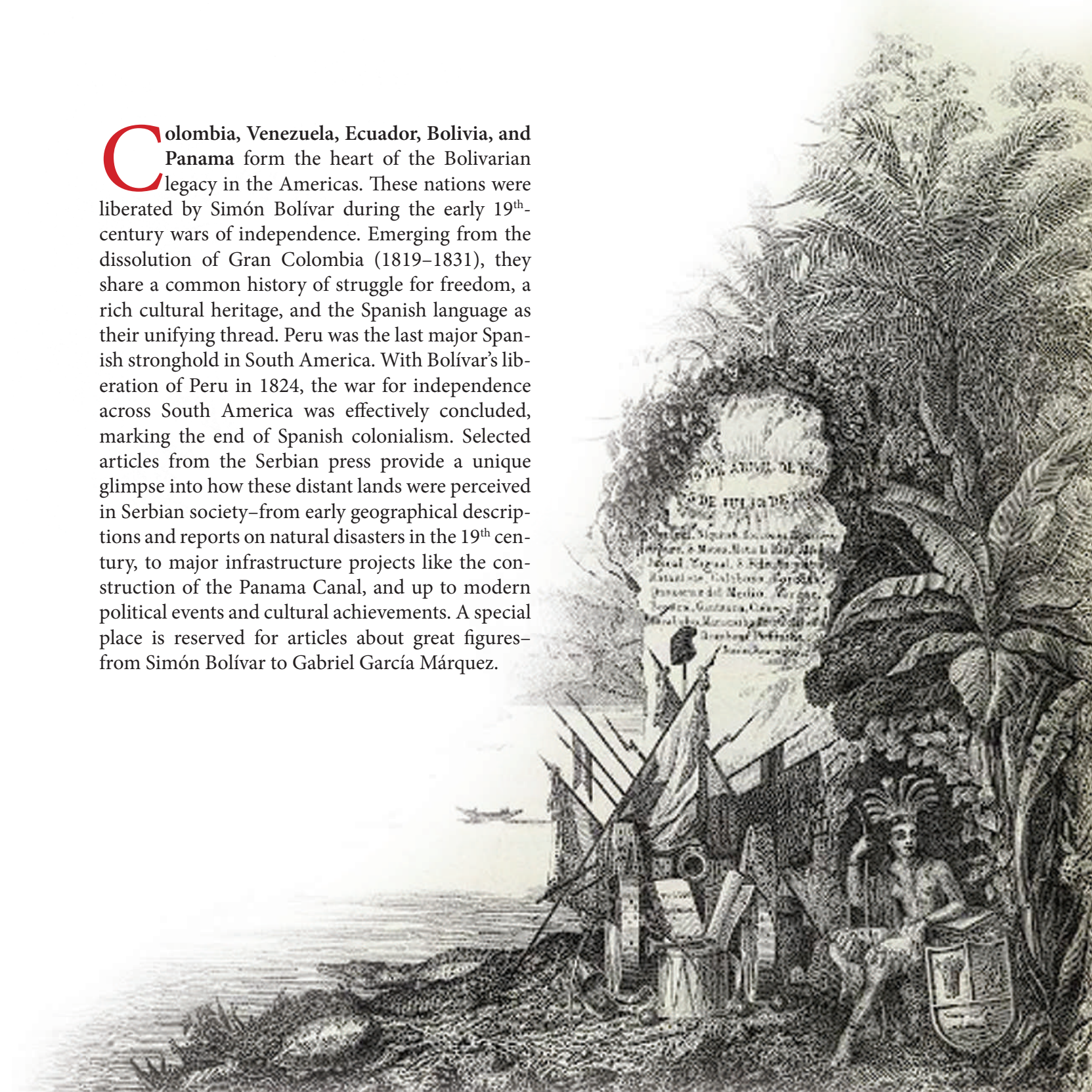
1. *Застава*, 16. 11. 1888, стр. 3 – Перу (Јужна Америка) / Perú (América del Sur) / Peru (South America)
2. *Борда*, 31. 12. 1975, стр. 18 – Са врха Анда у Поткозарје / Desde la cima de los Andes hasta Potkozarje / From the Top of the Andes to Potkozarje
3. *Време*, 6. 1. 1941, стр. 51 – Тајне Индијанаца Јужне Америке / Los secretos de los indios de América del Sur / The Secrets of South American Indians
4. *Борда*, 4. 7. 1970, стр. 15 – Архитектура Инка / La arquitectura inca / Inca Architecture
5. *Борда*, 1. 9. 1988, стр. 9 – Наше наивно сликарство / Nuestra pintura naïf / Our Naïve Painting
6. *Југословенски Роџар*, 15. 11. 1939, стр. 32 – 1879–1884 – Пацифик – рат између Чилеа, Беливије и Перуа / Pacífico – guerra entre Chile, Bolivia y Perú / 1879–1884 Pacific War Between Chile, Bolivia, and Peru
7. *Борда*, 23. 9. 1972, стр. 8 – Контрасти Амазоније / Los contrastes del Amazonas / The Contrasts of the Amazon
8. *Борда*, 29. 12. 1969, стр. 10 – Старе андске цивилизације / Las antiguas civilizaciones andinas / Ancient Andean Civilizations
9. *Застава* 16. 11. 1888, стр. 3 – Перу (Јужна Америка) / Perú (América del Sur) / Peru (South America)
10. *Школски лист*, 14. 10. 1861, стр. 10 – Јужна Америка / América del Sur / South America
11. *Борда*, 7. 1. 1970, стр. 20 – Ослобађање од шпанске власти / La liberación del dominio español / Liberation from Spanish Rule
12. *Војна енциклопедија*, 1936, стр. 71 – Амазон и Амазонке / Las tribus indígenas del Amazonas / The Amazon and Amazonian Tribes
13. *Мале новине*, 5. 8. 1890, стр. 3 – Нови перуански председник / El nuevo presidente peruano / The New Peruvian President
14. *Ђудре и ђудрење*, 1907, стр. 58 – Перуански гуано / El guano peruano / Peruvian Guano
15. *Време*, 24. 3. 1931, стр. 8 – Победа „Хајдука” над прваком Перуа 3:1 / La victoria del “Hajduk” sobre el campeón de Perú 3:1 / Hajduk’s Victory Over Peru’s champion 3:1
16. *Борда*, 1. 11. 1960, стр. 7 – Ултразвук лечи многа обољења / Los ultrasonidos curan muchas enfermedades / Ultrasound Treats Many Diseases
17. *Борда*, 25. 6. 1965, стр. 3 – Индустија из мора / La industria del mar / Industry from the Sea

БОЛИВАРСКЕ ЗЕМЉЕ PAÍSES BOLIVARIANOS BOLIVARIAN COUNTRIES

Колумбија, Венецуела, Еквадор, Боливија и Панама чине срце боливарског наслеђа у Америци. Ове земље је ослободио Симон Боливар, током ратова за независност, почетком 19. века. Настале су распадом Велике Колумбије (1819–1831), те деле заједничку историју борбе за слободу и богато културно наслеђе, а шпански језик им је *везивно њикиво*. Перу је била последња велика шпанска тврђава у Јужној Америци. Боливаровим ослобођењем Перуа (1824), практично је завршен рат за независност целе Јужне Америке, од шпанског колонијализма. Одабрани чланци из српске штампе пружају јединствен увид у то како су се ови далеки крајеви доживљавали у српском друштву – од првих географских описа и извештаја о природним катастрофама у 19. веку, преко великих инфраструктурних подухвата, попут градње *Панамског канала*, до савремених политичких збивања и културних достигнућа. Посебно место заузимају чланци о великим личностима – од Симона Боливара, до Габријела Гарсије Маркеса.

Сolombia, Venezuela, Ecuador, Bolivia y Panamá forman el corazón del legado bolivariano en América. Estos países fueron liberados por Simón Bolívar durante las guerras de independencia a principios del siglo XIX. Surgieron tras la disolución de la Gran Colombia (1819–1831) y comparten una historia común de lucha por la libertad, un rico patrimonio cultural y el español como vínculo esencial. Perú fue la última gran fortaleza española en Sudamérica. Con la liberación de Perú por parte de Bolívar en 1824, la guerra de la independencia de Sudamérica contra el colonialismo español quedó prácticamente concluida. Los artículos seleccionados de la prensa serbia ofrecen una visión única sobre cómo la sociedad serbia percibía estas regiones lejanas: desde las primeras descripciones geográficas e los informes sobre catástrofes naturales en el siglo XIX, hasta los grandes proyectos de infraestructuras como la construcción del Canal de Panamá, y los acontecimientos políticos contemporáneos, así como los logros culturales. Se presta especial atención a los artículos sobre grandes personalidades—desde Simón Bolívar hasta Gabriel García Márquez.

Colombia, Venezuela, Ecuador, Bolivia, and Panama form the heart of the Bolivarian legacy in the Americas. These nations were liberated by Simón Bolívar during the early 19th-century wars of independence. Emerging from the dissolution of Gran Colombia (1819–1831), they share a common history of struggle for freedom, a rich cultural heritage, and the Spanish language as their unifying thread. Peru was the last major Spanish stronghold in South America. With Bolívar's liberation of Peru in 1824, the war for independence across South America was effectively concluded, marking the end of Spanish colonialism. Selected articles from the Serbian press provide a unique glimpse into how these distant lands were perceived in Serbian society—from early geographical descriptions and reports on natural disasters in the 19th century, to major infrastructure projects like the construction of the Panama Canal, and up to modern political events and cultural achievements. A special place is reserved for articles about great figures—from Simón Bolívar to Gabriel García Márquez.

КОЛУМБИЈА - COLOMBIA - COLOMBIA

1. *Борба*, 23. 8. 1983, стр. 11 – Симон Боливар / Simón Bolívar / Simón Bolívar
2. *Београдске новине*, 10. 12. 1917, стр. 1 – Историјски календар / Calendario histórico / Historical Calendar
3. *Борба*, 23. 10. 1982, стр. 9 – Габријел Гарсија Маркес, нобеловац / Gabriel García Márquez, premio Nobel / Gabriel García Márquez, Nobel Prize Winner
4. *Застава*, 26. 1. 1867, стр. 1 – Између Северне Америке и Колумбије / Entre América del Norte y Colombia / Between North America and Colombia
5. *Застава*, 24. 7. 1881, стр. 3 и стр. 4 – (Градња панамскога прокопа) / (La construcción del Canal de Panamá) / (Construction of the Panama Canal)

ЕКВАДОР - ECUADOR - ECUADOR

6. *Босанско-херцеговачки Источник*, 1. 11. 1894, страна 34 – Квито, главна варош Републике Еквадора / Quito, la ciudad principal de la República del Ecuador / Quito, the Capital City of the Republic of Ecuador
7. *Застава*, 4. 5. 1910, стр. 4 – Рат између Перуа и Еквадора / La guerra entre Perú y Ecuador / The War Between Peru and Ecuador
8. *Сион*, 31. 12. 1875, стр. 52 – У јужној Америци све је римокатоличко / En América del Sur todo es católico romano / In South America Everything is Roman Catholic

ПАНАМА - PANAMA - PANAMÁ

9. *Време*, 12. 9. 1939, стр.2 – Панамеричка конференција / La conferencia panamericana / Pan-American Conference
10. *Борба*, 8. 2. 1988, стр. 6 – Норијега, шверцер дроге? / ¿Noriega narcotraficante? / Noriega, a Drug Trafficker?
11. *Отаџбина*, 1. 5. 1882, стр. 528 – Писма једног Србина из Панаме / Cartas de un serbio desde Panamá / Letters from a Serb in Panama

ВЕНЕЦУЕЛА - VENEZUELA - VENEZUELA

12. *Борба*, 11. 6. 1988, стр. 10 – Сјај и беда петролеја / El esplendor y la miseria del petróleo / The Splendor and Misery of Petroleum
13. *Подунавка Земун*, 15. 3. 1858, стр. 6 – Великиј Четвртакъ
14. *Шумадинка*, 30. 3. 1857, стр. 3 – И у Америци, одкадъ се за ню зна, било э землѣотреса

БОЛИВИЈА - BOLIVIA - BOLIVIA

15. *Време*, 14. 12. 1928, стр. 1 – Интервенција г. Бриана у сукобу Парагваја и Боливије / La intervención del Sr. Briand en el conflicto entre Paraguay y Bolivia / Mr. Briand's Intervention in the Conflict Between Paraguay and Bolivia
16. *Засѣлава*, 15. 3. 1867, стр. 1 – Сукоб измедју Шпаније и американских република: Перу, Хили, Боливија и Екватор / Conflicto entre España y las repúblicas americanas: Perú, Chile, Bolivia y Ecuador / Conflict Between Spain and the American Republics: Peru, Chile, Bolivia and Ecuador
17. *Тежак*, 24. 10. 1893, стр. 6 – Најкрупнија и најситнија паприка / El pimiento más grande y el más pequeño / The Largest and Smallest Peppers
18. *Учиѣељ*, 1. 2. 1891, стр. 55 – У Америци највеће су земље / En América, los países más grandes / The Largest Countries are in America

ЗЕМЉЕ ЦЕНТРАЛНЕ И ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ PAÍSES DE AMÉRICA CENTRAL Y DEL SUR COUNTRIES OF CENTRAL AND SOUTH AMERICA

Гватемала, Хондурас, Ел Салвадор, Никарагва, Костарика, Парагвај, Уругвај, Доминиканска Република и Порторико чине географски и политички разнолику целину, која се развијала изван директног домета Боливаровог покрета, али заузима значајно место у хиспанско-америчкој историји. Одабрани чланци из српске штампе сведоче о широком спектру интересовања српске јавности, од раних географских описа, у *Школском листу*, 1861. и извештаја о „тајнама парагвајске дунгле”, у *Правди* 1932, историјског извештаја са првог Светског првенства у фудбалу, у Монтевидеу, 1930, па све до политичких збивања, попут државних удара и атентата. Посебну пажњу привлачиле су културне теме, попут никарагванске поезије и трговинских односа са Латинском Америком, што показује да су ове земље биле присутне у српској штампи као део богатог мозаика слике хиспанског света у Америци.

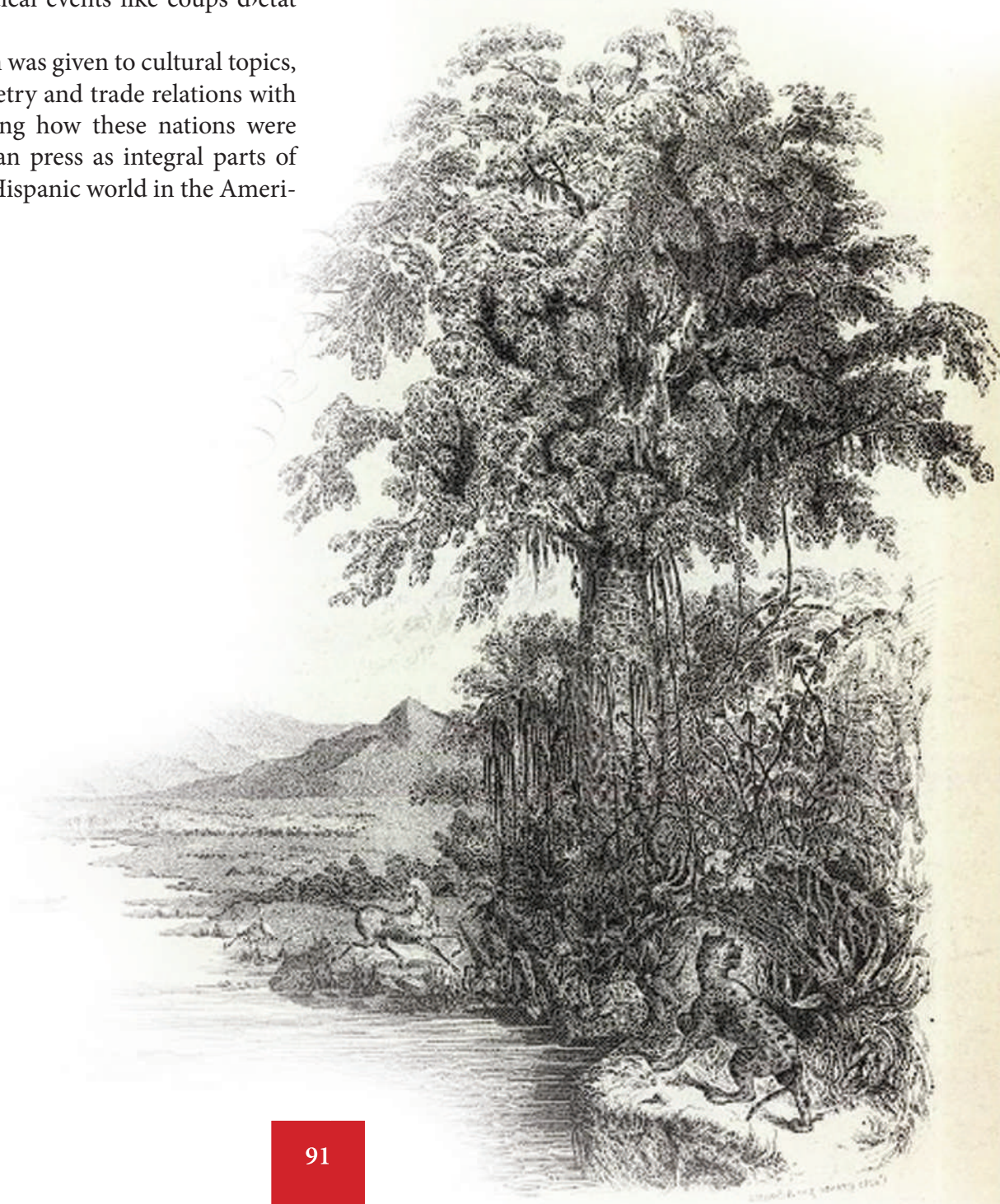
Guatemala, Honduras, El Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Paraguay, Uruguay, República Dominicana y Puerto Rico conforman un conjunto geográfica y políticamente diverso, que se desarrolló fuera del alcance directo del movimiento bolivariano, pero que ocupa un lugar importante en la historia hispanoamericana. Los artículos

seleccionados de la prensa Serbia reflejan la diversidad de intereses del público serbio, desde las primeras descripciones geográficas publicadas en *Školski list* en 1861 y los reportajes sobre los «misterios de la selva paraguaya» en *Pravda* en 1932, pasando por la crónica histórica del primer Campeonato del mundo de Fútbol, celebrado en Montevideo en 1930, hasta los acontecimientos políticos, como golpes de Estado y atentados. Los temas culturales, como la poesía nicaragüense y las relaciones comerciales con América Latina, despertaban un interés particular, lo que demuestra que estos países estaban presentes en la prensa serbia como parte del rico mosaico que conforma la imagen del mundo hispano en América.

Guatemala, Honduras, El Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Paraguay, Uruguay, the Dominican Republic, and Puerto Rico form a geographically and politically diverse region that developed outside the direct influence of Bolívar's movement, yet hold significant places in Hispanic American history. Selected articles from the Serbian press demonstrate the broad spectrum of Serbian public interest—from early geographical descriptions in *Školski list* (1861) and reports on «secrets of the Paraguayan jungle» in *Pravda* (1932), to historical coverage of the first FIFA World Cup in Montevideo

(1930), and up to political events like coups d'état and assassinations.

Particular attention was given to cultural topics, such as Nicaraguan poetry and trade relations with Latin America, revealing how these nations were portrayed in the Serbian press as integral parts of the rich mosaic of the Hispanic world in the Americas.

ЦЕНТРАЛНА АМЕРИКА
CENTRAL AMERICA

Патемзала, Хидурас, Ел Салзадор, Никарагва, Костарица, Парагвај, Уругвај, Доминиканска Република и Порторико чини географски и политички разнолику целину, која се развијала изван директног домета Боливаровог покрета, али заузима значајно место у хисториографичкој историји. Овај број чланица из српске патетичне специје о широком спектру интересовања српске јавности, да рачна географских опција у *Школом листу*, 1861. и извештаја о *гајинам* парагвајске пушпе, у *Правди* 1932. историчког извештаја са првог Светског првенства у фудбалу у Монтевидеу, 1930, па *уво до политичких домиња*, попут државних удара и атентата.

Посебну pažnju privlače su kulturne teme, poput nikaaragvanske poezije i trgovinski odnosi sa Latinskom Amerikom, što ukazuje da su ove zemlje bile prisutne u srpskoj štampi kao deo bogatog mozaika slike hispanskog sveta u Americi.

Guatemala, Honduras, El Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Paraguay, Uruguay, the Dominican Republic, and Puerto Rico form a geographically and politically diverse region that developed outside the direct influence of Hobsbawm's movement, yet held significant places in Hispanic American history. Selected articles from the Serbian press demonstrate the broad spectrum of Serbian public interest—from early geographical descriptions in *Skoliki list* (1861) and reports on 'secrets of the Paraguayan jungle' in *Pravda* (1932), to historical coverage of the first FIFA World Cup in Montevideo (1930), and up to political events like coups d'état and assassinations.

Particular attention was given to cultural topics, such as Nicaraguan poetry and trade relations with Latin America, revealing how these nations were portrayed in the Serbian press as integral parts of the rich mosaic of the Hispanic world in the Americas.

Прво прекоокеанско путовање

ФЛЕКТОРИН АПСАМЕЛ К.У.Д. БРАНКО КРСМАНОВИЋ

[illegible]

То не паша пашаби да сфа-
пирмамо или репутацио Фол
кларно канала Пентроле
Америке ајди баша паша
правамо да пашамо а чу-
мо у јаку пашамо ачу-
мо.

Хондурас

Претседник Републике
Хондурас
Рамон Фиље да Моралес

У појрази за
америчким изразом

[illegible]

ДРЖАВНИ УДАР У ХОНДУРАСУ

Тегусигалпа, 6 децембра
(АП)

Досадашњи потпретседник Хондураса Хулио Лосано прогласио се понас за шефа државе и претворио недавно изабрани Национални конгрес у Консултативни савет.

Гватемала • Guatemala • Guatemala

1. *Наше време*, лист, 21. 10. 1861., стр. 9 — Једно од најстаријих помињања *Вулкана*; Una de las referencias más antiguas de Guatemala/ One of the Oldest Mentions of Guatemala.
2. *Време*, 6. 11. 1929, стр. 3 — Ерупција вулкана Саита Марија / La erupción del volcán Santa María / Eruption of Santa María Volcano.
3. *Правда*, 30. 10. 1938., стр. 8 — Бела књижа о спору Велике Британије и Гватемале / El libro blanco del conflicto entre Gran Bretaña y Guatemala / White Paper on the Dispute Between Great Britain and Guatemala.
4. *Борба*, 10. 12. 1967., стр. 13 — Употржа за америчким изразом: En búsqueda de una expresión estadounidense / In Search of an American Expression.

Хондурас • Honduras • Honduras

5. Застава, 30. 7. 1906, стр. 4 – Рат у Средњој Америци/Guerra en América Central / War in Central America
6. Борба, 7. 12. 1954, стр. 3 – Државни удар у Хондурасу/Golpe de estado en Honduras / Coup d'état en Honduras
7. Борба, 2. 12. 1959, стр. 4 – Хондурас/ Honduras / Honduras
8. Борба, 6. 8. 1960, стр. 7 – Прво прекоокеанско путовање/Primera travesía transoceánica / First Transoceanic Voyage

ГВАТЕМАЛА - GVATEMALA - GVATEMALA

1. *Школски лист*, 21. 10. 1861, стр. 9 – Једно од најстаријих помињања Гватемале / Una de las referencias más antiguas de Guatemala / One of the Oldest Mentions of Guatemala
2. *Време*, 6. 11. 1929, стр. 3 – Ерупција вулкана Санта Марија / La erupción del volcán Santa María / Eruption of Santa María Volcano
3. *Правда*, 30. 10. 1938, стр. 8 – Бела књига о спору Велике Британије и Гватемале / El libro blanco del conflicto entre Gran Bretaña y Guatemala / White Paper on the Dispute Between Great Britain and Guatemala
4. *Борба*, 10. 12. 1967, стр. 13 – У потрази за америчким изразом / En búsqueda de una expresión estadounidense / In Search of an American Expression

ХОНДУРАС - HONDURAS - HONDURAS

5. *Застава*, 30. 7. 1906, стр. 4 – Рат у Средњој Америци / Guerra en América Central / War in Central America
6. *Борба*, 7. 12. 1954, стр. 3 – Државни удар у Хондурасу / Golpe de estado en Honduras / Coup d'état in Honduras
7. *Борба*, 2. 12. 1959, стр. 4 – Хондурас / Honduras / Honduras
8. *Борба*, 6. 8. 1960, стр. 7 – Прво прекоокеанско путовање / Primera travesía transoceánica / First Transoceanic Voyage

ЕЛ САЛДВАДОР - EL SALVADOR - EL SALVADOR

9. *Застава*, 30. 7. 1906, стр. 4 – Рат у Средњој Америци / Guerra en América Central / War in Central America
10. *Борба*, 26. 3. 1980, стр. 7 – Терор у Салвадору, убијен „Црвени архиепископ” / Terror en El Salvador, asesinado el “Arzobispo Rojo” / Terror in El Salvador, „Red Archbishop” Killed

НИКАРАГВА - NICARAGUA - NICARAGUA

11. *Застава*, 19. 4. 1895, стр. 3 – Енглеска у Америци / Inglaterra en América / England in America
12. *Борба*, 11. 4. 1954, стр. 5 – Никарагва / Nicaragua / Nicaragua
13. *Борба*, 23. 9. 1956, стр. 1 – Атентат на председника Никарагве / Atentado contra el presidente de Nicaragua / Assassination Attempt on Nicaragua's President
14. *Борба*, 25. 11. 1959, стр. 5 – Интересовање за тржишта Латинске Америке / Interés por los Mercados de América Latina / Interest in Latin American Markets

КОСТАРИКА - COSTA RICA - COSTA RICA

15. *Правда*, 29. 5. 1932, стр. 18 – У америчкој републици Костарика живи прилично велико индијско племе Бирбриа / En la república americana de Costa Rica vive una tribu indígena bastante grande llamada Bribri / In the American republic of Costa Rica there is a fairly large indigenous tribe called Bribri
16. *Време*, 8. 8. 1940, стр. 5 – Костарика приступа Међуамеричкој банци / Costa Rica se une al Banco Centroamericano / Costa Rica Joins the Central American Bank
17. *Борба*, 8. 9. 1952, стр. 4 – Г. Теодоро де Кастро, опуномоћени министар Костарике / El señor Teodoro de Castro, ministro plenipotenciario de Costa Rica / Mr. Teodoro de Castro, Plenipotentiary Minister of Costa Rica
18. *Борба*, 8. 7. 1959, стр. 1 – Председник Костарике примио Мисију добре воље / El presidente de Costa Rica recibió la Misión de Buena Voluntad / Costa Rican President Receives Goodwill Mission

ЦЕНТРАЛНА АМЕРИКА - ПАРАГВАЈ
CENTRAL AMERICA - PARAGUAY

Боливија и Парагвај у рату и без објаве рата

Исследования Конт в Германии, Японии, Китае и Индии

Supra-Sensory & Subliminal

[illegible][illegible][illegible]

23.

Barrow on 10/20/2000

Instructions for Journalists

the 1980s, the industry has been hit hard by a combination of factors. The most significant of these is the decline in the number of new entrants, which has led to a concentration of market share among a few large firms. This has resulted in a more competitive environment, with firms vying for market share through price cuts and increased marketing efforts. Another major factor is the decline in the number of new entrants, which has led to a concentration of market share among a few large firms. This has resulted in a more competitive environment, with firms vying for market share through price cuts and increased marketing efforts. A third factor is the decline in the number of new entrants, which has led to a concentration of market share among a few large firms. This has resulted in a more competitive environment, with firms vying for market share through price cuts and increased marketing efforts.

Ситниче.

[illegible]

ПАРАГВАЈ – ПУТ У ПРОШЛОСТ (II)

interessi economici della ex
nazione socialista della Polonia.
L'idea di un'operazione di
cooperazione economica è di
risparmio per la Polonia, che
non ha le risorse umane, ma
ha molti materiali, e per l'Urss,
che ha molte macchine, ma
non ha i materiali. Il piano
prevede che il 1° gennaio
1990, la Polonia e l'Urss
avranno una zona di libero
comercio. In base a questo
accordo, la Polonia potrà
esportare in Russia prodotti
per un valore di 100 milioni
di dollari, e la Russia potrà
esportare in Polonia prodotti
per un valore di 100 milioni
di dollari. In base a questo
accordo, la Polonia potrà
esportare in Russia prodotti
per un valore di 100 milioni
di dollari, e la Russia potrà
esportare in Polonia prodotti
per un valore di 100 milioni
di dollari.

Тајне парагвајске џунгле

— ЧУДОВНАТА ДОЖИВАЛНА АМЕРИЧКОТ ИСТРАЖА ВИЗА, — СЪПНЕНИЕ У ЧУПЪЛЕН КРАЙ ОТРОМНО ДОКАЗА, — ОПАСНОСТИ БРАЩЕНИЕ. —

После того как начался процесс в Деловом Дворе, судья в своем решении подчеркнул, что в настоящее время не существует никаких оснований для того, чтобы считать, что в настоящее время существует какое-либо нарушение закона. Судья также отметил, что в настоящее время не существует никаких оснований для того, чтобы считать, что в настоящее время существует какое-либо нарушение закона.

Потом в центре на фотосаф-
тском и фальшивом шпирете, в
мешине из дерева на стол воз-
ле и вешалку 1914. На вешал-
ке висит белая куртка, парашют-
ный, висит на стене за ка-
бинетом.

Основа
тржиште у

Седм
држава по
духе неде
јим ће со
ске барије
међу плас

Нова мистворена створена, створалум, ялта на ивме кво н заједничко личан нзг тнопадно зацион. П

дих утиском, да се нешто од њега не изгуби. У овом случају, када се нешто изгуби, он се враћа, али не у истој форми, него у другој. Тако је и са овом историјом. Историја је била једна, али се она променила. Историја је била једна, али се она променила. Историја је била једна, али се она променила.

[illegible]

Она су ми
ве тужије ја
спрета, бави
оног ослепе
облином да
вајду оште
посашило у
мисао осто
двог баљан

Основа се регионално тржиште у Латинској Америци

ЧЛАНОВИ СУ АРГЕНТИНА, БО-
ЛИВИЈА, БРАЗИЛИЈА, ЧИЛЕ,
ПАРАГВАЈ, ПЕРУ И УРУГВАЈ

Монтевидео, 8 септембра

Седам јужноамеричких држава потписале овде идуће недеље споразум којим ће се уклонити царинске баријере које постоје међу њима.

Нова економска група, створена на основу овог савеза, биће организована на истим принципима као и Западноевропско заједничко тржиште. Званичан назив групе је Регионално тржиште јужне Америке. Његови чланови су Аргентина, Боливија, Бразил, Чиле, Парагвај, Перу и Уругвај.

**УХАПШЕН ПАРА-
ГВАЈСКИ КОНЗУЛ
У МАРСЕЈУ**
Париж, 2. јуни

Премајалим коопсул у Мерсиу
Роду аријана са чинио аријаната
по нитиу Голдберг и јоу једном
ајом ујанима у: ајом нитиу
коопсул са ајом аријаната са
ајом нитиу у ајом са са нитиу

Ona se loma uzavršena na osnovu tvrdila jednog američkog ambasadora, čuvara Kolumba, koji se uvek oslanjao na svoje mišljenje, jer shvatao je da se na najvažnije pripremanje putuje uopšte. Paragvajski poslanici u Parizu takođe je tužili zbog toga, jer su u Marokko zbog nedovoljnog aluminijuma putovali u-

29. *Prese* 1936: 60-65, str. 10 – Путања и прошлости: *путаност и прошлост* / *Putasnta i Pregutsnta* / *Questions and answers related to Paraguay*
 30. *Prese* 1932-08-04, str. 1 – Болондари и Парагвай: *у парку и бео одјане пар* / *Bolonia i Paraguay* *están en guerra sin una declaración de guerra* / *Bolivia and Paraguay are at war without a declaration of war*
 31. *Prese* 1932-07-18, str. 8 – Јане Парагвајске пуње, екзотичне биљке / *Los secretos de la selva paraguaya, plantas exóticas* / *Secrets of the Paraguayan jungle, exotic plants*
 32. *Prese* 1932-07-18, str. 11 – Парагвајске пуње, екзотичне биљке / *Los secretos de la selva paraguaya, plantas exóticas* / *Paraguay's Caribbees, the land of the women. It's famous Viso Hero Center is called* / *Paraguay's Caribbees, the land of the women. It's famous Viso Hero Center is called*
 33. *Prese* 1943-05-22, str. 2 – Где живе најпримитивнији људи? / *Dónde viven los pueblos más primitivos? / Where do the most primitive people live*
 34. *Prese* 1939-01-10, str. 6 – Ужасна парагвајска коњука у Марсељу / *El consul paraguayo arrested en Marsella* / *Paraguayan consul arrested in Marseille*
 35. *Prese* 1943-09-08, str. 3 – Ожигина се регионално тржиште у Латинској Америци / *Se establece un mercado regional en América Latina* / *A regional market is being established in Latin America*
 36. *Prese* 1961: 100-101, str. 10 – Парагвај – *пут и прошлости* (нација које се два пута рабава) / *Paraguay: paseo por el pasado (a nation that was born twice) / Paraguay – a journey into the past (a nation born twice)*

ПАРАГВАЈ - PARAGUAY - PARAGUAY

19. *Време*, 1936. 6. 5, стр. 10 – Питања и одговори везани за Парагвај / Preguntas y respuestas sobre Paraguay / Questions and answers related to Paraguay
20. *Време*, 1932. 8. 4, стр. 1 – Боливија и Парагвај у рату и без објаве рата / Bolivia y Paraguay están en guerra sin una declaración de guerra / Bolivia and Paraguay are at war without a declaration of war
21. *Правда*, 1932. 7. 18, стр. 8 – Тајне Парагвајске џунгле, екзотичне биљке / Los secretos de la selva paraguaya, plantas exóticas / Secrets of the Paraguayan jungle, exotic plants
22. *Застава*, 31. 3. 1885, стр. 3 – Ситнице, земља женскиња. Познати путник Хиго Ценер назива тим именом републику Парагвај / Curiosidades, la tierra de las mujeres. El famoso viajero Higo Cener llama así a la República del Paraguay / Odds and ends, the land of women. Reknown traveler Higo Cener uses this name for the Republic of Paraguay
23. *Коло*, 1943. 5. 22, стр. 2 – Где живе најпримитивнији људи? / ¿Dónde viven los pueblos más primitivos? / Where do the most primitive people live?
24. *Правда*, 1939. 1. 10, стр. 6 – Ухапшен парагвајски конзул у Марсеју / El cónsul paraguayo arrested en Marsella / Paraguayan consul arrested in Marseille
25. *Борба*, 1959. 9. 9, стр. 3 – Оснива се регионално тржиште у Латинској Америци / Se establece un mercado regional en América Latina / A regional market is being established in Latin America
26. *Борба*, 1961. 10. 29, стр. 6 – Парагвај – пут у прошлости (нација која се два пута рађала) / Paraguay: paseo por el pasado (a nation that was born twice) / Paraguay – a journey into the past (a nation born twice)

УРУГВАЈ - URUGUAY - URUGUAY

- 27. *Школски лист*, 14. 10. 1861, стр. 11 – Земље и градови / Países y ciudades / Countries and Cities
- 28. *Књижевне новине*, 27. 11. 1980, стр. 15 – Уругвајски критичар / Crítico uruguayo / Uruguayan Critic
- 29. *Време*, 9. 7. 1930, стр. 8 – Светско првенство у Монтевидеу / Campeonato del mundo en Montevideo / World Championship in Montevideo

ДОМИНИКАНСКА РЕПУБЛИКА - DOMINICAN REPUBLIC - REPÚBLICA DOMINICANA

- 30. *Борба*, 18. 1. 1962, стр. 2 – Председник Балагер приморан да поднесе оставку / El Presidente Balager obligado a renunciar / President Balaguer Forced to Resign
- 31. *Борба*, 31. 12. 1970, стр. 14 – Идуће године тражња већа од понуде / El próximo año la demanda será mayor que la oferta / Next Year Demand Will Exceed Supply

ПОРТОРИКО - PUERTO RICO - PUERTO RICO

- 32. *Борба*, 4. 7. 1974, стр. 10 – Шампион чека изазиваче / El campeón espera a los retadores / Champion Awaits Challengers
- 33. *Застава*, 4. 4. 1873, стр. 3 – Порторико / Puerto Rico / Puerto Rico

28.

ШПАНИЈА И ХИСПАНОАМЕРИКА У СРПСКОЈ ИСТОРИЈСКОЈ ШТАМПИ У 19. И 20. ВЕКУ
ESPAÑA E HISPANOAMÉRICA EN LA PRENSA HISTÓRICA SERBIA EN LOS SIGLOS XIX Y XX
SPAIN AND HISPANIC AMERICA IN SERBIAN HISTORICAL PRESS IN THE 19TH AND 20TH CENTURIES

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ ПОВОДОМ 58. МЕЂУНАРОДНОГ КОНГРЕСА АМЕРИКАНИСТА

Издавачи

Архив Војводине
www.arhivvojvodine.org.rs

Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат”
www.adligat.rs

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”
www.unilib.rs

За издаваче

Др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине
Виктор Лазић, председник Удружења „Адлигат”
Проф. др Александар Јерков, в. д. директора Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”

Стручни сарадници на припреми и поставци изложбе

Татјана Цавнић, виши архивист
Загорка Авакумовић, архивски саветник
Жељко Радаковић, архивист

Сарадници на припреми и поставци изложбе

Александар Павловић, Владимир Мучибабић, Александар Димитријевић и Маја Јокмановић

Превод на енглески

Др Томислав Букатаревић

Превод на шпански

Ђурђа Лазаревић, Сара Хусмени и Susana Vilarchao Fragueiro

Лектура српској пексиа

Марија Цветићанин

Техничка обрада архивској материјала и фотодографија за изложбу и каталога и припрема за штампу
Татјана Цавнић

Штампа

Атом, Бачка Паланка

Тираж

100 примерака

ISBN 978-86-6178-220-6

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

070=163.41]:323(460)"18/19"(083.824)

070=163.41]:323(8)"18/19"(083.824)

БУБЊЕВИЋ, Љиљана

Шпанија и Хиспаноамерика у српској историјској штампи у 19. и 20. веку = España e Hispanoamérica en la prensa histórica Serbia en los siglos XIX y XX = Spain and Hispanic america in Serbian historical press in the 19th and 20th centuries : каталог изложбе поводом 58. Међународног конгреса американиста / [аутори изложбе и каталога Љиљана Бубњевић, Ивана Гавриловић, Адам Софронијевић] ; [аутор уводне студије Борис Булатовић] ; [превод на енглески Томислав Букадаревић] ; [превод на шпански Ђурђа Лазаревић, Сара Хусмени и Сусана Виларцхао Фрагуеиро]. - Нови Сад : Архив Војводине ; Београд : Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат” : Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2025 (Бачка Паланка : Атом). - 99 стр. : илустр. ; 22 см. - (Библиотека Посебна издања / Архив Војводине)

Упоредо срп. текст и шпан. и енгл. превод. - Тираж 100.

ISBN 978-86-6178-220-6

1. Гавриловић, Ивана Р., 1977- [аутор изложбе] 2. Софронијевић, Адам, 1973- [аутор изложбе]

а) Шпанија -- Српска штампа -- 18-19. в. -- Изложбени каталози б) Јужна Америка -- Српска штампа -- 18-19. в. -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 171120393